yarım ay

№ 19

15 kuruş

TOM
1

YARIM AY

HAZIR OLMUŞTUR.

BEZ KAPLILARI : **225** Kuruştur.
MEŞİN ,, : **250** ,,

Mecmualarını gönderüp kaplatmak isteyenlerden :

BEZ KAPLAR İÇİN : **50** kuruş
MEŞİN ,, ,, : **75** ,, alınır.

RİCA : Kaplanmak üzere mecmualarını gönderenler, bunların geri gitme posta masrafı için, ayrıca 25 kuruş göndermelidirler.

15 GÜNDEN 15 GÜNE

Kültür İşlerimiz Niçin Devrimle Atbaşı Yürüyemiyor?..

Hayatını kültür işlerine bağlamış, bu yolda saç sakal ağartmış sayın birisile konuşuyorduk. Son günlerde sık sık duyulan, birçok sızıltılara sebep olan kültür durumumuz hakkında, onun düşünce ve görüşlerini sorduk. Bize :

— Hangi noktaları anlamak isteyorsanız yazınız; ben size cevablarını veririm; demişlerdi. Sorularımıza gelen cevablar şunlardır :

S — Kültür işlerinin düzeltilmesi için neler yapılmalıdır ?

C — Yıllardan beri yaptıkları işlerden pekaz bir fayda görülmüş bulunan Kültür Bakanlığı işyarlarının hepsini değiştirmeli. Oraya, Batının kültür yeniliklerini devrimimizle bir arada kaynatabilecek yeni bir mekanizma kurmalı. İleri memleketlerde eğitim ve öğretim sistemleri baş döndürücü bir hızla - uçak çabukluğile - yol alırken; biz daha kağnıya bile binemedik; yaya yürüyoruz.

Sözlerime inanmayanlar Anadolu içlerindeki okulları bir kez incelesinler.

Bugün iş başında bulunan öğretmetlerden pekçoğunun bilgileri, okumaları, öğretme başarışları istenilen kertede değildir. Memleket kültürü ancak değerli öğretmenler elinde yükselebilir. Aydınlarımızı bu ödeve getirebilmek için, onları doyurmak gerektir. Öğretmenlere verilen aylıklar çok az olduğu için, bir parça bilgisi olanlar kendilerini bu işe bağlamıyorlar.

Müfredat proğramları baştan başa değiştirilmelidir. Okullara kabul olunan kitapların pekçoğu okul kitabı değildir. Bunları yeni yapılacak müfredat proğramları ile, dil gidişine uydurmak şarttır. Kültür Bakanlığı dilediği adamlara dilediği kitabı yazdırmak sisteminden vazgeçmelidir. Bugüne kadar bu yolda yazdırılan... bastırılıp çocukların ellerine verilen kitaplardan beklenilen meyva alınamadı. Eğer öğretmenlere, sakınmadan kanaatlerini söylemek fırsatı verilirse, duyacağınız :

«Bir vur bin ah işit kâsei fağfurdan»

mısraıdır. Son üç sene biribiri üstüne yapılan sınavlar da, talebenin pek geri kaldıklarını açık açık ortaya vurmuştur.

Uzman bir kurul yeni müfredat proğramlarını yapmalı. Bu proğramlar her tarafa yayılmalı. Ondan sonra öğretmenler ile yazıcılar bu esaslara göre okul kitabı hazırlamağa çağırılmalıdır. Kültür Bakanlığının dilediği bir kaç kişiye kitap yazdırması kadar sakat bir sistem olamaz .

Böylece yazılacak birçok kitaplar tarafsız ve gerçekten uzman bir komisyonca, için için incelenmeli ve içlerinden her kaç tanesi uygun görülürse onların hepsi okul kitabı olarak kabul olunmalıdır.

Kitaplar için yarış açmak sistemi çok iyidir. Ancak bu yarışa giren kitapları kimin seçecegi çok önemli bir noktadır. Sonra yarışa giren kitaplardan yalnız bir tanesini okul kitabı olarak kabul etmek, iki tanesine bir kaç yüz lira öden (mükâfat) vermek en yanlış bir sistemdir. Bilgisini, deneçlerini sarfederek ortaya bir eser çıkaran aydının beklediği öden yalnız para değildir.

O, eserinin okunması, yayılması ve ondan Türk gençliğinin yaltırıklanmasını ister. Onu bu haklarından niçin yoksundırmalı??...

Bence tek kitap prensibi, bir ilerleme değil açıktan açığa bir gerilemedir.

S — Bu yıl okullar, proğramlar ve okul kitapları ne haldedir ?..

C — Okullara başvuran talebe pek çok. Bu gerçekten sevinilecek bir şeydir. Ulus okumanın değerini çok güzel kavramış.

Müfredat proğramlarına gelince :

Ağustos içinde Ankarada bir komisyon toplandı, pek kısa bir zamanda müfredat proğramlarını gözden geçirerek bazı değişiklikler yaptı. Bunlar hakkında Uluşal Kitap Çizelgesine bazı notlar kondu. Gözden geçirdim, bu ilâçlar hastalığı iyi etmekten çok uzaktır. Çok kere doktorlar hastalığı kesin olarak anlayamazlar, o zaman bir iş görmüş olmak için, ateş düşürücü bir reçete yazarlar. Bu seneki değişiklikleri ben buna benzetiyorum.

Kitapların durumu acınaçak bir haldedir. Kültür bakanlığı ilkokulların okuma kitaplarını tek kitaba çevirdi. Eski kitapları listeden çıkardı. Çıkardı ama aradan beş haftadan fazla bir zaman geçtiği halde daha kitaplar yetiştirilemedi.

Yine Orta ve Lise kitaplarından on, on iki tanesi hazır değildir.

Bu durum öğretim işlerini aksatır, talebeyi tembel eder. Öğretmeni de büyük sıkıntılara düşürür. Birçok ilkokullarda Okuma derslerinde çocuklara Öykü kitapları ve gazete okutturulmakta olduğunu, geçende bir yerde okumuştum, eğer gerçek ise nekadar acı!..

Sözün kısası : Bugünedeğin kültür işlerimiz devrimimizin hızı, büyüklüğü ile atbaşı yürüyemedi. Sayın Kültür Bakanımız Saffet Arıkan'ın, 12 yıldanberi denenen ve iyi bir sonuç vermeyen bu yollarda yürümekte devam edeceğini hiç sanmıyorum.

Okul Kitapları Etrafında Şikâyetler :

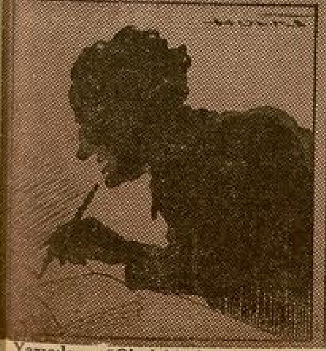

Yazıcılar : "Okul kitabı yazar her sene telif hakkı alırdık. Bu işi elimizden aldılar !„

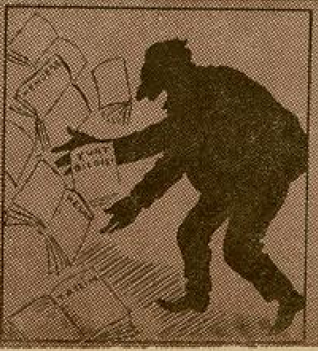

Kitapçılar : "Okul kitabı basar ve satardık. Bu işi elimizden aldılar !„

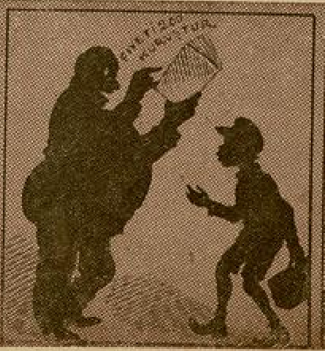

Talebeler : "Haniya tek kitaplar ucuza satılacaktı ?„

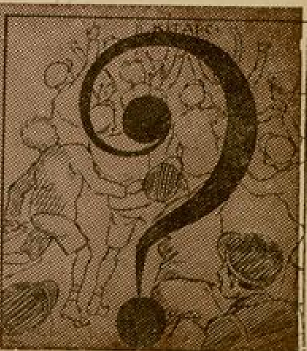

Halk : Bir buçuk aydan beri gelip gitmeden usandık. Hani çocuklarımızın kitapları?..

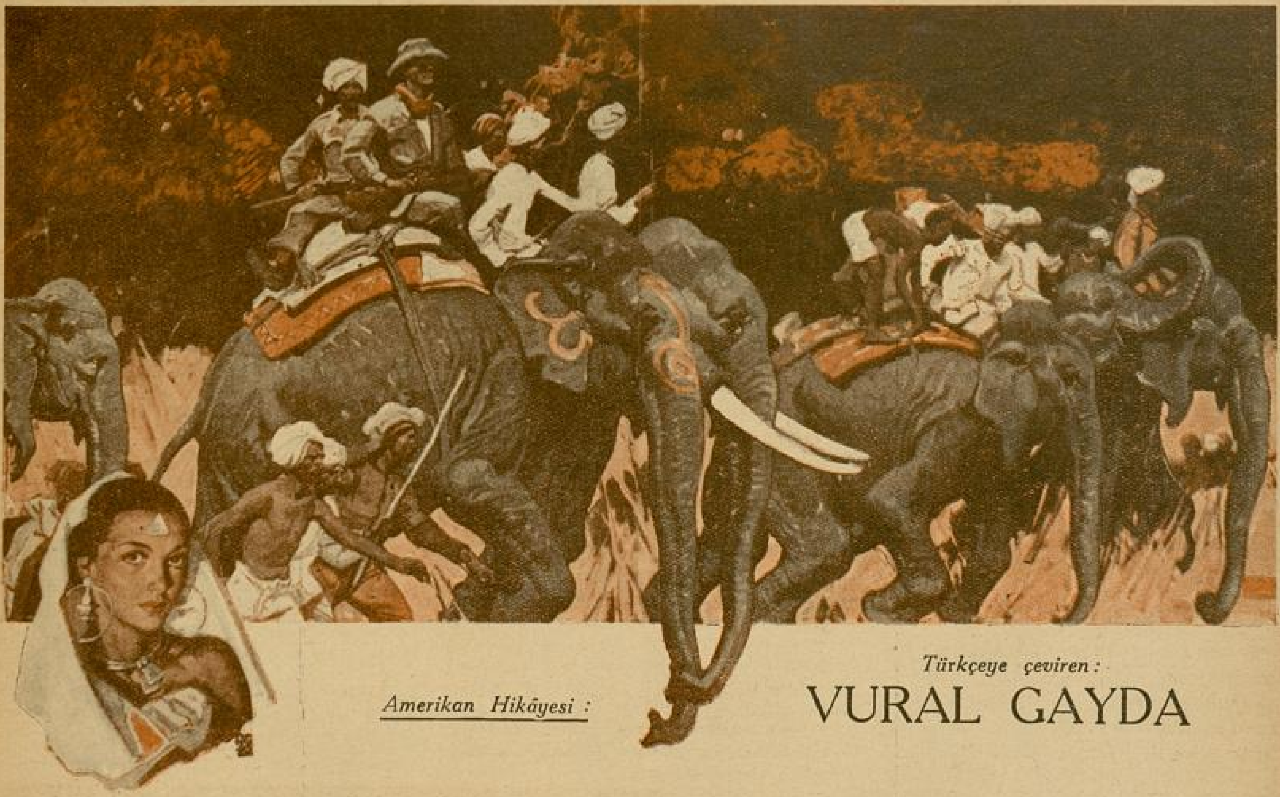

Amerikan Hikâyesi :

Türkçeye çeviren :

VURAL GAYDA

KADIN MI?

DİŞİ KAPLAN MI ??...

Dördümüz de sobanın başına oturmuşduk. Burası bize uzun yıllardan beri bir hikâye köşesi olmuştu : Oraya oturur, hep hikâye anlatırdık. O gece de arkadaşlarımızdan biri bir hikâye anlatacaktı. Hem de hepimizin merakla beklediğimiz bir hikâye!

Eski subay, o bin bir maceralı hikâyelerinden biri olan bu son anlatacaklarına :

— Garip bir hikâyedir bu! diye başladı.

Pipolarımızın küllerini silkdik, ve sandalyalarımızı ateşe daha yaklaştırdık, pipolarımızın ateşi ile gözlerimizin ışığı da parlamıştı. Subay devam etti :

—Anlatacağım hikâyenin kahramanı Johnson adında bir arkadaşımdır. Johnson 1889 de Iowa üniversitesinde bir sene okumuş, sonra vazgeçmişti. Bu da, onun garip tabiatının bir parçasını gösterir. Johnson son derece kısa boylu bir gençdi. Başlıca hususiyeti de, ayaklarına içi pamuklu lâstik ayakkabı giymesi idi. Bunu hem ucuz, hem de soğuğa karşı korur diye yaptığını söylerdi. Bu ayakkabı meselesi üzerinde duruyorum, çünkü bu cihete fazla dikkat etmenizi ve unutmamanızı istiyorum. Bu lâstik ayakkabıları hiç ayağından çıkarmaz, gündüz sokakta onlarla gezer, gece evinde, yatakodasında onlarla dolaşırdı. Johnson'un küçük adının da Harold olduğunu söylersem, onun hayali karşınızda tam bir gülünç adam olarak canlanır. Çünkü Harold ismi, biz Amerikalılarda her nedense gülünç insanlara verilmiş bir isim gibidir.

Harold Johnson bir köylü çocuğu idi. Tahsilini birçok kasaba ve ufak şehirlerde yapdıktan sonra, büyük ticaret şehirlerine geldi. Iowa üniversitesindeki bir yıl tahsilinden sonra onu, önce ufak ticaret işlerinde, sonra birçok büyük müesseselerde iyi mevki sahibi bir genç olarak bulduk.

Harold, bu çalıştığı müesseselerden birinde: bir bankada hayatının ilk macerasiyle karşılaştı; Bankerin kızını sevdi. Bankerin kızı da onun gibi çok kısa boylu bir kadındı: 130 santim ya var ya yok. Görseniz, bu kız Harold'dan daha garip bir mahlûkdu. Garip olduğu kadar da sevimli. Kısa boyundan istifade ederek tıpkı bir küçük kız gibi giyinirdi; ve şehirin en uzun boylu delikanlılarınla dansederdi ! Yalnız, o da Harold'u kendine herkesten daha uygun bulmuş olacak ki, bir sene sonra evlendiler. İyice hatırlıyorum, bu, 1895 senesi idi.

Yalnız, bu kısa boylu çiftin aşkları da, onları yakından tanıyanlara, kendileri gibi garip geliyordu: Çünki biliyorduk ki Dorothy — kızın ismi bu — Ashcroft isminde birini seviyordu. O halde niçin Harold'la evlenmişti?!.. Bu sualin cevabını biraz sonra aldık : Ashcroft bir başka kızla evleniyordu. Demek ki Dorothy, kendisile evlenmeyeceğini anladığı sevgilisinden vazgeçmiş, Harold'la evlenmeği düşünmüştü. Yalnız, acaba Ashcroft'un aşkını unutmuş muydu ? onu bilmiyorduk...

Harold'un Dorothy'yi sevdiğinden şüphe etmiyorduk. Yalnız, onun da aşkı biraz garip geliyordu: O, şüphesiz Dorothy'yı güzel olduğu için sevmiyor, iyi bir ev kadını olduğu için seviyordu. Ancak, şikâyet ettiği bir cihet vardı: Dorothy Harold'un sigara içmesini istemiyormuş. Oysa ki Harold'u diğer erkeklere benzeten bir tek şey bu sigara içmesi, öteki erkekler gibi sigara kokması idi. Bundan nasıl vazgeçebilirdi! hem alışmıştı, hem de severdi sigara içmesini.

Bu sigara anlaşamamazlığından başlıyan ilk geçimsizlik, daha sonraları daha büyüdü: Dorothy kocasına: bir köylü olduğunu, iki de bir kafasına kakıyor, onu tahkir ediyordu. Sözün kısası Harold, bir iki ay sonra, evlendiğine bin kere pişman bir erkek hayatı yaşıyordu.

Artık evinden soğuyan ve yatak odasında lâstik ayakkablarile keyifli keyifli gezemiyen Harold, kendine bir eğlence bulmuştu : Bütün gününü avda geçiriyordu. Harold, iyi bir avcıydı da. Yalnız, akşamları eve döndüğü zaman, çantası dolu olduğu halde, karısı onu yine öfke ile karşılayordu :

— Avladığın şeylere bak ! diyordu. Küçük küçük kuşlar !

Karısının alayına tahammül etmeğe çalışan Harold, onu, avda başına gelenleri anlatmakla neşelendirmek istedi. Dorothy bu av hikâyelerini dinlemez :

— Bunlar da bir şey mi ! derdi. Ashcroft ta av hikâyesi anlatırdı ama böyle kuş avı değil, kaplan avı, yırtıcı hayvan avı.

Karısının bu sözleri, gün geçtikçe, Harold'un kafasında yer ediyordu :

Kaplan avı... Yırtıcı hayvan avı...

Evet, o da böyle maceralı avlara atılmak isterdi. Yalnız...

⁂

... Yalnız, kaplan avı için Hindistana gitmek lâzımdı. Hindistana gitmek için de en aşağı, en aşağı insanın dört bin doları olmalıydı ! Dört bin dolar ! Dört bin dolar ! Az para mı bu ! Birikmiş parası buna yakın bir şeydi. Yalnız, bu parayı alıp gidemezdi : Dorothy'yi ne yapacaktı ? Onun için bir çare düşündü : Karısından gizli olarak, kendisi için, para biriktirmeğe başladı. Dört bin dolar biriktirmek te zannedildiği kadar kolay birşey değildi tabiî ! Yalnız, bu kaplan avı fikri Harold'da o kadar yerleşmişti ki, para biriktirmekte devam ediyor, paralar biriktikçe de seneler geçiyordu.

Seneler geçti. 1919 geldi : Şu, harbin bittiği sene. Haroldun şimdi tam on bin doları vardı. Bir gün karısına bankadaki hesapları göstererek.

— On bin dolarımız var ! dedi. Bunu seninle paylaşacağız.

— Niçin ? Ayrılıyor muyuz ?

— Evet, ben Hindistana, kaplan avına gidiyorum. Beş bin doları ben alıyorum, beş bin doları da sen, ben gelinceye kadar harcarsın. Ondan sonra Allah kerim : Hindistandan belki kaplanlarla dönerim. Zengin oluruz, milyoner oluruz.

Haroldun sevincine ve sevinçli hayallerine son yoktu. Karısı da onun bu arzusuna karşı gelmemişti. Şimdi bizim müstakbel kaplan avcısı seyahat hazırlıklarına başlamıştı...

İki ay sonra onu Amerika kıyılarından alan bir gemi Hindistan kıyılarına bırakıyordu. Harold Kalkutaya çıkınca doğru bir avcılık ve seyahat acentasının kapısını çaldı. Kaplan avına çıkacak avcıları karşısında iri yarı adamlar görmeğe alışan acenta direktörü, Harold'u görünce şaşırmıştı. Ona :

— Size tehlikesiz bir av yeri göstereyim... diyor.

Harold atılıyor :

— Hayır, ben en tehlikeli av yapılabileceğim yerlere gitmek istiyorum; diyor. Direktör, bunun üzerine, ona gideceği yerleri şöyle tesbit ediyor:

—O halde sizin için en iyi yer Hindistanın şarkı şimalindeki Sadiya ormanlarıdır. Burada istediğiniz kadar yırtıcı hayvanlara rasgelirsiniz. Bir de orada yerli tehlikesi yoktur. Bu orman, avcıların Hintli tehlikesinden uzak olarak avlanmaları için, hükûmet tarafından emniyet altına alınmıştır. Size iyi bir de kılavuz vereceğim: Kalna Badur, bütün hayatını oralarda geçirmiş tecrübeli bir kılavuzdur.

Kalkutadan kalkan terende otuz altı saatlık bir yolculuktan sonra Harold, yanındaki kılavuz Kalna ve yerli hizmetçisi ile Çin hududuna yakın Sadiya şehrine inmişti. Burada fillere binerek daha birçok yerli avcularla birlikte ormanlara doğru ilerliyecekti.

Kafilenin toplandığı yerde Harold, hiç aklına gelmeyen birşeyle karşılaştı: Orada bir Hintli kızı vardı! bu, kafile başının kızı idi. On altı yaşında bu yerli kız, yetişmiş bir kadın vücudu taşıyordu. Aklı başından uçar gibi olan Harold, gözlerini kızın üzerine dikmişti. Genc kızın yarıbelinden yukarısı çıplaktı. Belinden aşağıya bir peştemal sarmış. Başına aldığı beyaz örtü, arkasından aşağıya sarkıyor, göğüsü açıkta kalıyordu.

(Arkası 26 inci sayfada)

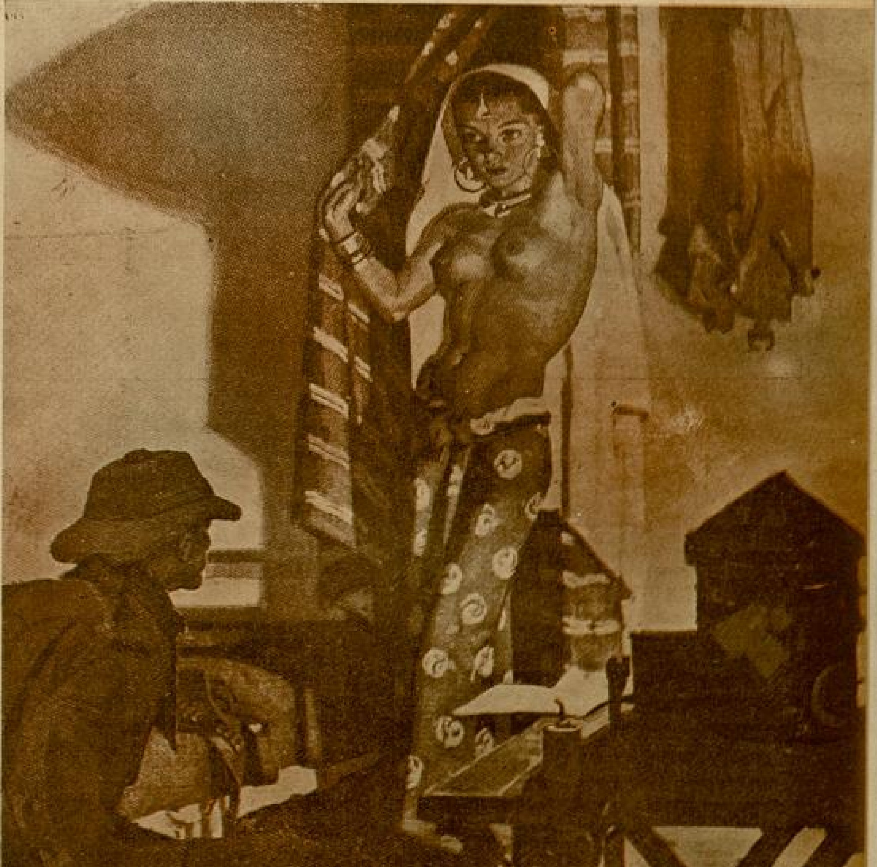

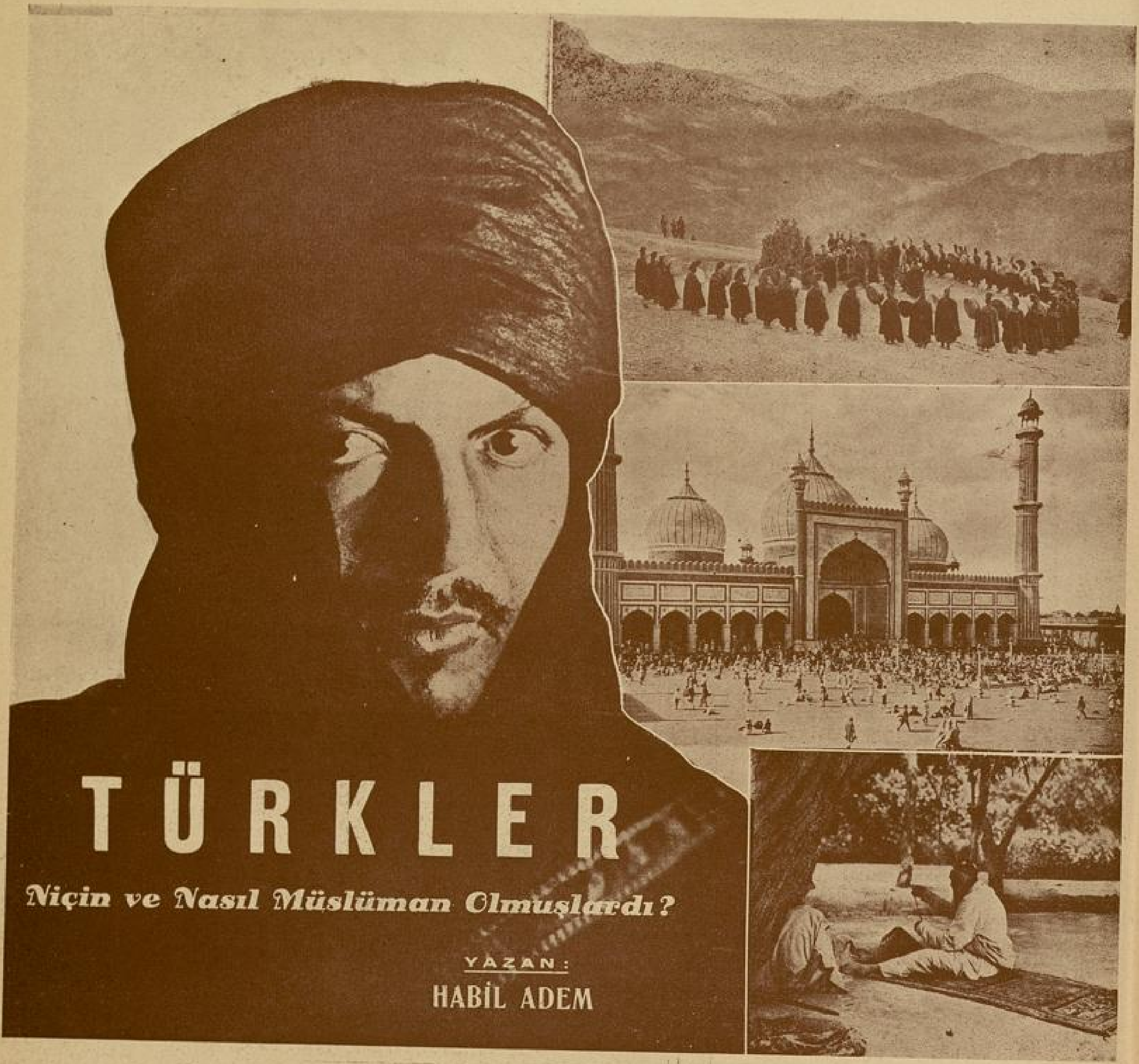

TÜRKLER

Niçin ve Nasıl Müslüman Olmuşlardı?

YAZAN:
HABİL ADEM

— 2 —

Bu âyinler neydi ?

Eski Yunanda dinin mevkii büyüktü. Fakat, bu din de kültüral bir tekâmül geçirmiş paganizmdi. Müzik, dans ve ilâhimsi şarkılar, din âyinlerinde gece gündüz sürer, haftalarca da halk bayram yapardı.

Her Yunan sitesi, bir ilâhın himayesinde bulunuyordu. Bu ilâhın namına da bir mabedi vardı. Bu mabetlerde genç kızlar ve kendilerini ilâha nezretmiş genç kadınlar hizmet ederlerdi. Mabetlerin ayrıca şan ve müzik kızları da bulunurdu. Her ilâhın bir isim günü vardı. Böyle bir gün için de sitenin bütün yetişmiş kızları gözden geçirilir, en güzel kız seçilir, ilâhın mabedinde tahta oturtulur; ve site de çiçeklerle süslü arabasında gezdirilirdi.

İlâh, canlandırılır, bir güzellikten başka birşey olmadığı da herkese anlatılırdı.

Mabetlerdeki âyinler, genç kızlarla genç kadınların lirik dansları ve şarkılarile yapılırdı. Halk ta bu âyinlere iştirak ederdi. Büyük âyinler, daima üç günden fazla sürerdi; ve en büyük kısmı da geceleri yapılırdı. Mabetlerin önlerinde aileler toplanır, arkadaşlar birleşir, Yunanın misket şarablarile dolu küflü fıçılar ortaya konulur, mabetlerdeki kızların şarkılarile şarap kadehleri içilir, danslarile de herkes oynar, büyük "Horo oyunu„ kurulur, sabahlara kadar böyle giderdi.

Eski Yunanda aile mefhumu dardı. Yunan, Roma kadar ileride değildi. Kadın, evlenince eve kapatılır, yüzü açık dışarı çıkamazdı. Bu, yarım değil, tam "tesettür„ dü. Yalnız, kadınların "Heter„ olmak, kendilerini mabedlere nezretmek hakları vardı. Böyle kadınlar, açık gezerler, erkeklerle düşüp kalkarlardı. Fakat, evlenemezlerdi. Evli kadınlar, yalnız büyük âyin günleri sokağa çıkarlar, ve bu âyin gecelerinde açık, saçık içki, çalgı ve dans âlemine girebilirlerdi. Evlenmemiş kızlar da serbestti. Sonra, her Yunan sitesinde "Eski yerliler„ ve "Esirler„ vardı. Yunanlılar, bunlarla evlenmezlerdi. Yunan aile kanunu, bunları da serbest bırakmıştı.

Kadın, bu şekillerde âyinlere karışırdı. Öyle görülüyor ki, eve kapatılan kadının âyin gecesi ne mahremliği kalıyordu, ne de tesettürü!

Sitelerin dişi ilâheleri yanında erkek ilâhlar da vardı. Apollon, Zefs, Pan gibi! Bunlar büyük ilâhlardandı. Bunların başlarında da erkek kâhinler bulunurdu. Genç erkekler de şan, dans ve müzik işlerinde kullanılırdı. Fakat, eski Yunanda erkeğin büyük kıymeti vardı. Çünkü, herkes askerdi; ve eski Yunan tarihi de sonu gelmeyen harplerle geçmişti.

Yunanlılar, Yunan ırkından olmayanları askere almazlar; ordularına karıştırmazlardı. Bunun için, Yunan erkeği çok iyi asker olmak üzre yetişmek mecburiyetindeydi. On sekiz yaşına kadar ders okurdu. On sekizinde de Jimnasa girer, jimnastik öğrenir, ısporların her cinsinden de kuvet alır, askerliğin kendine ait şekillerini öğrenir; üç senede bir zabit kadar muktedir asker yetişirdi. Eski Yunan ordusu, böyle yetişmiş askerlerden mürekkebti: Güzel ve atletik Yunan askeri, atılganlığile ün almış, ilkçağın kahramanları gibi Akdeniz, Karadeniz, Anadolu, İran, Hindistan ve Balkanlarda gezmiş, durmuştu.

Böyle gençleri, mabetlere kapamak imkânsızdı. Bunun için, eski yerlilerle esirlerin genç ve güzel çocukları mabetlere toplanırdı. Her ilâh mabedinin başkâhineleri çağrılır, kadınlardan bir hakem heyeti kurulurdu. Bunlar, güzel erkek çocukları seçerlerdi. Bu erkekler, mabedin ilâhına nezir edilir ve mabedin dağ tepelerindeki inziva mahallerine gönderilirdi. Aynaroz ve Tisalyadaki hıristiyan kiliseleri, eski Yunandan kalma mabetlerdi. Bunlar, eski Yunanda ve Morada pek çoktu. Hattâ, her dağın tepesinde, her yüksek kayanın yamacında böyle inziva mabedleri vardı. Bunlar, "Hatiften bir sada,, işitmek için kendilerini mabedlere kapatmış olan "dünyadan el çekmiş,, kâhinlerle doluydu.

Genç çocuklar, bu mabedlerde şarkı, dans ve müzik öğrenirlerdi. İki sene sonra da sitelerin mabedlerine gönderilirlerdi. Yalnız, erkek ilâh mabetlerinde açık âyinler yapılmazdı. Bu âyinler, daima gizli yapılır ve geceleri de içki içilirdi. Aynı zamanda, bu mabetlere tecavüz etmek te büyük günahlardandı. Hükûmet bile oralara giremezdi. Oraya iltica edeni - katil bile olsa - alamazdı. Kâhinler, halka da görünmezlerdi. Herkes, ilâhtan birşey öğrenmek istediği zaman mabede gider, hatif kapısından maksadını söylerdi. Biraz sonra da yukarıdan cevp alırdı. Halk, bu cevabın hatiften, asıl ilâhtan geldiğine inanırdı. Halbuki, mabedin gizli odasına yerleşen kâhinlerden cevap alırdı. Arasıra, en büyük devlet adamları başkâhin olarak mabetlere gizlenir, en büyük meseleler hakkında cevap verirlerdi. Kâhinlerin siyasal nüfuzları da bu kehanetlerden ibaretti. Fakat, bugünkü kiliseciler gibi, bir kâhinlik sınıfı ortaya çıkmıştı. Daha doğrusu, siyasal nüfuz büyük kâhinlerdeydi. Bunlar da sitenin asîl bir ailesine mahsustu, ve beylik gibi babadan oğula geçiyordu. Diğer kâhinler, başkâhinin memurları halinde bulunuyorlardı. Her yere girmek, herkesi tevkif etmek hakları vardı. Ancak, son söz sitenin mahkemesine aitti. Mabet te bu hükme boyun eğmeğe macburdu.

Yunan ilâhları, birer insandı. Fakat, bunların her birisi de dünyanın tabii vak'aları, hayatın maddî ve manevî meselelerinden birisinin hamisi şekline girmişti. Toprağın, suyun, güneşin, musikinin, şarabın, şiirin, aşkın, harbin, yıldırımın, boranın, fırtınanın, denizin, Gökün, bekâretin ilâhları vardı. Bunlar, ölmezler, diri diri yaşarlardı ve insanlar da bunların kuvetlerine, işlerine, zekâlarına, aralarındaki münasebetlere göre yaşarlar, gülerler, ağlarlardı. Öldükten sonra da onlar gibi yaşayacaklar, kâh ateşte yanacaklar, kâh zevk süreceklerdi.

Şimdi, Yunan âyinlerini idare eden fikir araştırılsın. Görülecektir ki, eski Yunanda dinin dört kökü vardı:

1 — Kader, talih.

2 — Güzeli sevmek.

3 — İnzivadan ses getirmek: Vah'y.

4 — İlâhlar yanına gitmek: Cehennem, cennet hayatı.

Atina sitesi, İyonyen ve Doriyen Yunanistanda müşterek bir akide olan bu dört kökün felsefesini kurmuştu. Dört ayrı felsefe de biribirlerine zıt sistemlerle çarpışmağa başlamıştı:

A — Sofistler: ilâhların ellerinde olan «insanların kader ve taliini» ellerine almışlardı. İnsan iradesini inkâr ediyorlardı. Onlara göre, yaşamak elimizde olmadıktan sonra, yaşamak kadar budalalık mı olurdu. Hayat, uzatılmağa değmezdi. Kısaltmak gerekti. Öyle kısaltmalıydı ki, zürriyet kesilsin, hayat kuru bir çöp gibi dağılsın, gitsin!

B — Plâtoncular; «İlâhe ve ilâh»ların felsefesini kitaba geçirmişlerdi. Şüphesiz ki her ilâh ve ilâhe güzeldi, tamdı ve bir kemaldi. Halk, böyle inandığı için âyinlerde en güzel kızı ilâh yerine oturturlar, onun namına adaklarda bulunurlardı. Plâton, bu ilâhları canlılıktan çıkardı. Bunları, birer *«Idée»* yaptı; ve diyordu ki: ruhumuz, bunları gördü, unutmadı. İstiyor ki, onlara benzeyelim. Bunun için, herşeyi onlarla karşılaştırıyor, onlara benzeyişe göre bir paha biçiyor. O halde, her şey de güzelliğe, iyiliğe doğru bir akış halindedir. Hayat, nekadar uzarsa, o kadar güzelleşecek, o kadar iyileşecektir. Yalnız, akla güzeli yerleştiriniz. Gönlü bir güzelle besleyiniz. Hayatınızı ve dünya hayatını iyiliğe doğru götürmüş olursunuz.

Bunlar, yaşasın hayat! diyorlardı.

3 — Fisagorcular, eski Yunanda gizli âyinleri idare eden inziva hayatının felsefe sistemini kurmuşlardı. Bunlarda da ilâhlar ve ilâheler esastı. Fakat, bunların görüşleri başkaydı. Fisagorcular diyorlardı:

Dünyada değişmeyen maddelerle birşey anlatmak doğru olabilir. Onlar da rakamlardı: Bir, üç, beş gibi!

Sonra, bu rakamlarla ve birtakım hesap ve hendese meselelerile bir mantık kuruyorlardı. Dünya meselelerini de bu mantık içine sokmak istiyorlardı.

Halbuki, işin iç yüzu başkaydı. Fisagor, Sofistlerin aksine bir inan taşıyordu. İnsan, tam irade sahibiydi. Bu iradesini kaybetmişti. Bunu elde etmek için çalışmalıydı. Bunlar, birtakım fakirizm usullerile insanın his, fikir, mukavemet ve erkeklik hassalarını ziyadeleştiriyorlardı. Bugün, Hindistan fakirlerinde görülen ve Türkiyede eskî Kadirî tekkelerinde yapılan "kendi kendini şişleme, ateşte yalınayak, çırılçıplak yürümek; kendini saçlarından asmak, karşısındakinin aklından geçenleri ve bir kâğıda yazdıklarını anlamak; diri diri haftalarca mezara girip sağ çıkmak ve soğukta buz gibi dondurularak yazın dirilmek„ gibi işler de öğretiliyordu. Şüphesiz, bunlara dinî bir şekil veriliyor, bir ilâh namına öğretildikten sonra insan de ilâh makamına çıkarılıyordu.

— Arkası var —

Tefrikamızın yazıcısı:
Habil Âdem Pelister

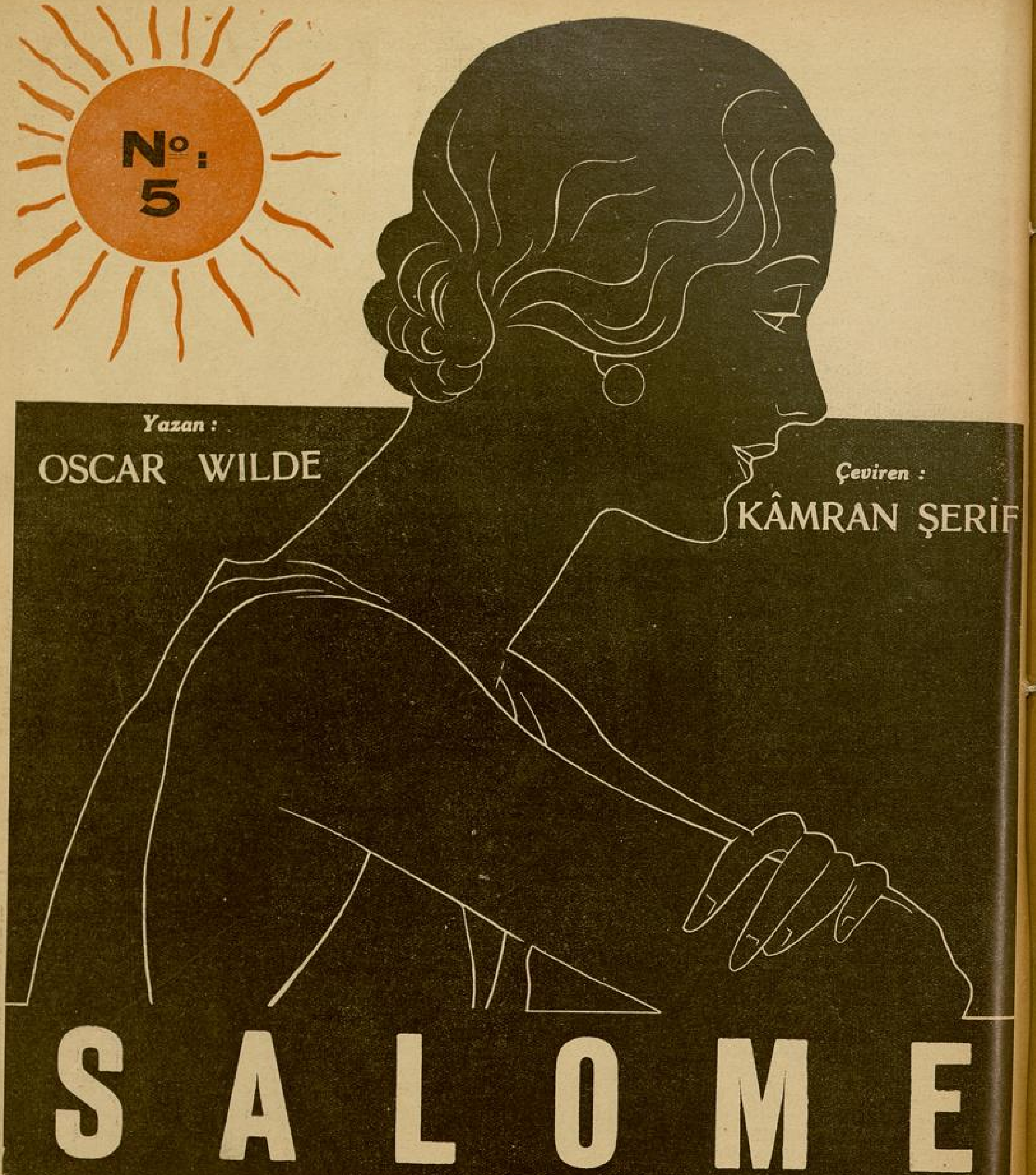

Yazan :

OSCAR WILDE

Çeviren :

KÂMRAN ŞERİF

SALOME

Herodias — Kızım, oynama.

Herod — Herşeyi, hatta saltanatımın yarısını...

Salome — Yemin eder misin İlbay?

Herod — Yemin ederim, Salome.

Herodias — Oynama, kızım.

Salome — Ne üzerine yemin edersin, İlbay?

Herod — Hayatım üzerine, tacım üzerine, mabutlarım üzerine. Eğer karşımda raksedersen her istediğini vereceğim; hatta saltanatımın yarısını bile istersen vereceğim. Ah, Salome, karşımda rakset.

Salome — Yemin ettin, İlbay.

Herod — Yemin ettim, Salome.

Salome — Her istediğimi, hatta saltanatının yarısını.

(Salome) tarihî piyesi bu sayımızda bitiyor. Gelecek sayımızdan başlıyarak (Bir Kız Böyle Düştü) ve (Küçük Durmuş) ulusal romanlarının değerli yazıcısı, Elâziz Kültür Direktörü Cemal Atacın :

Herodias — Kızım, oynama.

Herod — Hatta saltanatımın yarısını. Eğer saltanatımın yarısını arzu edersen, kraliçelik sana çok yaraşacak; Salome!... Kıraliçelik ona yakışmıyacak mı? Ah, burası soğuk; buz gibi bir rüzgâr esiyor ve işidiyorum? Ah, sanki taraçanın üstünde bir kuş, kocaman siyah bir kuş uçuşuyor gibi. O kuşu neden görmüyorum? Kanat vuruşu müthiş. Kanatlarının savurduğu rüzgârın nefesleri müthiş. Hayır, soğuk değil, değil. Boğuluyorum. Ellerime su dökünüz. Bana yiyecek veriniz. Harmaniyemi gevşetiniz. Çabuk! harmaniyemi gevşetiniz. Hayır bırakın. Hayır, başımdaki çelenk, gülden çelenk beni rahatsız ediyor. Çiçekler ateş gibi. Alnımı yaktılar. (Başından tacı çekip koparır, masanın üstüne atar). Ah şimdi nefes alabiliyorum. Bu gülün yaprakları ne kadar kırmızı? Örtü üstünde kan lekelerine benziyor. Ziyanı yok? İnsan her gördüğü şeyde bir remiz aramamalı. İnsan başka türlü yaşayamıyacak. Kan lekeleri için gül yaprakları kadar sevimli, gül yaprakları kadar pembe demek daha iyi. Böyle demek daha çok iyi... Fakat bundan bahsetmiyelim. Şimdi mes'udum, mes'ut oluyorum. Mes'ut olmağa hakkım yok mu? Kızım karşımda oynıyacak mısın, Salome? Vadettin karşımda oynıyacaksın.

Herodias — Oynatmıyacağım.

Salome — Karşında oynıyacağım, İlbay.

Herod — Kızının ne söylediğini işidiyorsun. Karşımda oynıyacak. Karşımda oynamakta isabet ediyorsun, Salome. Ve karşımda oynadıktan sonra gönlün ne dilerse benden istemeği unutma. Gönlün ne dilerse vereceğim. Saltanatımın yarısı olsa bile vereceğim? Yemin ettim, etmedim mi?

Salome — Yemin ettin, İlbay.

Herod — Ben, hiç sözümde durmamazlık etmedim. Ben, o yeminlerini bozan insanlardan değilim. Yalan söylemesini bilmem. Ben sözümün eriyim, ve sözüm de bir kıral sözüdür. Kapadokiya kıralı her zaman yalan söyler. fakat o halis kıral değildir. O korkak bir insandır. Onun için bana borcu vardır, vermez. O hatta sefirlerimi bile tahkir etti. Nefse ağır gelecek sözler; söyledi. Fakat Romaya gidince Kayser onu çarmıha gerecek. Muhakkak Kayser onu çarmıha gerecek. Öyle olmasa bile o yine ölecek, onu kurtlar yiyecek. Peygamber haberini verdi. E!... halâ ne düşünüyorsun, Salome?

Salome — Cariyelerim kokular getirsinler, yedi duvağı getirsinler, sandallarımı çıkarsınlar diye bekliyorum. (Cariyeler kokular ve yedi duvağı

getirirler, Salomenin sandallarını çıkarırlar).

Herod — Ya, demek ayağın çıplak oynıyacaksın, öyle mi? Alâ! alâ! küçük ayakların beyaz güvercinlere benziyecek. Ağaçların üstünde rakseden küçük beyaz çiçeklere benzeyecek... Hayır, hayır Salome kan üstünde oynayacak. Yerde kan var. Kanda oynaması uğursuzluk olur.

Herodias — Kanda oynarsa sana ne? Sen zaten kana batacağın kadar batmışsın...

Herod — Bana ne olur mu? ah şu ayın haline bakın. Kıpkırmızı oldu. Kan kırmızı oldu. Ah!.. Peygamber doğru haber verdi. O, ay kan kırmızı olacak, dedi. Öyle haber vermedi mi? hepiniz işittiniz. Ve şimdi ay kan kırmızı oldu. Görmüyor musun?..

Herodias — Görmez olur muyum? Gayet iyi görüyorum. Yıldızlar da olgun incirler gibi yere düşüyorlar, değil mi? Güneş kıl harar gibi simsiyah kesildi. Yeryüzü kıralları da korkuyorlar. Bak, bunu hiç olmazsa insan gözüyle görüyor. Peygamber hayatında bir kere doğru söz söyledi. Yeryüzü kıralı korkuyor... İçeri girelim. Sen hastasın. Roma'da senin için deli diyecekler. Sana içeri gidelim diyorum.

Hz. Yahya'nın sesi — Kimdir o ki Edom'dan gelir, kimdir o ki Busrâ'dan gelir. O ki al libasa boyanmıştır,

(Arkası 28 inci sayfada)

O BİR GUNAHKÂR DEĞİLDİ
MACERALI, DUYGULU, ULUSAL SEVGİ ROMANI

Katharine Hepburn

Öldü Diyorlar !

Niçin ?.

“Katharin eskisi gibi değil.»
«Katharin zayıf görünüyor.„
«Hepburn bütün canılılığını kaybetti.»
«Katharin öldü!»

Bugün bunlar sinemacıların ağzında dolaşıyor. Yalnız, telâşa düşmeyin; Katharin Hepburn sahiden ömlüş değil, belki onun yıldız olan tarafı ölmüştür; ve sinemacıların da dilinde ölmüş kelimesi bu manadadır. Şimdi bakalım, Hepburn'e niçin «öldü!» diyorlar.

Katharin Hepburn sinema dünyasına hiçbir artiste nasip olmayan bir şöhretle atılmıştı. Birdenbire parlayan bu yıldız, az zamanda bütün sinemacıların gözbebeği oldu. Hepburn şöhretinin en yüksek noktasına geçen sene «Küçük Kadınlar» filmindeki rolu ile yükseldi; ve geçen sene hemen hemen en büyük artist sayılıyordu.

Greta Garbo, Metero -Goldovin- Mayer kumpanyasında ve Marlen Ditrih Paramunt'ta ne ise; Hepburn de PKO sinema kumpanyasında o mevkidedir: En büyük filimlerde baş rol ona verilir, ilânlarda onun adı, öteki artislerin adından yirmi otuz misli büyük harflerle yazılırdı. «Morning Glory = sabah zaferi» ile, Garbonun ilâhi büyüklüğüne yükselmişti. Garbo karşısında bir rakip görmeğe başlamıştı. Geçen seneki «Küçük Kadınlar» filimi ile de bir haftada 110,000 dolar kazanmıştı. Bu da, en çok para alan artistleri imrendirecek bir kazançtı.

Katharin Hepburn böyle birdenbire yükseldikten sonra, yine birdenbire - ve daha süratle- düştü. Bu vak'a şu son aylar içinde oldu. Son çevirdiği «Breakof Hearts» filmi ile onun öldüğüne hüküm verildi. Bu hüküm neden? Niçin? diye sorulmadan geçilemez. Çünkü, Katharine Hepburn, bu filminde yine çok muvafak olmuş bir artisttir. O halde Hepburn'un san'atını öldüren nedir? Kendi kendisi mi? Başkası mı? Yoksa onu seven halk mı artık ondan bıktı? Çünkü filimin asıl kabahatı rağbet görmemesindedir. O halde, ondan soğuyan halktır. Öyleyse, halk niçin soğudu?..

Bu sorunun cevabını vermek, ayni zamanda, Hepburn'un niçin «öldüğüne»de cevap vermek olacak.

Bir artistin şöhretini yapan, filimlerdeki muvaffakıyettir. Bu, şüphesiz, yalnız, bu kadar değil; çünkü, artistin filimdeki muvaffakiyeti çok defa seyircilerin gözüne çarpmadan geçebilir. Onlara «falanca artist şu rolda muvaffak olmuştur» dendikten sonra ancak bu muvaffakıyeti teslim ederler. İşte, artistler üzerindeki bu reklâmı yapacak olan da sinema neşriyatı: Gazeteler, filim ilânları, sinema mecmularıdır. Bunlar bir artistin muvaffakıyetini dörtbir tarafa yayarak ilân ederler; ve ancak ondan sonradırki halk bir artiste tam değerini vererek sever. Bundan başka, onların yaptığı yalnız bir artisti tanıtmağa değil, ayni zamanda onu unutturmamağa yarar. Çünkü, bir artistin filimdeki muvaffakıyeti, halk tarafından tanınsa bile, ikinci bir filim seyredilince dikkat bu filimdeki artiste çevrilir; ve ilk filimdeki artist unutulur, kalır. İşte, sinema neşriyatı halkla artistler arasında daimi bir rabita bulunmasına yarar. Artistler hakkında topladığı hikâyeleri, dedikoduları, olanları bitenleri halka tanıtır. Bu suretle bir artist her zaman için halkın gözü önündedir.

İşte Katharin Hepburn'un kabahatı kendini bu gibi reklâmlardan uzak tutmak istemesindedir. O, hiç bir gazeteci ile konuşmaz, eğlencelere, maceralara, katışmaz. Arkadaşları azdır. Yani, sözün kısası, insandan ve kalabalıktan uzak yaşar.

Daha doğrusu, kalabalıktan uzak yaşamak ister. Çünkü, Greta Garbo'nun da pek fazla

ağıza düşmekten çekindiğini, ve sakin yaşamak istediğini biliyorsunuz. Yalnız, Garbonun bu istediği samimidir: Hakikaten böyle yaşamağı sever. Onun için herkes de bu arzsunu hoş görür. Bununla beraber Greta Garbo unutulmuş değildir. Çünkü onun, bu insandan ayrı yaşamak arzusuna adeta herkes bir hürmet besler; ve kendisinden, bilakis gayet hürmetle bahsedilir. Halbuki Katharin Hepburn'un bu arzusu tamamen yapmadı. Çünkü, onda asıl olan şey gurur ve kibirdir. Kendisini birdenbire yükselmiş gören artist, muvaffakıyetten ve şöhretinden emin olark, artık kendisini herkesten üstün görmekte idi. Onun herkesten ayrı yaşamak istemesi, kendisini herkesten üstün bulduğu içindi. Arkadaşlarından uzak durmağa da onu bu his sürükliyordu. Onun bu huyu, filimde beraber oynayan birçok arkadaşlarını, kendisinden soğutmuştur. Bir artiste «şu filimde Hepburn ile oynayacaksın!,, denildi mi: “eyvah!,, der gibi hoşnutsuzluk gösterirdi.

İşte bütün bunlar: yani kendini yüksek görerek kalabalıktan uzaklaşmak arzusu Katharin Hepburn'u halka unutturmuştu. Halk artık “Hepburn,, denilince, öteki artistlerde olduğu gibi, birçok macerayı, hikâyeyi, dedikoduyi, onun hakkında söylenmiş şeyleri hatırlamıyor, aklına bir yıl önceki bir filimde çok muvaffak olmuş bir artist geliyordu. Bu da ona karşı büyük bir alâka duymağa kâfi değildi. Hepburn'un bu vaziyeti onu, kendi elile ölümünü hazırlamış bir insan yerine koymuştu. Bu suretle ondan soğuyan halk onun filimlerine bu yıl koşmıyor, sinemacılar da: “ Katharin Hepburn öldü!,, diyorlar.

n

sakin
Yalnız,
kikaten
kes de
beraber
Çünkü
rzusuna
ve ken-
ahsedi-
bu ar-
i, onda
endisini
nuvaffa-
, artık
kte idi.
temesi,
içindi.
onu bu
filimde
nı, ken-
u filim-
ildi mi:
göste-

ni yük-
nak ar-
nuttur-
nilince,
ok ma-
hak-
or, ak-
ok mu-
Bu da
a kâfi
onu,
insan
n soğu-
u yıl
atharin

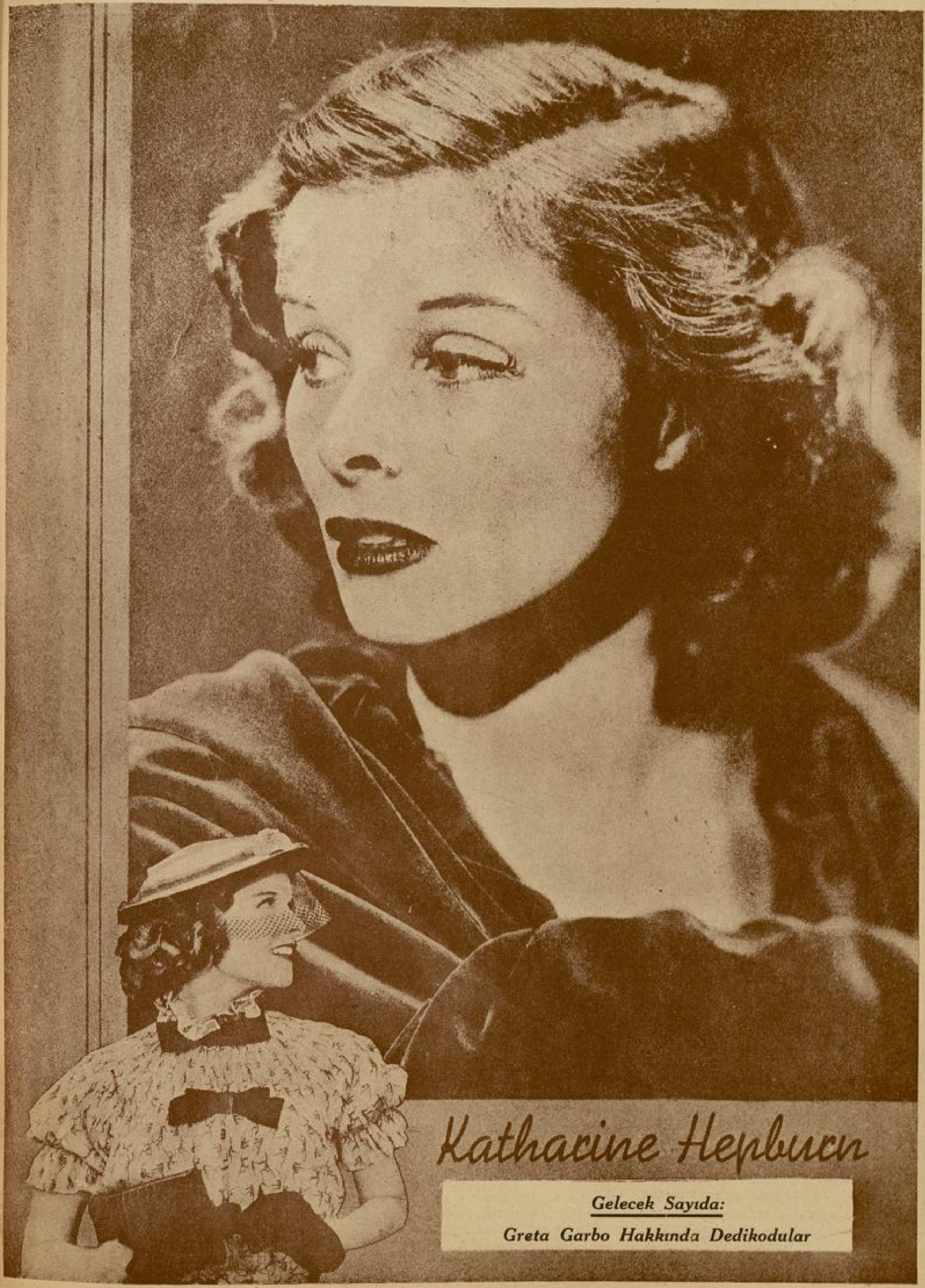

Katharine Hepburn

Gelecek Sayıda:

Greta Garbo Hakkında Dedikodular

YAMALI YELKEN

YAZAN:

CAHİT UÇUK

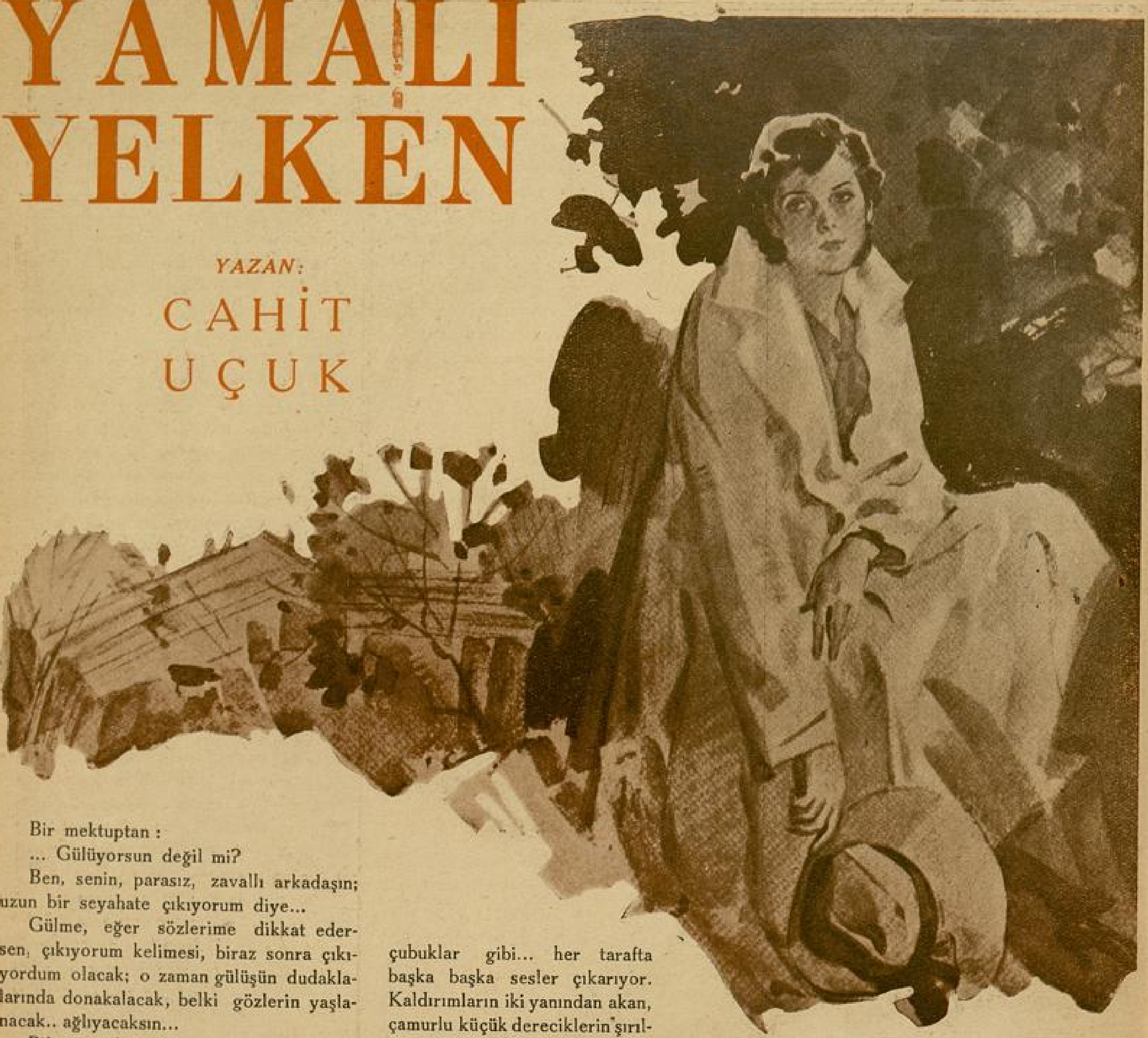

Bir mektuptan :

... Gülüyorsun değil mi?

Ben, senin, parasız, zavallı arkadaşın; uzun bir seyahate çıkıyorum diye...

Gülme, eğer sözlerime dikkat edersen, çıkıyorum kelimesi, biraz sonra çıkıyordum olacak; o zaman gülüşün dudaklalarında donakalacak, belki gözlerin yaşlanacak.. ağlıyacaksın...

Biliyorum halâ gülüyorsun... Gözlerinin içi, pırıl pırıl gülüş dolu, dudakların ışık gibi yanıyor, yüzün güneş gibi aydınlık, neş'e dolu, gülüyorsun...

Büyük bir ticaretevinde, bütün gün, aklını durduracak kadar karışık hesaplarla uğraşan, buna karşılık eline çokaz para geçen arkadaşın «Günay», uzun bir seyahate çıkıyor...

Tuhaf değil mi? Nasıl olur?

«Sen nerede, seyahate çıkmak nerede!» diyorsun değil mi? Sözlerine, gülmelerine aldırmıyacağım, seni, ağlatıncaya kadar anlatacağım...

Yağmurlu bir gündü. Sabah erkenden evden çıktım. Bizim evin, kaldırımları bozuk dar sokağını geçtikten sonra, yıkanmış parkeler bana, yürüyeceğim yolun uzunluğunu unutturuyordu. Muşambamın yakasını kaldırdım, elimde çantam, sıkı bir yürüyüşle, işimin yolunu tuttum. Yağmur, gökle yerin arasına gerilmiş billûr çubuklar gibi... her tarafta başka başka sesler çıkarıyor. Kaldırımların iki yanından akan, çamurlu küçük dereciklerin şırıltısı; savaklardan dökülen köpüklü suyun sesi; çinko dükkân sundurmalarına düşen damlacıklar, hepsi değişik sesler çıkararak kulaklarımı okşuyor. Tramvayların camları buğu içinde, içleri görünmüyor, yanımdan gelip geçiyorlar...

Yağmur havayı yıkıyor, hava yağmur kokusile dolu. Ben keyifliyim, dudaklarımda sevdiğim bir şarkıyı ıslıkla çalıyor, duvar ilânlarını okuyor ve yürüyorum. Soldaki duvarda büyük bir ilân var, çok beğendiğim artistlerin çevirdiği bir filim; kimbilir ne güzeldir!..

Bunu görebilsem diye düşünüyordum, birden sıçradım. Yanımdan geçen otomobil, caddenin kıyısındaki çamurlu sulara çarpmış, olduğu gibi kaldırarak, çoraplarımı, iskarpinlerimi ıslatmıştı.

Çığlığımı, küçük spor otomobilin içindeki delikanlı duymuş olmalı ki, beş on adım ileride durdu, arka camdan bana baktığını görüyorum. Otomobili yavaş yavaş geriletti, yanıma gelince durdu.

Kapıyı açarak, dışarı çıktı. Utanarak bacaklarıma bakıyor :

—Affedersiniz Bayançem, sizi ıslattım.

Buna verilecek karşılık, söz yok. Gülümsedim.

— Şimdi Okula gidemiyeceksiniz.

Büsbütün güldüm. Delikanlı beni bir okul talebesi sandı. Elimdeki çantada temize çekilmiş defterler ve öğle yemeğim olduğunu ne bilsin.

— Şimdi ne yapacaksınız?

Omuzlarımı silktim :

— Hiç!.. Yoluma gideceğim...

— Böyle ıslak mı?

— Tabii...

— Bari sizi okulunuza kadar götüreyim...

— Teşekkür ederim, fakat okula gitmiyorum.

Şaşırmış bakıyordu :

— Öyle ise, niçin böyle erkenden sokaktasınız?

— Çalışıyorum Bayım.

— Yal...

— Niçin şaştınız?

— Sizi okula giden küçük bir kız sanmıştım.

— Küçük değilim... Liseyi bitirdim.

— Sözlerimi, gülümsiyerek dinlerken, ıslak çoraplarıma bakıyordu :

— Sizi ıslattım, bu halde yürümeniz doğru değil... Hasta olursunuz...

— Gitmeğe mecburum Bayım... Geç kalırsam, gündeliğimden keserler...

Düşünüyordu :

— Şu halde, sizi arabamla, çalıştığınız yere kadar götüreyim...

◆

O gün, delikanlının, şık otomobilile, çalıştığım ticaretevinin bulunduğu caddenin, köşesine kadar gittim.

Bir çeyrek süren yolculukta, bana öyle şeyler söyledi ki, başımı rüyalı bir zevk sardı, yüreğimi tatlı ürpertiler doldurdu.

Bilirsin ki, birçok kızlar gibi, maceralarım, sevgilerim filân yoktur. Şimdiye kadar yaşayışımı dolduran, aile arkadaş sevgileri, birdenbire gözlerimden silindi diyemem; fakat onları yavan, tatsız görmeğe başladım, yüreğimi dolduran ürpertiler, bir daha çıkmak istemiyerek, oraya yerleştiler...

Ne güzel duygular içindeyim bilsen?.. Sabahları uyandığım vakit, göğsümde ateş parçası gibi bir sevincin, sıcaklığile dünyayı görüyorum...

Küçük odamın, eski eşyaları görünüşlerini değiştirdi. Pencerelerimden her sabah içim sızlayarak baktığım viranelik, artık içimi sızlatmıyor... İyi günler... iyi günlerden sonra kötü yaşayışa, benim elime bakmağa katlanamayan annemin sinirlenmeleri, üzüntüleri, bana artık, ölüm kadar acı gelmiyor...

Nasıl oldu bilmiyorum? Dört yanımı saran karanlıklar, korkunç sesler, uğultular yokoluverdi.

Bir yaz gündüzü içindeyim. Altın renginde bir aydınlık, evimi, etrafımı, gönlümü kuşattı.

Altın rengi diyorum, bunu para sanma! evimi, etrafımı, hayatımı değiştirdi sanma. Ben gene eski bildiğin kılıktayım, gene eski evimde oturuyorum, annem, gene hırçın ve sinirli...

Fakat ben, yüreğimden, gözlerime vuran ışıklarla, dünyayı değişmiş görüyorum...

Sabahları, kolları, cep kenarları, ilikleri aşınmış muşambamı giyerken, eskisi gibi, dışarının karı, fırtınası, soğugu, rüzgârı, beni korkutmuyor. Vücudum öyle sıcak duygularla dolu ki, utanmasam elbise ile çıkacağım...

Su geçen iskarpinlerimin içinde üşüyen, sızlayan ayaklarım, uzun yolda yorulmuyor, geri geri gitmiyor artık... Daha... daha... daha... yürüyebilirim...

Niçin biliyor musun?

Çünkü, gönlümün bir sevgili, bir dost, bir arkadaş susuzluğu tükendi.

Şimdi ben dibi çakıllı, suyu serin bir kaynaktan, doya doya içiyorum. Yıllarca arayan, bulamıyan gözlerim şimdi aradıklarına kavuştu.

Onunla ne yapıyoruz biliyor musun? Nereden bileceksin?

Söyliyeyim : Tramvaya atlıyarak, son durak için bilet alıyoruz... Görünüşü, kılığı, konuşması, hatta kokusu bize yabancı insanlar arasında sıkılmadan, etrafımızı görmeden, kendi âlemimizin içine dalarak konuşuyoruz...

Tramvay duruyor, bir zamanlar güzel şehri, çözülmez bir kuşak gibi saran surların dışına çıkıyoruz...

Orası bambaşka bir dünya gibi...

Renkleri, ışıkları, seslerile nekadar değişik...

Mevsimine göre, yağmurlu, karlı, güneşli, çiçekli günlerde oraya gittik...

Küçük bir kır kahvesi var... Üstü paslı, alçak, teneke masaları; basık hasır iskemleleri, büyük fincanlarla getirilen kahvesile, kendi yurdumuzda seyahat ediyormuşuz gibi oluyuruz... Yeni kokular, değişik sesler, konuşması başka insanlar; bize, her taze zevkin heyecanını veriyor.. saman taşıyan arabalar, yolcu taşıyan otobüsler, durmadan gelip geciyor. Yanımızdaki masalara işçiler oturuyor, onlar gelince susuyor onları dinliyoruz...

Bir işçi, bir lira gündeliğini, bir milyon kadar büyük sanarak övünüyor.

Öbürü, elindeki sağlam saplı, parlak, sivri uçlu kazmasının kimsede bir benzeri, eşi olmadığını söylüyor...

Karşılıklı kahve çay içiyor, sur dibi aşklarından söz açıyor, konuşuyorlar.. Onlar gidince, biz kendi konuşmamıza dalıyoruz, biribirini anlayan, biribirinin içini duyan iki insanın konuşması ne güzel... Dudaklar susarken, gözlerimiz konuşuyor...

O, sustuğu vakit, sözlerinin içime dolan akislerini dinliyorum.

Bir mabedin kubbesi altında okunan ilâhiler gibi, dinse bile, tatlı oğultuları kalıyor...

O, söylerken, gözlerimde, tepe camlarından renkli güneş ışıkları sızan, mabetler canlanıyor... eski devir sanatkârlarının çaldıkları org seslerini duyar gibi ürperiyorum... Sanattan, musikiden, edebiyattan daha bin bir güzellikten konuşuyoruz...

Dinlemek istediklerimi duyuyor, söylemek istediklerimi söyliyebiliyorum.

(Arkası 30 uncu sayfada)

İSTANBULUN

Esir Pazarı

(AVRAT PAZARI)

İstanbulda Esir Pazarı denilen yer: ortası bir meydancık ve etrafı dişi esirlere mahsus kulübemsi ahşap birsürü kafesli, çirkin evlerden ibaret küçük bir mahalle idi.

Bu meydan ağaçlı ve gölgeli idi. Yaz mevsiminde, sıcaklarda esirciler ağaçlar altına iskemle atarlar, kahve çay, nargile içerek müşteri beklerlerdi.

Beyaz ve siyahî kölelerin civarda koğuşları vardı. Onlar da gündüzleri bu meydancıkta gâh aşağı yukarı dolaşırlar, gâh manga manga olup otururlardı.

İçlerinde yakışıklı, tüvana Çerkes ve Gürcü gençleri olduğu gibi; basık burunlu, yassı dudaklı siyahîler, parlak abanoz renkli habeşîler vardı.

Beyaz esirler Hazer denizi ile Karadeniz arasındaki yerlerden - yani Kafkasyadan, Gürcistandan - getirilirdi. Çoğu Kabartay, Abaza, Şapsih ve Obuh kabilelerinden idi. Esircilereya anaları babaları.. veya efendileri satarlardı.

Siyahîler Afrika'da Akno ve Borno kabilelerinin çapulculuk ile yakalayıp sattıkları zavallılar idi; birtakımı da kendi analarının babalarının sattıkları biçarelerdi.

Esirciler esirleri hırpalamazlar, eza ve cefa etmiyerek hoş kullanırlardı. Nezafetlerine, yiyeceklerine, giyeceklerine, terbiyelerine dikkat ederlerdi. Her hizmete, her işe alıştırırlardı. Çerkes ve Gürcü kızlarına dikiş ve nakış gibi el marifetleri öğretirler; güzel sesli ve istidatlı olanlara saz ve şarkı meşkettirirlerdi.

Esirciler kızları evlerde müşteriye çıkarırlardı. Bazen de tanınmış kimselerin evlerine götürüp hattâ birkaç gün bile bırakırlardı.

Esir Pazarının « Kâhya » unvanile hükümet tarafından bir memuru olduğu gibi, kızları muayene ve bakire olup olmadıklarını tesbit eden kadın «muayene» ciler de vardı.

Bazı paralı şehirli hanımlar, küçük yaşta güzel Çerkes ve Gürcü kızları alıp büyütürler, türlü hünerler ve marifetler öğrettikten sonra, odalıklığa.. kendilerine veya evlâtlarına güzel zevce arayan kibarlara, zenginlere; veyahut saraylara gayet pahalıya satarlardı; ve bu alış verişlerle çok paralar kazanırlardı. Böyle küçük yaştaki güzel kızların 3000 — 5000 ve büyüyüp - yani 17, 18 yaşını bulupserpilmiş ve güzelleşmiş olanların

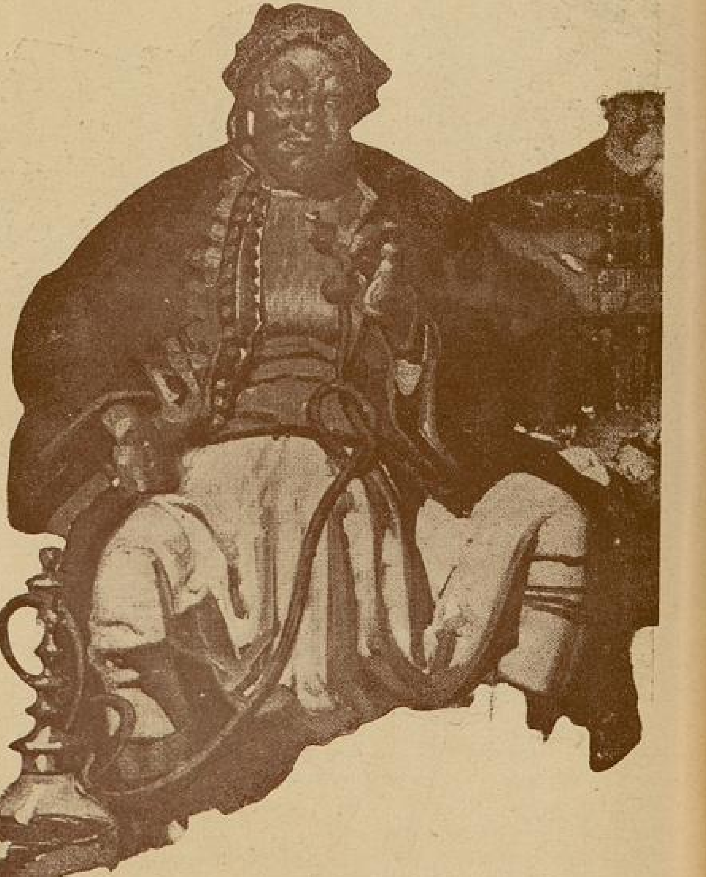

50,000 den 100,000 kuruşa kadar alınıp satıldığı vardı.

Esir Pazarından alınmış kızlardan padişah ve prens karısı; sadrazam, vezir, rical ve kibar karısı veya anası olanlar pek çok idi.

Hıristiyanların ve ecnebilerin Avrat Pazarından kız ve erkek esir satın almaları önceleri memnu değildi. Ancak yüzelli, ikiyüz sene evvel yasak edilmiş idi.

Yüzelli sene kadar evvel « İstanbul Efendisinin » [1] defterlerindeki kayıtlara göre Çerkes, Gürcü ve siyahî olarak İstanbulda elli iki bin kadar esir var imiş. Bunların beş bin kadarı siyahî köle ve 47 bin kadarı Çerkes ve Gürcü köleleri ile beyaz ve siyahî cariyeler imiş. Taşralardaki dişi, erkek esirlerin miktarı da 100—150 bin raddesinde imiş.

İstanbulda vezirlerin, kibarların haremlerinde ellişer, altmışar; saraylarda dörder beşeryüz kadar cariyeler bulunurdu. Orta halli İstanbulluların enaz iki üç cariyesi olurdu. Onlardan daha alt tabakalardakilerin bile ekseriya birer cariyesi

---

[1] " İstanbul Efendisi„ ozaman, şimdiki İstanbul İlbayı ve Şarbayı gibi büyük bir memur idi. Bazı ufak davalara bakardı.

YAZAN:

Eski Büyük Elçi :

SALİH MÜNİR ÇORLU

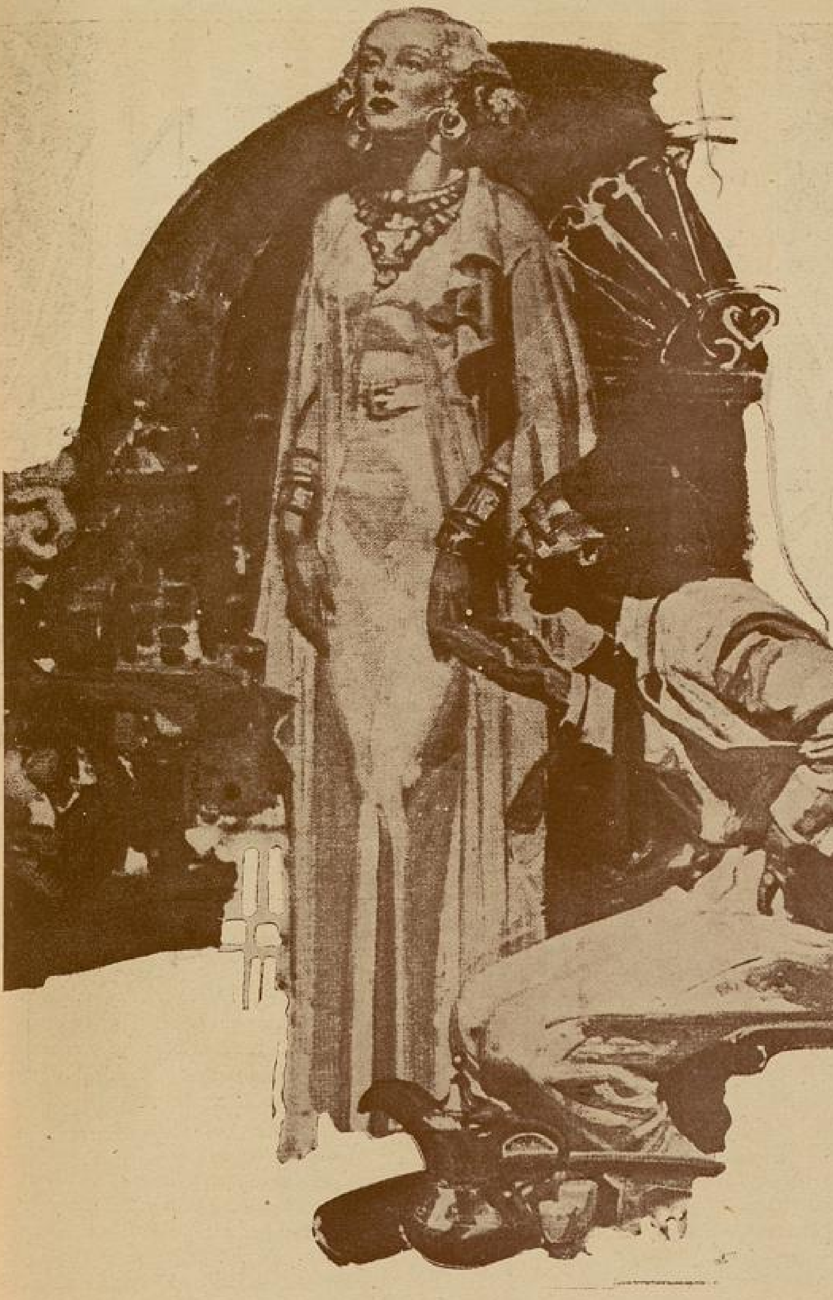

vardı. Çoğu bu cariyelerle övünürler ve ev hizmetlerini de onlara gördürürlerdi.

Sahipleri esirlere ana baba muamelesi ederlerdi. Sevaba nail olmak için kibarlar ve orta halliler, dişi esirler yaşlanmadan azat edip çırak ederler, ve hallerine göre cihazlayıp kocaya verirlerdi. Erkeklerini de münasip işlere yerleştirirler, maişetlerini temine gayret eylerler idi.

Hayır sahibi vezirlerden, kibarlardan bazıları, kölelerinin açık gözlülerini evlât gibi okutup terbiye ederler, asker ocağına ve hükümet dairelerine yerleştirirler, ilerlemelerine himmet eylerlerdı.

Bunlardan meydana çıkıp büyük makamlara, mevkilere, memuriyetlere geçmiş olanlar çoktur. Meselâ: on sekizinci asrın tanınmış simalarından « Kaptanıderya Küçük Hüseyin Paşa » aslan bir Çerkes kölesi idi. Bundan yüzyirmi sene kadar evvel sadrazam olan meşhur Hüsrev Paşa da kölelikten gelme idi. Hüsrev Paşa eline iktidar geçince kendi gibi kabiliyetli, zeki köleleri toplayıp onları iyice okutmuş, terbiye etmiş, meydana çıkarmıştı. Hüsrev Paşa kölelerinden ferikliğe, müşirliğe, ve vükelâlıklara ve mühim mülkî memuriyetlere nail olanlar yirmiden ziyade idi. Hattâ Halil Paşa gibi padişaha damat olanlar da vardı.

⁂

Vaktile İstanbulda Rusya büyük elçisi olan Mösyö Donlidof bir gün bana Halil Paşa hakkında şu garip hikâyeyi nakletmişti:

Halil Paşa, Edirne muahedesinin tazminata ve Dobrice'nin tahliyesine dair olan ahkâmını tadil ettirmek üzere, fevkalâde büyük elçi sıfatıyle debdebe ile Petersburg'ag önderilmiş, Odesa valisi paşayı teşrifat merasimi ile istikbal etmiş. İkram ve izzetle hükümet konağına misafir edip şerefine ziyafet vermiş, müsamere yapmış, memleketin ileri gelen memurlarını ve kibar ailelerini davet etmiş. Davetliler arasında yaşlı, asil bir kadın varmış. Bu kadın, vaktile kocasile beraber Kafkasya taraflarında iken genç bir oğlu kaybolmuş. Aratmışlar bir türlü izini bile bulamamışlar. Yerliler çalıp esir gibi satmışlar mı, yoksa bir kazaya mı kurban olmuş, anlaşılamamış. Zavallı anası senelerdenberi teselli bulamayıp ah eder dururmuş. İşte bu ana, valinin Halil paşa şerefine verdiği müsamerede bulunmuş; salona girip Paşanın yüzüne bakınca, birdenbire titreyerek ve gözyaşı dökerek donmuş kalmış. Halil paşa da kadının yüzünü görünce, pek ziyade müteessir olup donmuş kalmış, gözyaşlarını zaptedememiş. Her ikisi biribirlerinin ellerine sarılmışlar, bir şey söylemiyerek, ve biribirlerine candan muhabbet ve şefkatle bakışarak ayrılmışlar.

Sonra bu kadın valiye: «bu Türk paşasının, benim kaybolan sevgili oğlum olduğunu tanıdım. Sevincimden dilim tutuldu, azkaldı bayılıyordum» demiş.

(Arkası 31 inci sayfada)

SEVİLEN YALANLAR

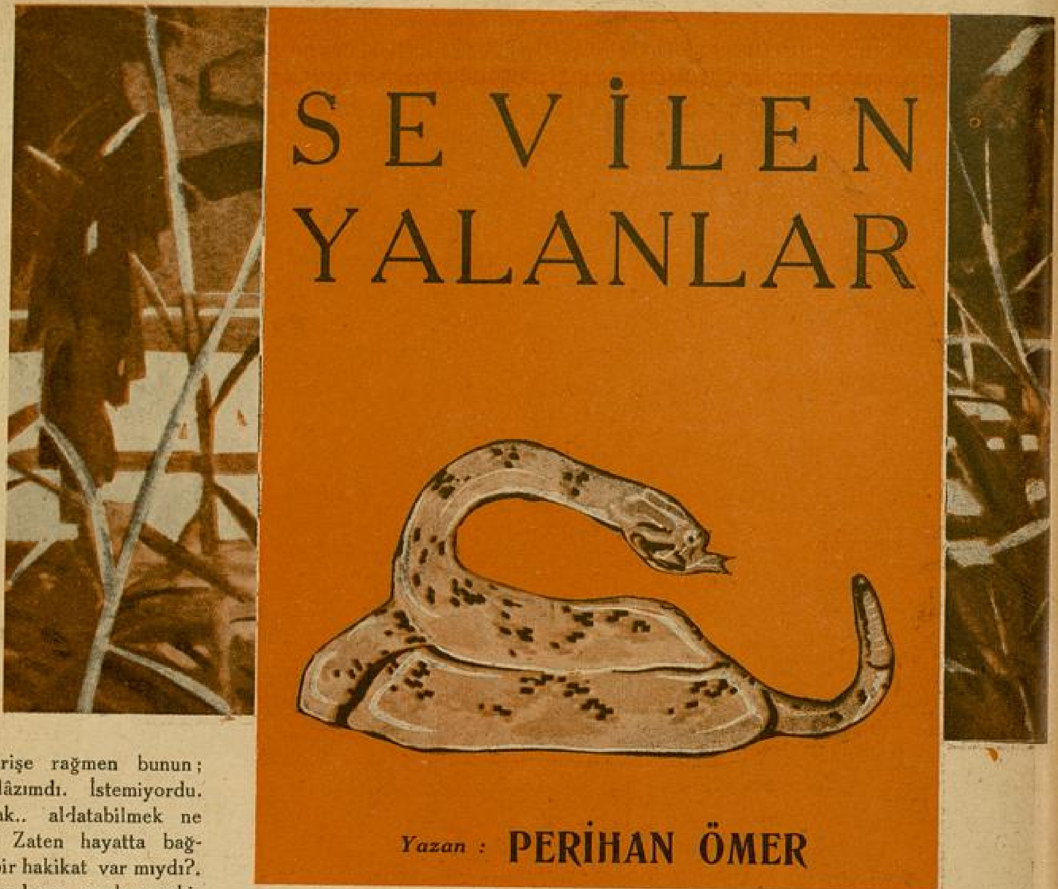

Yazan : **PERİHAN ÖMER**

Belki yarım saattir karısına bakıyor, görmek, anlamak istemediği halde gözleri de, zihni de mütemadiyen onunla meşgul oluyordu.

İşte; neye her zaman dokuzlara kadar uyuyan kadın, bu sabah erkenden kalkmış helecanlı hareketlerle süslenmiş idi. Pencerenin önüne uzanarak, uzaklara doğru dalmış, düşünüyordu. Niçin.. ne bekliyordu.. Faruku değil mi?.. Hayır.. bütün gösterişe rağmen bunun; böyle olmaması lâzımdı. İstemiyordu. Ah, kendini aldatmak.. aldatabilmek ne büyük bir saadetti!. Zaten hayatta bağlanılacak, sevilecek bir hakikat var mıydı?.

Yine en iyisi avunduran, zevk verebilen yalanlardı. Aldanmağa razıydı. Fakat bunun için uğraşan yoktu. Şimdi karısı uzaklara dalmaktan vazgeçse, gözlerine baksa, yavaşça kollarının arasına sokulsa: «Yanlız seni seviyorum..» dise herşeyi unutur, onun; vücudunun sıcaklığında bütün şüpheleri eriyebilirdi. Hem aklı almıyordu?! Nasıl dünyada en çok sevdiği, ve iyilik ettiği iki insan kendini aldatmak üzere birlik olabilirlerdi?. Ama asıl iyilik görenlerden fenalık beklenmez miydi.. bu daima böyle değil miydi?.

Büyük bir iyilik gören insan, yapana karşı, kendinden bile gizlemek istediği, isyana benzer acayip bir his, bir kin duymaz mı?. Borçlunun alacaklıya duyduğu gibi. Alırken iyi; lâkin zaman geçtikçe karşılığını, hiç olmazsa daimî bir minnetle ödemeğe mecbur olduğunu anladıkça, bu; mevsimi geçen, belki de artık faidesi dokunmayan iyilik insanın üstüne çökmez, vahşî bir hareketle bile olsa, silkip atmak istemez miydi? İhtimal ikisi de kendine karşı böyle bir his duyuyorlardı. Karısını sefaletten kurtarmış; evlât gibi sevdiği Faruku da yine o yükseltmiş, tanınan bir mevcudiyet yapmıştı. Karısına tekrar uzun uzun baktı.. hayır istemiyor, bu düşüncelere inanmak istemiyordu. Faruku «Zerrin» seviyordu. O da Zerrin için, kimsesiz kızkardeşi için onunla meşgul oluyordu. Fakat herşeye rağmen bunu; anlamak, rahat etmek; daha doğrusu büsbütün söylemeden, anladığını biraz anlatıp mani olmak istedi. Eğer: «Senden şüphe ediyoyorum.. beni aldatıyorsun.. veyahut; aldatacaksın!» demeğe mecbur kalsaydı.. ondan sonra beraber yaşayamazdı.

Halbuki; bütün yaptığı fedakârlıklar, iyiliklerle beraber ona bağlanmıştı. Biraz durduktan sonra başını kaldırarak, yavaşca sordu:

— Feriha.. için sıkılıyor gibi.. aklıma hoş bir hikâye geldi. ıster misin sana anlatayım?

— Teşekkür ederim.

Dalgın bir sesle anlatmağa başladı:

....Paris caddelerinde bir genç dolaşıyordu. Giyinişinden zengin olmadığı; halinden, bakışından yabancı olduğu anlaşılıyordu. Hakikaten Fransız köylerinin birinden daha yeni gelmiş, oldukça asîl ve yakışıklı bir adamdı. Gözlerinde büyük bir dalgınlık.. için için parlayan bir ümit vardı. Ceplerinin boşluğunu, heyecanla dolu olan kalbi hissetmiyor. Bu, parlak şehrin kendisine ilham ve zafer vereceğinden emin, sevinç içinde ilerliyordu. Şairdi.. Birçok, göğsünden kopup düşen, kısa kesik şiirler yazmış, belki de, beğnmiş, ve beğenilmişti. Lâkin büsbütün memnun kalmıyor, coşkun hislerini bütün varlıkları, bütün zenginlikleri ile ortaya çıkaramıyordu. Neden cesaret edemiyor, niçin beyaz kâğıdın karşısında utanıyor, çekiniyordu. Ah, muhakkak bu şehir.. bu parlak şehir ona cesaret de verecekti. Etrafına bakınıyor, bakınıyordu. Birden birkaç çığlık, ve patırdı... hayretle olduğu yerde durdu. Başını çevirince çiçek kutusuna benziyen bir arabayı çeken iri atların haşin yüzlerile karşılaştı. Okadar yakındılar ki arpa kokan nefeslerini yüzünde hissetti. Arabacı hiddetle:

—Behey.. adam! Aklını nerede unuttun, çeyneniyordun!.. dedi; ve arabanın penceresinden uzanan çok güzel kadın, tatlı kahkahalarla güldü. Genç bir sıçrayışta önüne gitti. Eğilerek:

— Madam!. dedi. Sizi güldürdüğüm için çok mesudum. Eğer biraz daha neşeleneceğinzi bilsem, kendiliğimden atların önüne yatarım.

Kadın tekrar gülerek söylendi:

— Bir iki kahkaha için az fedakârlık değil.. amma bu mubaleğa, ancak artistlerde bulunur.

— İyi anladız Madam. Ben de daha tanınmamış bir artistim.

— Ya.. Öyle mi!. Şair misiniz?.

— Madam beni korkutuyorsunuz!.. yoksa siz dünyanın en güzel kadını kıyafetine giren bir şeytan mısız?.

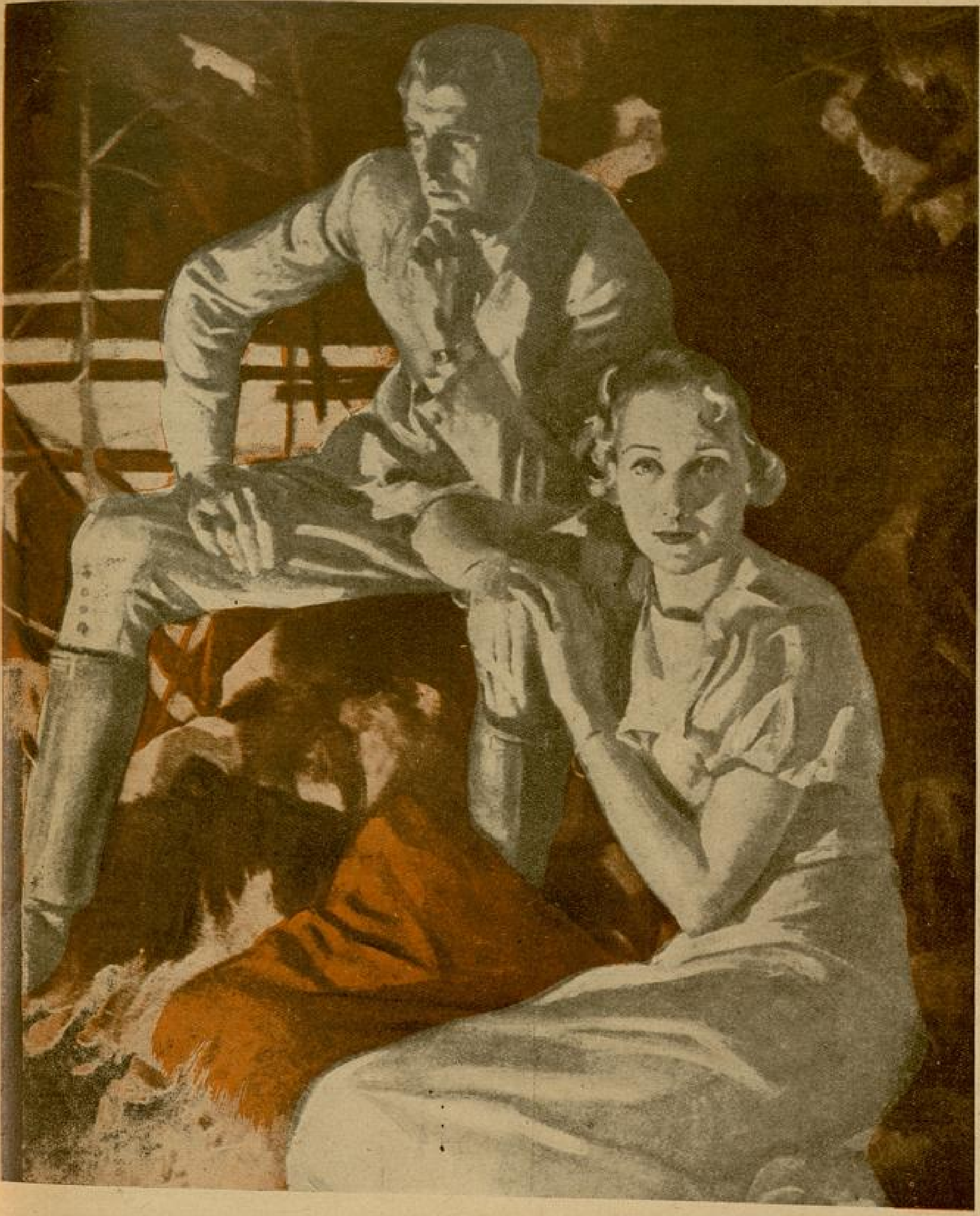

Kadın gülerek, başını adamın yüzüne biraz yaklaştırdı:

— Beni tanımıyor musınız, genç şair?.

— Hayır Parise daha yeni ayak bastım. Kimseyi tanımıyorum.

— Amma herhalde ismimi işitmişsinizdir.. Ben, "Markiz Dö Pomadur,,um. Genç, hayretle bir iki adım geriledi. "Markiz Dö Pompadur,, bu ismi hangi Fransız bilmezdi. Fakat, onbeşinci Luinin başka bir muhitden alarak yükselttiği, parlatdığı, Fransayı avuçlarının içine bıraktığı, milletin parasını çılgıncasına israf eden bu güzel kadınla bir gün karşılaşıp teklifsizce konuşabileceği, bir köylü gencin nereden aklına gelirdi.

Markiz Dö Pompadur büsbütün tatlılaşan bir sesle sordu:

— İsmimden ürktünüz mü de niçin gerilediniz?

— Hayır Madam, sadece şaşaladım.

— Sizi, tali benim önüme çıkardı. Ben artistleri yükseltmesini severim. Eğer hakikaten istidadınız varsa, istikbalden emin olabilirsiniz.. Yarın saraya gelin ve beni görmek istediğinizi söyleyin.

Kadın elile ufak bir işaret yaptı; araba patırdı içinde uzaklaştı. Şair, ertesi günü söylenilen saatta saraya gitmiş, ve pek te müşkülât çekmeden Markizin yanına kabul edilmişti. Aradan belki yarım saat geçmişti. Kadın ukaf bir bitkinlik göstermeden genci dinliyor, nazarları gittikçe yumuşuyor, tebessümü tatlılaşıyordu. Adamın, yirmi üç senedir köyünün parlak güneşi altında ısınan kanı coşmaya, kızgınlaşmağa başladı. Artık karşısındaki sade pırıltılı, baygın gözlerle davet eden bir kadındı. O, bütün Fransayı ürküten "Pompadur,, değil", bir erkeğni kuvetli kolları arasında erimek istiyen yumuşak bir vücutdu. Erkeğin kulakları oğuldamağa, gözleri kararmağa başladı. Düşünemeden dizlerleri üstüne.. küçücük ayakların dibine çöktü. İniltili bir sesle söylemeğe başladı:

— Sizi seviyorum.. İlk gördğüm dakikadanberi, gece bütün rüyalarımı doldurdunuz.. Bir kere, bir kere yanan dudaklarımda cildinizin yumuşaklığını hissedebilmek için, bütün hayatımı fedaya hazırım. Dünyanın en çıldırtıcı zevkile kaynıyacak kanımı son damlasına kadar akıtırım..

Markizin tebessümü dudaklarında donmuştu. Birden kapıyı açan "onbeşinci Lui,, yüzünü morartan bir hiddetle bakıyordu.. Pompadur yerinden fırladı, geniş bir reveransla yerlere kadar eğildi. Genç, o kadar şaşırmıştı ki olduğu yerde kaldı. Kıral, boğuk bir sesle:

(Arkası 32 inci sayfada)

GÜNAH GÖNÜLLÜLERİ

Yazan :

M. S.

№: 19

Bu dedikodulara gelince...

Sözümün burasında, dimağımın hazırladığı kelime boğazımı tıkadı.

Genzi yanmış bir insan gibi duraladım.

Hicran, yakın bir ileride geçecek hadiseleri, ezberlenmiş kehanetleri sıralayan bir falcı emniyetile anlatışımı, sıcak bir tebessümle dinliyordu.

Gözlerinde, büyük, tehlükeli, ve gizli işler görmeye hazırlanan insanların korkusu, heyecanı, endişesi, ümidi ve sevinci biribirine karışmıştı.

Birdenbire susuverişime mana verememişti. Yarıda kalan son cümlemi, bırakdığım yere kadar tekrarladı:

— Bu dedikodulara gelince?..

Sükûtuma Ferit te mana verebilmiş değildi. Fakat o, dimağımın, ifadesi güç bir pürüze takıldığını sezmişti.

İhtimal, kendisine duyurmak istemediğim bir noktaya temas edeceğimi umdu..

Ve bu vehimle yerinden doğruldu. Fakat nazikâne davranışındaki aniliği, bir bahane ile gizlemek isteğile saatine baktı ve:

— Ooo... Dedi, biraz daha dalsaymışım, ömrümde ilk defa verilmiş bir sözde duramıyacaktım!.

Sonra bana dönerek güldü:

— Birader, senin anlattıkların da, meraklı gazte tefrikası gibi.. İnsan dinledikce meraklanıyor; ve meraklandıkça da dinliyor.

Fakat müsaadenle yarıda bırakmaya mecburum.

Ben de güldüm:

— O halde, mabadini sahnede seyredersin!

O, evvelâ Hicranın elini sıktı. Sonra ona sırtını dönerek benimle vedalaşırken, bir göz kırpışile sükûtumun manasını sezdiğini ima etti. Sonra aynı imayı takviye eden bir eda ile:

— Yazık, dedi, pek de meraklı yerine gelmiştik!

Ben, tahmininde yanıldığını söylemeye lüzum görmedim. Sadece:

— Meraklı değil, firaklı yerine gelmiştik! dedim.

Yalnız kaldığımız zaman, çoğalmış merakı gözlerinden okunan Hicran, tamamlayamadığım mahut cümlemi bir daha tekrarladı:

— Bu dedikodulara gelince?..

Ben:

— Bu dedikoduları da, nikâhımızı kıyışımız önleyecektir!

Demeye hazırlanmıştım. Fakat bilmiyorum hangi his, beni "nikâh" kelimesini telâffûzden utandırmıştı.

Aradan geçen zaman içinde, aynı manayı, bu kelimeyi kullanmadan ifadenin yolunu bulmuştum:

— Bu dedikoduları da, birleşmemizden sonraki hayatımıza vereceğimiz şekille önlemiş olacağız!

Hicranın gözlerindeki merakın sönüşü, söylemek istediğimi sezdiğini anlatıyordu. Onun bu sezişi, yüzüme, aynı meçhul duygunun doğurduğu kızartıyı vermişti. Aynı kızarışı onun yüzünde de görür gibi oldum.

Parmaklarımı yakacak kadar ufalan sigaramı tazeleyerek devam ettim:

— Geriye küçük ve fena bir ihtimalcik daha kalıyor; seni sahnede tanıyacak bildikler çıkması.. Ve onların uydurduklarımızı yalanlayacak rivayetler yapmak hasedini göstermeleri...

Fakat, mektep hayatından sonra insanlara pek fazla karışmış değilsin, esnelerce yüzünü görmeyen mektep arkadaşlarının, sesini tanıyabileceklerini pek ummuyorum.

Tanıyabilseler bile, senin kendilerinden ayrıldıktan sonraki hayatını bilmedikleri için, yazılanların hiç değilse dörtte üç buçuğuna inanmak mecburiyetinde kalacaklardır.

Diğer bildiklerin ise tehlüke sayılmıyacak kadar azdır. Bu itibarla, onların ortaya çıkarabilecekleri yalanlayıcı sözler, bize endişe verebilecek kadar yayılamıyacaktır.

Ve nihayet yapılsa bile, bu, bize bir tedbir düşünmek imkânını verebilecek kadar uzun bir zamanda olacaktır.

Bu kadar ince noktalara kadar düşünüşüm, hesaplayışım Hicranın emniyetini arttırıyordu.

Bunu yüzündeki.. bakışlarındaki koyu endişe karanlığının eriyip dağılmasından, ve nihayet tamamen silinip kaybolmasından anlıyordum.

Yapacağımız işin, hesaplanmadık, anlaşılmadık tek mahzuru kalmamış gibi idi.

Hele Hicranın soracak bir sual bulamaması, bu kanaatimi büsbütün takviye ediyordu.

Hazır konuşmaya başlamışken, bu işin bütün teferruatını tamamlamak istedim:

— Hicran, dedim, her zaman bugünkü kadar müsait vakit bulabileceğim muhakkak değil.

Eğer beni, o pek sevdiğim dalkavukluk vazifemden bugünlük affedersen, bizim meslektaşlara vereceğin beyanatları hazırlayayım!

Hicranın kaşlarında sevimli bir çatıklık bilirdi:

— Sen bilirsin, fakat evvelâ sözünü geri al... Çünkü ne ben dalkavukluktan hoşlananlardanım, ne de sen dalkavukluk edebilecek kadar küçülebilenlerdensin.

Hicrana hak verirken, için için güldüm: Ben bu sözünü haklı bulmakla, ona dalkavukluk etmiş olmuyor muydum ki?

⁂

Akıntıburnundaki konuşma, Hicranla aramızdaki münasebetin şeklini hiç değiştirmedi. Geçen gün, nedense ikimizi de kızartan nikâh iması hariç, o günden sonra, aramızda, orada konuştuklarımızla uzak veya yakın bir münasebeti olan tek söz bile geçmedi.

Sanki orada "sevişmek," birleşmek için anlaşanlar, sözleşenler biz değilmişiz gibi.

O konuşma gecesinden evvelki günlerimizle, ondan sonraki hayatımız arasında bir tek fark var.

Bu küçücük değişiklik onun sabık ağabeysine sade bir ismile hitap etmesinden ibaret.

Aramızda teessüs etmiş kardeşliğin ismen bile ortadan kalkması öyle güç oldu ki!

Hicran, dilinin itiyadından bile, sarfedildiği sezilebilecek kadar büyük zahmetlerle kurtuldu.

Bilmem aramızdaki kardeşliğin ortadan kalkışı sade lâfta mı kaldı?

Onunla tıpkı eskisi gibi, tıpkı iki kardeş gibi konuşmaya devam edişimiz bunu mu, yoksa benim ayni mevzua dönmekte gösterdiğim aczimi anlatıyor?

Ben, onun bana adımla hitap etmesine çoktan alıştım. Bunu o da yadırgamıyor gibi görünüyor.

Ve ben, bu görüşümde, vehime kapılmış olmaktan ürküyordum.

Benim ona karşı duyduğum zaaf, gün geçtikçe kuvet buluyor.

Bu zaafla beraber, ona sokulmakta gösterdiğim aciz de artıyor.

Her sabah, bu pısırıklıktan istifa niyetile kalkıyorum. Ve her gece, yatağıma, daha çoğalmış bir acizle giriyorum.

Yoksa muhtaç olduğum cesareti, yine, epidir pek seyrek ve pekaz kullandığım içkide mi aramaya mecbur kalacağım?

Ona, kardeşçe olmıyan hislerimi söylemek, bende dayanılmaz bir ihtiyaç haline geldi.

İçimi taşıran arzuları mütemadiyen, bir kardeş maskesi altında gizlemek, bana çok güç gelmeye başladı.

Hicrana her zaman muhteris bir erkek gözile bakmak isteğinde değilim. Fakat onun benimle daima bir kardeş gibi konuşmasına da tahammül edemiyorum. Ben, bunu değiştirmek teşebbüsünün benden gelmesi lâzım geldiğini düşünüyorum. Ve bu düşünce, beni sadece teselli etmekle kalmıyor; erkeklik gururumu, hattâ ümitlerimi kırılmaktan kurtarıyor.

Hicran yarından sonra Edirneye gidecek.

Bu, beni günlerden beri düşündürüyor.

Bu, 50 saat bile sürmiyecek olan ayrılığın dakikalarını dahi hesap ediyorum.

Bu hesabı yaparken, ona karşı duyduğum zaafın dehşetini anlıyorum.

İçimin, iki gün sürecek olan bu kısa ayrılığı bile hazmedemeyişi, bana korku veriyor. Daha uzun bir ayrılık ihtimalini düşünmek, sade maneviyatımı değil, şuurumu bile sarsıyor.

Gazetecilere vereceği beyanatlar hazır.

Hicran, uydurduğum hikâyeleri okurken gülmekten kırılıyordu.

Eminin mektubunu da yazdım. Hicranı, bu mektubun içindeki ince alaylar da hayli güldürdü.

Tahsilini Avrupada tamamlayan Eminin, İstanbulun çapkınlık âleminde hâlâ unutulmamış bir namı var.

Şimdi üç yıldır orada, Şişlide ve Adada geçen renkli maceralı yıllarının rüyasile avunuyor.

Çünkü bilmem kaç gün süren senelik izin, biçareye salata gibi geliyor.

Eski âlemlerini yeniden yaşamaya karşı iştahı açılıyor. Fakat karnını doyurmadan dönmeye mecbur kalıyor.

Geçenlerde gönderniği bir mektupta, yaklaşan izinine kalan günleri saymaktan, elindeki işlerin hesabını çıkarmaya vakit bulamadığını yazıyordu.

Ona, Hicranla olan münasebetimi daha önceden mufassalan yazmıştım. Hududsuz çapkınlığına rağmen, yakın dostlarına uzaktan bağlı olan kadınlara karşı bile, çok durust davranmasını bilen Eminin, Hicrana bir kardeş alâkası ve ihtimamı göstereceğine kaniim.

Ve zaten kararlaştırdığım hareketin Edirne faslında, derhal onu hatırlayışım da, hakkındaki bu kanaatimin kuvvetindendir.

Ona yazdığım mektupta, tasarladığım projeyi kısaca anlattım.

Bu satırlarıma hayli gülecektir. Şimdi onun, Hicranı karşısında göreceği andaki halini görür gibi oluyorum.

İstanbulun, adlarına yüksek denilen açık saçık muhitleri kadar serbest olmayan Edirnede, genç mühendisin dilediği gibi cirit oynatamadığı muhakkak.

Biçare, eti yenmez kuşların arasında, aşıkane fütuhatının hayalile geçiniyordur. Bu mahrumiyet içinde tap taze bir kadınla karşılaşınca nasıl afallayacak, ve ne ümitlere düşecektir.

Sade onun bu şaşkınlığını görmek zevkini tadabilmek için, mümkün olsa, bu seyahati Hicranla beraber yapardım.

Onun, Hicranın bir "memnu meyva" olduğunu öğrendikten sonraki inkisarını düşününce, gayri ihtiyarî gülüyorum.

İnsanlarla gayet güç anlaşdığı için, daima dostsuz kalan dostuma, Hicranın yirmi dört saatlik refakati bile bir bayram olacaktır.

Çünkü, kendisinin söylediği gibi, tamamile mahrum ve yalnız yaşayan çapkın bir erkek için, genç, güzel zeki ve neş'eli bir kadınla - çok kısa bir zaman için, ve arkadaşça da olsa - beraber bulunmak büyük bir saadettir. Hele, nadiren ukalalaştığı anlarda, güzel bir kadın yüzünün göze, ve tatlı bir kadın kahkahasının kulağa verdiği zevki, bin vuslattan üstün saydığını söyleyen Emin için....

Biçare dostum, Hicranı trene bindirdikten sonra, çok kısa süren tatlı bir rüyadan uyanmışa dönecektir.

Bari, unutmaya alıştığı mahrumiyet

acısını, çok kısa bir zevkle dirilttiğim için, bana beddua etmese!

⁂

Dün gece yarısı Hicrandan bir telgraf aldım:

"Birdenbire rahatsızlandığını, ve hareket edebilecek hale gelir gelmez telgraf çekeceğini„ bildiriyor.

Bu telgraf beni sade üzmekle kalmadı, hayli düşündürdü de... Yanımda bulunduğu aylar içinde en ufak bir başağrısından bile şikâyet etmeyen Hicranın bünyesi, rahat geçen kısa bir seyahat yorgunluğile sarsılacak kadar zaif değildi.

Bu anî hastalanışının sebebini, İstanbuldan pek farklı olmayan Edirne havasında da arayamıyorum; ve bütün bu düşünceler dimağımı birçok fena ihtimallerin hücumuna uğratıyor. Hicranın bir kazaya uğramış olmasından korkuyorum.

O, beni çok fazla meraktan kurtarmak için, ihtimal ehemmiyetli saymadığı bu kazayı mektupla anlatmayı tercih etmiştir.

Eğer hadisatın en karışık zamanına rastgelmeseydi, gazetenin başından ayrılmak imkânını bulabilecek, ve ilk vasıtayla Edirneyi boylayacaktım.

Fakat, şu anda, buna ihtimal yok.

Hicran, eğer bu telgrafın bende uyandıracağı merakın ve tesirin derecesini tahmin edebilseydi, mektubuna sakladığını sandığım tafsilâtın, kabarık telgraf ücretinden sakınmazdı.

Onun, Edirneden kalkacak ilk Avrupa ekspiresine yetişemiyeceğini aklıma bile getirmemiştim.

Fakat buna rağmen bereket ki, gazetelere onun gelişini bildiren balonu uçurmakta acele davranmamıştım.

Yoksa bu henüz mahiyetini bilmediğim rahatsızlık veya kaza, kurduğumuz bütün plânları boşa çıkarabilirdi.

Şimdi, Hicrana karşı duyduğum sevginin hududunu, daha doğrusu hudutsuzluğunu her zamandan iyi anlıyorum.

Merak, dimağımı tıpkı bir afyon uykusu gibi sarıyor.

Elimdeki sigaranın bitişini, parmaklarımın yanışından; masama biriken kâğıtların mahiyetlerini, sermürettibin sesile uyandırıldıktan sonra anlıyorum. Nişantaşından Sirkeciye inmek üzere bindiğim tramvayda başlayan dalgınlıktan, Fatihte ayıldım.

Hergün gördüğüm yüzler, bana yabancı geliyor.

Dün yanıma gelen altı senelik hısmımın, belki altmış bin defa telâffuz ettiğim adını güç hatırladım.

Öyle hallerim oluyor ki, etrafımdakilerin, şuuruma karşı haklı bir şüphe duymalarından ürküyordum.

Havası çekilmiş bir odada duyacağım bunaltı da, şu anda göksümü daraltan sıkıntıdan fazla olamazdı.

Hicrana şöhret ve servet kazandırmak...

Buna ne lüzum vardı ki?

İnsanlar, hayatî hesaplarında ne kadar ağırbaşlı bir temkin göstermeye çalışsalar, manasız ve lüzumsuz hafifliklerinden kurtulamıyorlar.

Hicranı şöhrete ve servete götürecek plânı hazırlarken kafama, onu hoşlandıracak bir iş başarmak arzusu hakimdi.

Bu, o zaman, mantıkımdan ziyade hissime tâbi davrandığımı gösteriyor.

Şimdi, o arzumun lüzumsuzluğuna hükmederken, yine hislerime kapıldığıma eminim.

Fakat o zamanki hislerimle şu andaki duygularım arasında fark var:

O zaman Hicranın menfaatini benimsiyordum. Halbuki şu andaki duygularımın anası su katılmamış bir hodbinîdir.

Biraz düşününce anlıyorum ki, adetleri cemmetmek gibi en maddilerine varıncaya kadar, bütün hareketlerimize hislerimiz hakimdir.

Mantık, şuur, kanaat, fikir, hattâ ideal isimli mefhumlar, hislerimizin aynasına aksetmiş bir gölgeden ibaret kalıyor.

Hislerimiz... insanî ve hayvanî, asîl ve sefil hislerimiz: irademizi, şuurumuzu, mantıkımızı, gayemizi, fikirlerimizi, hülâsa maddî manevî varlığımızı, usta ellere düşmüş değneklerin uçlarına takılmış birer kukla gibi oynatıyor!

Ve biz, hislerimizin değneğine takılı birer kukla olduğumuzu unutabilmek için mantıkın rüyasile, fikrin lâkırdısile, ve iradenin hayalile avunmaya çabalıyoruz.

Fakat bu boşuna çabalayış, mevcudiyetini ve hakimiyetini iddia ettiğimiz iradelerimizi, hisselerimize oyuncak olmaktan kurtaramıyor!

⁂

Tahminimde yanılmamışım: Hicran daha Edirneye yaklaşırken berbat bir mide sancısile kıvranmaya başlamış.

Ağzında, demir pası yalamış bir dil acılığı hissediyormuş ve başına acaip bir dönme arız olmuş.

Çektiğim telgraf üzerine kendini istasyonda bekleyen Emin, doktora başvurmakta biraz ihmal gösterseymiş, Hicran farkına varmadan uğradığı kazadan kurtulamıyacakmış.

Zira doktorun söylediğine nazaran Hicranda görülen gayrî tabiilikler, en bariz zehirlenme alâmetleriymiş.

Hicran bu zehiri, vagon restoranda yediği yemeklerin pişdiği kapların bozuk kalaylarından, aldığını tahmin ediyor.

Çünkü sonradan hatırladığına göre, orada yemek yiyenler arasında rahatsızlanan yalnız kendisi değilmiş.

Bunları anlatan mektup elime, Hicranın ilk trenle hareket edeceğini bildiren telgraftan sonra geçti.

Kısa bir tahkikat Hicranın buraya yarın sabah varacağını öğrenmeme kâfi geldi.

Şimdi, bütün İstanbul gazeteleri taze ve mühim haberi, gizli teşkilâtları (!) vasıtasile elegeçirmiş bulunuyorlar.

Hepsi de, fotoğrafçılarına lâzım gelen talimatı vermişler, ve en açıkgöz muhbirlerini, gelecek büyük san'atkârla mülâkata memur etmişlerdi.

Bu haberi atlamamakla, nasıl atladıklarını bilseler, kırılan meslekî haysiyetlerinin hırsile, beni, Babıalinin orta yerinde bir Meksikalı zenci gibi linç edebilirler!

⁂

Ben, Hicran hakkındaki neşriyatın bu kadar geniş, bu kadar hudutsuz bir alâka uyandıracağını hiç ummamıştım.

Dün sabah Sirkeci Garını mahşere çeviren kalabalık, bana sevinçten fazla hayret verdi.

Bu vaziyeti gören Ferit, kabına sığamıyor, sancısı tutmuş kadınlar gibi kasıklarını sıka sıka gülüyor, ikide birde mahut takdir cümlesini tekrarlıyordu:

— Olur şey değilsin azizim! olur şey değilsin!

Hele etrafımızda konuşulanlara kulak kabarttıkça, kahkaha atmakta Ferit kadar hafif davranmaktan, kendimi alamamaktan ürküyordum.

Önümüzde toplananların en gerisinde, manken kılıklı iki delikanlı vardı birisinin beyaz ayakkabı üzerine taktığı kışlık getriden, ve öbürünün kurdelesi sağa kaçmış fötründen, refaha yeni kavuştukları anlaşılıyordu.

Daha uzun boylucası, alışamadığı belli olan tek gözlüğünü düşürmemek için, yeni tabla taşıyan acemi bir simitçi gibi, başını kımıldatmamaya çalışıyor, ve mütemadiyen havaya bakarak konuşuyordu:

— Çok, diyordu, çok kıymetli bir artistdir. Öyle "Jeu de voix„lar yapar ki, antuziyazme olursun monşer!.. Ben Paristeyken, hiçbir konserini kaçırmamıştım.

Amelita Galsi Gurçi onun için:

— Ses güzelliğinin sembolü olarak kalacaktır! demişti...

(Arkası var)

YALAN NEDİR?

Yazan :

SUAD DERVİŞ

Yalan din kitaplarına göre en büyük günahlardan biridir.

Yalan söyleyenle adam öldürenin arasında heman. heman hiçbir fark yoktur. İkisinin de cezası cehennem azabıdır. Ahıret kanununu madde, madde bilmiyorum; belki bu cehennem mahkûmiyeti yalana göre daha kısa bir müddettir de, adam öldüren için müebbet olur... Fakat herhal de yalan bütün dinlerin fena ve günah gördüğü bir şeydir.

Halbuki dinlerin mennettiği birçok şeyler gibi, yani bütün günahlar gibi, yalan bugün kâinatta mevcut olan yegâne hakikattır. Ben, edebiyat kitaplarında öğretilen malûm tezatlardan birini yapmak istemiyorum. Fakat gördüğüme, işittiğime, görenlerden ve işitenlerden duyduğuma, ve tecrübelerime göre yalan bugünkü hayatımızın esasıdır.

Elinizi vicdanınıza koyunuz ve öyle cevap veriniz içinizde hanginiz bir günde binbir yalanın belini bükmez, kolunu kıvıramazsınız.

Sabahleyin uykudan kalktınız, kapı çalınıyor; hizmetçiniz içeri girer: «Bakkal adam yollamış hesabın ne zaman temizleneceğini soruyor»

Bilâtereddüt : «Patlamadı ya!. Aybaşını beklesin» cevabını verirsiniz. Aybaşında onun hesabını temizliyecek misiniz! hayır. Ve böyle olduğu halde, aynı emniyet telkin eden hiddetle ilâve edersiniz : «Aybaşında bütün hesabı temizliyeceğim»

Lâf olsun... Aybaşında daha temizlenecek kimbilir ne hesaplarınız vardır. Ve aybaşında elinize geçecek aylık bu hesapların belki yarısını temizliyemez.

Bu yalana bakkal da inanmaz amma, ne yapsın: «yine bir tesellidir» der ve aybaşını beklemeğe koyulur. Bu hiddetle yatağınızdan fırlarsınız giyinirsiniz.. siz tam giyinirken karınız karşınıza geçer: «Mevsim değişiyor, manto almak lâzım, sobaları kurmak lâzım. Komşular karşılar odun kömür alıyor». —«Aybaşında». Yine aynı nakarat, yine aynı yalan. Dar kendinizi sokağa fırlatırsınız. Köşebaşında bir komşunuz rastgelir: «Vay efendim keyifler nasıl? iyisiniz inşallah». Ağzınızdan mihanikî surette bir yalan fırlar «çok şükür iyiyim» Yalan! iyi değilsiniz. Borcunuz var, aylığınız az, havalar serinledi, bir pardesü alamadınız. Geçen gün işe giderken yağmura tutuldunuz ve nezleniz var. Bu, gündelik hayatta sabahleyin uyandıktan sonra yarım saat içinde, yalan söylediğinizin farkına bile varmadan kıvırdığınız en masum yalanınızdır. Hayatınızın bütün safhalarında yalan söylemek mecburiyetindesiniz. Yalan söylemezseniz geçinemezsiniz ki!.. Şefinizin bayanına bir yerde tesadüf ettiniz.

Kadın yüz kilo iken yüz yirmiye çıkmış, fakat zayıflamak merakında; size : «Beni son gördüğünüzdenberi zayıflamış buluyormusunuz»? diye sordu mu; heman bir dakika bile tereddüt etmez ve : «en aşağı on, on beş kilo» yu yapıştırırsınız. Hoşa gitmek için yalan söylenir.. iyi geçinmek için yalan söylenilir, etrafınıza dost toplamak için yalan söylenilir. Doğruyu söylemenize kim tahammül eder.

İki aşıkların biribirlerine söyledikleri sözlerin, diplomatların aralarındaki konuşmaların esası nedir?. Yalan değil mi?

Yalan olmasa aşk olmazdı. Yalan olmasa siyaset olmazdı. Yalan olmasa içtimaî ve siyasî akideler olmazdı. Yalan olmasaydı muharebe bile olmazdı.

Bir ordu harbediyor; cephede bozgun var... Resmî tebliğlerde :

« Askerlerin kuvvei maneviyesi yerindedir » diye yazılır.

Bu yalanının manası nedir :

«Cephede panik başladı. Askerler karma karışık halde kaçıyorlar.» Değil mi?..

Yalan, bizim bütün varlığımıza, sosyal bünyemize, terbiyemize, hayatımıza işlemiş bir kuvettir.

Yalan olmazsa, bütün bu sosyal düzen bir anda bozulur.

Onun için, dünyanın bugünkü düzenini muhafaza etmek isteyenler, hep bir ağızdan bağırsınlar : «Yaşasın Yalan!...»

TEKRAR OKUMAK

Binlerce kitap okuduklarını söyliyenler vardır. İnanmayın demiyeceğim; niçin buna imkân olmasın? Bakarsınız, biri çıkar, gerçekten o kadar kitap okuduğunu size ispat ediverir. Hattâ, günün birinde böyle bir ispata çağırılsınlar diye, okuyanlar da bulunur. Sözlerine hemen inanın; isterseniz : «Ya! ben daha çok okumuşsunuzdur sanırdım!» da diyebilirsiniz...

Ama asıl okumak, tekrar - okumaktır. Bir adamı bir konuşmada nasıl anlıyabiliriz? Bir konuşmada bütün sırrı, anlaşılıveren bir adamla dost olduk diye nasıl öğünürüz?... İçinde bir insanın düşüncesini, ruhunu taşıyan, belki de o insanın düşüncesinden başka, ondan zengin bir varlık olan bir kitabı, bir okuyuşta kavramamız da öylece imkânsızdır. Bir kere okumakla ne olduğunu, ne dediğini tamamile anladığımız kitaplar da, dostlukları ile öğünemiyeceğimiz insanlar gibidir.

Yalnız ilim, filosofi eserlerini kastetmiyorum; romanların, hikâyelerin sırrı da; ancak tekrar okumakla belirir. Bir romanı, bir hikâyeyi ilk defa okurken, sonu nasıl gelecek diye merak etmemek elde mi? İsterseniz hızla okuyarak bu merakınızı giderin. Ondan kurtulmağa bakın; o, asil bir merak değildir; bir eğlence, boş bir eğlencedir... Eğlenin; kimseye eğlenmeyin demeğe hakkımız yoktur; fakat vakit geçirmek için aranılan eğlenceyi - bu okumak yolu ile dahi olsa - asıl okumakla karıştırmamalıyız.

Merakın asili de vardır : karşılaştığımız şeylerin özünü anlamak merakı. Fakat bu, öbürü geçtikten sonra başlar, ancak zor işlere sarılır. Romanda, hikâyede de bu yüksek merakı tatmin edecek bir öz vardır. O özden mahrum olanları, yoksul romanları, hikâyeleri, yazıları istediğiniz kadar okuyalım; şu kadar kitap okuduk derken bunları nasıl sayabiliriz? hele nasıl öğünebiliriz?

Yavaş yavaş, her sayıfasını, belki her cümlesini tada tada okuduğunuz kitaplar... Bütün hayatlarını dostsuz geçirenlere nasıl acırsak, kendilerine zaman zaman açıp tekrar - okuyacakları böyle kitaplar edinememiş olanlara da acınır. Dost kitap işte bunlardır. Meziyetlerinin, üstünlüklerinin hayranı olduğunuz adamları tekrar tekrar görmek, onlarla tekrar tekrar konuşmak istemez misiniz?

Her birimiz kendimize yaşıyanlar arasından dostlar edindiğimiz gibi, zaman ve mekân itibarile bizden uzak insanlar arasından da dostlar edinebilmeliyiz. Geçmiş asırların zengin kafalı insanları ile tanışmış olmak, insanı övündüren birşey değil midir? Oysaki eserleri meydanda olduktan sonra: «Dostum Shakespeare, dostum Molière» diyebilmemize ne mani vardır? Onları okumak değil, tekrar okumak bize dost eder.

Nurullah Ataç

TÜRKİYE VE PRENS

BİSMARK

YAZAN:

Eski Büyük Elçi:

SALİH MÜNİR CORLU

— Geçen Sayının Arkası —

Avusturyanın zararına politika yapmaklığımız Fransanın da menfatine muvafıkt r. Çünkü Avusturya Fransanın ebedi ve tabiî düşmanıdır» diyerek Parise tebligatta bulundu. Ancak Napoleon kanî olmayup, Paris kabinesi: «Gaştayn mukavelenamesile Almanya konfederasyonunun ve umum milletlerin hukukuna mugayir, cebbarane bir muamele yapılmıştır» maalinde diğer kabinelere bir sirküler gönderdiğinden; Bismark seyahat vesilesile gidip Biyariçte bulunan Napoleon ile görüştü. Yola çıkmadan evvel de Berlindeki, Fransız maslâhatgüzarı vasıtasile Napoleona «Avrupa haritasının biraz tashihe uğraması ihtimali vardır. Fransa açıkta bırakılamaz. Eflâk emaretinin Avusturyaya ilhakı mukabilinde Venediğin İtalyaya verilmesi, ve Fransanın fransızça konuşulan yerlere (yani Belçikaya) doğru hududunu genişletmesi mümkündür. Onun için Fransa Prusyaya müsait bulunmalıdır» tarzında mahremana tebligat ile, Napoleonun endişesini epeyce yatıştırdı. Biyariç mülâkatında da Napoleona « Prusya, Avusturyaya Fransa menafii ve politikası hilâfında hiçbir taahhütde - Venedik eyaletinin zıman altına alınması gibi-bulunmamıştır. Yalnız Almanya konfederasyonu teşkilâtını ahalimizin arzusu üzere değiştirmek ve eyaletlerimiz arasında kalmış olan bazı küçük devletleri kendimize mal etmek istiyoruz. Bu hususlarda Fransanın müzaharetine mühtacız. Muvafakatinizle bu maksatlarımıza nail olur isek, size minnettar oluruz. Fransaya bağlanırız ve artık gerek Şark meselesinin ve gerek sair mühim işlerin tesviyesi emrinde Paris kabinesine yardım ederiz. Sizin şimal hududunuz uygunsuzdur. Tashihe mühtaçtır. Siz de Lüksenburgu ve müsait bir zamanda Belçikayı alabilirsiniz. Lâkin Fransadan ümidizi keser isek Avusturya ve Rusya ile ittifak mecburiyetinde kalırız» diyerek Napoleonu aldattı; ve Napoleondan bitaraf kalıp Avusturyayı sahabet etmemek vadini aldı. (Birinci-Teşrin 1865)

Bismark Fransayı teskin etmekle beraber, Avusturya aleyhine Sardonya ile ittifak yapmak emelinde bulunduğunu da Napoleona söylemişti.

Napoleon gençliğinde macera peşinde dolaşırken İtalyada Karbonari İhtilâl cemiyetine girmiş ve imparatorluğu ele geçirecek olursa, İtalyanlar ile ittifak etmeği ve hem de Avusturyalıları İtalyanın her tarafından tamamile defetmeği vadeylemişti.

Vakıa imparatorluğa gelince Sardonya kralı ile beraber Avusturyaya harp ilân ederek Venedikten başka yerlerden Avusturyalıları çıkardı, ve bu muaveneti mukabilinde Sardonyadan Savua eyaletile Nis kontluğunu aldı. Lâkin Karbonariler Napoleonun yakasını salıvermiyorlardı. Suikast yaparak kendisini tehdit ediyorlardı. Venediği de kurtarmasını istyorlardı. Napoleon hem vadini tamamile icra etmek, ve hem de İtalyanları minnettar ederek Fransanın ittifakına almak arzusunda bulunuyordu. Onun için ıtalya kralı Viktor Emanueli, Bismarkın istediği ittifakı yapması için mültezimane teşvik etti.

Bu sırada İtalya kabinesi para ile bile Venediği almağa razı olup, fazla olarak Eflâk ve Buğdanı da Avustaryaya peşkeş çekiyordu. Viyana Kabinesinin bu sureti tesviyeye yanaşmak istemediğini anlayınca, Prusya ile ittifakı kabul edeceğini bildirmek üzere Kral Viktor Emanuel Ceneral Govone'yi Berline yolladı..

Bismark: «Avusturyaya vereceğiniz paraları ordunuza sarfedüp kuvvetinizi artırın. Venediği kılıcınız sayesinde almanız elbet daha doğrudur, daha hayırlıdır» diyerek İtalya ile üç ay müddetli Avusturya aleyhine taarruzi bir muahede yaptı. (Nisan 1866).

Bismark Napoleonun bitaraflığını temin edip İtalya ile taarruzi ittifakı da yapınca, Dukalıkları Prusyaya maletmenin ve Avusturyayı aradan çıkarıp şimali bir konfederasyon teşkil etmenin müsait zamanı geldiğine hükmetti.

Rusya devleti, Lehistandaki ihtilâlcileri sındırmak lâzım geldikçe Prusyanın muavenetinden istifade ediyordu. Çar, Kırım muharebesinde Viyana Kabinesinin Rusya hakkında muhalif bir politika ittihaz eylemiş olmasından dolayı, Avusturyaya dargındı.

Londra Kabinesi ise intihabat usulünün ıslahı meselesile meşgul olup, Parlâmentoda ekseriyeti kaybetmişti. İktidar mevkiinden düşmek üzere idi. Hasılı büyük devletler tarafından Avusturya lehinde müdahale korkusu yoktu.

Artık Bismark meramını husule getirmek için bahane aramağa başladı, Prusya memurları Şelzvigi büyük bir istibdatla idare ediyorlardı. Gerek halkın temennisile Augustenburg lehinde, ve gerek Danimarka ile rabıtalarını muhafaza etmek yolunda nümayişler yapmalarını yasak etmişlerdi.

Augustenburg ve Danimarka taraftarlarının teşkil ettikleri cemiyetleri dağıtmışlardı. Matbuatı sıkı sansör altına almışlardı. Halbuki Avusturyalılar Holştaynda halka mülâyimane muamele ediyorlardı. İçtimalara mani olmuyorlardı. Matbuatı serbest bırakmışlardı. Maarife ve imar işlerine hizmet ediyorlardı. Bismark Holştayn'lıların dört bin kişilik bir meting yaparak Prusya aleyhinde nutuklar söylemelerini, ve Augstenburg'u alkışlamalarını vesile ederek Viyana Kabinesine bir protesto notası gönderdi. «Memurlarınızı, inkilâpcıları ve ihtilâlcileri sahabetten menentmezseniz, Prusyanın kendi menfaatini ve hukukunu siyanet için, icabeden muamelede bulunacağız » dedi.

Fakat Viyana Kabinesi «Holştaynın idaresine müdahaleye salâhiyetiniz yoktur. Orası Avusturyaya aittir» cevabını verdiğinden, Bismark bu cevap ile Prusyanın haysietine dokuunlduğu iddiasını ortaya attı. Avusturyalılar ürküp ihtiyaten asker toplamağa başladılar. Bismark «biz sizden Gaştayn muahedesinin ruhuna riayet etmenizi istiyoruz, siz asker toplıyorsunuz» diyerek tekrar bir protesto notası yolladı. Lâkin, yalnız Holştaynda yapılan metingler Avusturyaya çatmağa, bir muharebe açmağa âlem nazarında kâfi bir sebep addolunamıyacağı için Bismark, Frankfurt diyetinin lâğvini Avusturyanın konfederasyondan çıkarılarak umum Almanların intihabile bir parlâmento açılmasını, ve konfederasyon teşkilâtının ıslahını istedi. Avusturyalılar ve ona taraftar olan küçük Cenup Alman devletleri bu teklifi reddettiler. Viyana Kabinesi, Gaştayn mukavelenamesini tanımıyacağını ilânla beraber, asker topalmağa devam etti. Ayni zamanda Prusyanın seferberlikten vazgeçmesine dair Berline nota gönderdi. Onun üzerine Bismark «madem ki Viyana Kabinesi Gaştayn mukavelenamesini feshetmiştir; ve konfederasyonun ıslahına da razı olmuyor, o halde bizde diplomasî münasebatımızı kestik.» Cevabını verdi ve ayni zamanda Prusya askeri harekete geçti. Avusturyanın müttefiki olan Hanovra, Hes ve Saksonyayı çiğniyerek Bohemya

BİSMARK:

Yukarıda: 1836 da. Ortada: 1847 de Aşağıda: 1870 Muharebesinde

◆

Yukarıda: 90 yaşında Altta: 1883 te Maraşal üniformasile.

Yukarıda: Talebe. Ortada; 1895 General üniformasıyle. Aşağıda: İmparatörluk Şansölyesi.

◆

cephesine doğru yürüdü. İtalyanlar da ittifakları sebebile Avusturya eyaletlerine taarruz ettiler (Haziran 1866).

Prusya ordusu (280 bin) kemiyet, kumanda ve techizat [1] itibarile Avusturya ordusuna (230 bin) faik idi. Prusyalılar ondört gün içinde Bohemyada Munhen Greç ve nihayet Sadovada Avusturya ordularını perişan ettiler, Viyanaya doğru yürümeğe başladılar (3 Temuz). İmparator Fransova Jozef Napoleonun tavassutuna müracaat etti. Prağ şehrinde müsalâha yapılup konfederasyondan çekilmeğe, Prusyanın Almanyada istediği yerleri almasına, şimalî küçük Alman devlet ve emaretlerile kendi riyaseti altında bir konfederasyon teşkil eylemesine muvafakat etti. (Ağustos 1866) [2].

Avusturyalılar, İtalyanları karada Kustoza kasabası civarında bozmuş ve Adriyatik denizinde Lisa adası civarında İtalya donanmasını da perişan etmiş oldukları halde, Prağ muahedesi mucibince Fransova Jozef Venediği İtalyaya devrolunmak üzere Fransaya teslime mecbur oldu.

Hasılı Bismark'ın manevraları, intirikaları sayesinde Prusya devleti Dukalıklardan başka Hanvora krallığını, Has Dukalığını, Frankfurtu zabdetmekle dört buçuk milyon raddesinde nüfus kazandı. Prusya memleketi iki parçadan ibaret iken, iltisak peyda edip yekpare bir şekle girdi. Kıral yirmi iki hükümetten mürekkep bir konfederasyon yaparak ve riyasetine geçerek 30 milyon nüfusun gerek doğrudan doğruya ve gerek dolayisile hükümdarı ve 800 bin askerlik bir ordunun kumandanı oldu.

⁂

İşte böylece Bismark, Avusturyayı aradan çıkarmakla, Almanya imparatorluğunun teşkili gayesine varmanın ilk adımını atmış oldu. İkinci ve son adımı atmak için de Fransayı ezmek ve Alsas-Loreni almak icabediyordu.

Bismark, Fransaya bir karış yer kazandırmaksızın Avusturyayı ezüp istediği şartlarla sulh yaptıktan sonra, Napoleon, Lüksenburg ile Belçika işinin iki devlet kabineleri arasında mahremane müzakereler ile yola konulmasını istemişti. Berlinde ki Fransız elçisi Benedetti imparatorun bu maksadı hasıl olur ise Prusyanın cenubî Almanya teşkilâtını, menfaatine göre, değiştirmesine muvafakat edeceğine ve kıral Vilhem ile tecavüzî ve tedafüî ittifak yapacağına dair imzası altında Bismarka muhtara kılıklı gizli bir nota vermişti.

Bismark bu notayı Prusyadan çekinen, Fransaya ve Napoleona meyilleri olan cenubî Almanya hükümdarlarına gösterdi: «Bakınız, Napoleonun hilekârlığını anlayınız. Size dost görünüyor. Halbuki hakikatta hukukunuzu, istiklâlinizi çiğinemek ve memleketinizden yerler almak istiyor» diyerek bunların hepsini darılttı, korkuttu, gizlice bir mukavele ile Prusyanın ittifakı dairesine aldı.

Ondan sonra Rusya Şansölyesi Gorçakofa müracaat etti. Paris muahedesi ahkâmından Çarın menfaatına ve politikasına uymıyanların silinmesini ve Rusyanın Şarka (yani Türkiyeye) ait emellerini ve maksatlarını fiile getirmek üzere icra edeceği teşebbüslerin diplomasî yollarile tervicini taahhütle, mukabilinde Prusyanın cenubî Almanya devletrini kendi riyaseti altına almasına; ve icabında Fransaya taarruz etmesine Rusya tarafından muhalefet edilmiyeceğine dair Çarla gizli bir mukavele yaptı.

Belçika İngilterenin berrî Avrupa ile ticarî alışverişlerinin en başlı bir geçidi idi. Bismark oranın Fransa gibi kuvvetli büyük bir devletin eline geçmesine İngilizlerin aslâ razı olmıyacaklarını bildiğinden, Fransanın Belçıkayı almak sevdasında gezdiğini ayni vesika ile Londraya bildirdi. Napoleon aleyhinde o tarafta da bir cereyan ihdas etti.

⁂

Napoleon ise, Belçikadan ümidini kesince yalnız Lüksenburg ile kanaat ederek doksan milyon frank mukabilinde bu Dukalığın Fransaya terkine, hükümdarı olan Felemenk kralını, razı etmişti. Fakat İşi muahedeye bağlayup resmiyete dökmeye kalkışınca Bismark, şimalî Almanya Konfederasyon meclisini tahrik ederek, davaya sevketti (1867). Felemenk kıralı ürktü. Satıştan vazgeçti. Bir taraftan Bismark «Almanya ahalisi pek heycana geldi. Aman bu işi artık kurcalamayınız» yolunda Paris kabinesine gûya halisane tebliğat yaptı. Napoleon Meksika seferi dolâyisile zedelenen ordusuna güvenemiyordu. Bazı müşavirlerinin nasihatları üzerine Prusyaya karşı duramadı. Muharebeden çekindi. Nihayet Lüksemburg kalesinin yıkılması ve muhafazasına memur Prusya askerinin kaldırılması ve Dukalığın bitaraflığının devletler tarafından tasdikile iktifa etti.

---

[1] Prusya askerinde hızlı ateşli iğneli tüfekler vardı. Dakikada altı kurşun atardı: Avusturya askerinin ellerindeki şişhaneli tüfenkler ise dakikada nihayet iki kurşun atardı.

[2] Napoleon Prusyadan, mülkce ve nüfüsca istitaatını ziyadeleştirmiş olmasına mukabil, Ren nehrinin sol yakasından bazı yerler ile Mayans şehrinin -Prusya ile ittifak yapmak şartile - Faransaya terkini istediyse de (Ağustos 1866); ordusunun birçok noksanlarından dolayı müracaatını maddî nümayişler ile olsun teyit edemediginden, Bismark "efkârı umumiyenin galeyanından korkarız„ diyerek ve münasip bir vakitte Faransanın Lüksenburg ile Belçikayı almasına birşey denilemez „ tarzında sözler ilâve eyleyerek Napoleonu avuttu.

Bismarkın hal ve tavrundan kuşkulanan bazı Fransız vükelâsının ihtarile Napoleon, Prusyaya karşı Avusturya ve İtalya ile ittifak müzakerelerine giriştiyse de, ufak tefek mahzurlardan çekinerek, bu iki devleti hoşnut edecek derece de müsaadelerde bulunmadı. İşi iki sene sürüncemede bıraktı. Harbiye nazırı ordunun tensikat icrasile hazerî ve seferî tertibatının arttırılması, ve hudut istihkâmlarının takviyesi hakkındaki teklifini; « milletler arasındaki kardeşlik hayatının» ciddiyetine müteallik efsanelere kapılan cümhuriyelciler ile, kıral taraftarlarının; ve hatta bazen Bonrpartistlerin muhalefetleri üzerine Meclisi Meb'usana kabul ettiremedi.

⁂

Bismark Napoleonu muinsiz, müttefiksiz bırakup, ordusunun kuvetsizliği ve noksanları hakkında da - hafiyeleri vasıtasile aldığı doğru haberlere nazaran - kâfi kanaat hasıl edince «Fransanın hakkından gelmenin ve Almanya imparatorluğunu teşkil eylemenin tam zamanıdır» dedi.

İspanyollar 1868 ihtilâlinde kıraliçe İzabeli iskat ettikten sonra, kırallığa Prusya kıralının yeğeni prens Leopold dö Hohenzolerni getirmek istemişlerdi. Napoleon bu haberi alınca kıral Vilhelme «hanedanınıza mensup bir prens İspanya kralı olursa, Fransa ahalisi bir aralık İspanya ile ittifak etmeniz ihtimaline saparlar» yolunda tebliğatta bulunup; Leopold'un namzetliğini bertaraf ettirmişti. Fakat Bismark, kıvamı geçmeden Fransaya ilânı harbettirmek istediğinden; bir müddet sonra yolunu buldu, İspanyolları kandırdı, tekrar Leopold'un kırallığını teklif ettirdi.

Bu hâvadis Parise aksedince kıyamet koptu. Bütün Fransa heycana, galeyana geldi.

« Gazeteler Prusya pek büyüdü. Prusyalı bir prens İspanya kralı olur ise, günün birinde Prusya ile ittifak eder, biz iki ateş arasında kalırız. Vatanımız, istiklâlimiz tehlükeye düşer » yolunda hep bir ağızdan, şiddetli bir lisanla halkı Prusya aleyhine kaldırdılar. (Temmuz 1870). Fransa parlâmentosu da ayni cereyana uydu.

Fakat Napoleon hasta idi, ordusuna güvenemiyordu. Kıral Vilhelme telgraf çekti. Prensin namzetlikten istinkâf ettirilmesini iltimas etti. Diğer büyük devletler de bu iltiması teyit etti. Prens namzetliğini geri aldı. Ancak Fransa efkârıumumiyesi sükûn bulmuyordu. Napoleon halka yaranmak maksadile Kıral Vilhelme yine müracaatta bulundu. Prensin, bir daha krallık teklif olunur ise, kabulden mennedileceğinin taahhüt olunmasını istedi. Lâkin bu ikinci müracaatin tesiri olmadı. O aralık Ems kaplıcalarında bulunan Kıral Vilhelm: «Ben, istikbal için taahhüt altına giremem. Yalnız prensin namzetlikten çekilmesini tasvip ettim. Bundan başka diyeceğim yoktur » cevabını; yaverile Ems'e gelmiş olan Fransa Sefiri Benedetti'ye şifahen haber gönderdi.

Berlin'de bulunan Bismark, bu hâdise hakkında kıralın kendisine çektiği telgrafı alır almaz: « aman bu fırsatı kaçırmıyalım » diyerek; kıralın elçiyi huzuruna çağırıp bir şey söylememsi ile tahkir ettiği mânası verilecek surette; ve Fransızları kudurtup, tehevvürle ters ve fena bir yola sevkeyliyecek tarzda, gazetelere bir tebliğ yolladı. Hemen Fransa ahalisi zaptolunamıyacak derecede coştu, Napoleon efkârıumumiyenin cereyanına kapıldı, harbi ilân etti. Bismark'ın istediği de bu idi. Fakat Çar Aleksandr, Kıral Vilhelm ile ittifakı dolayısile, Avusturya'yı tehdit etti; Prusya aleyhine hareketine mâni oldu. İtalya kralı da - Napoleon'un katolikleri gücendirmemek için - İtalya'nın istediklerini vermemesine güçkündü. O da Fransanın muavenetine gelmdi.

Üçüncü Napoleon

Fransız ordusu gerek kemiyyetçe, ve gerek kumandaca Alman ordusundan aşağı derecede idi, taarruza değil müdafaaya bile yaramadı. Birkaç günde mağlûp oldu. Şöyle ki: Fransızlar onbeş günde hududa ancak 200 bin kişi sevkedebildikleri halde, Prusyalılar Ren boyunda 500 bin mevcutlu bir kuvet toplamışlardı. Fransızlar bu iki yüz bin neferi, üç yüz kilometre boyunda bir cepheye kordonvari dağıtmışlardı. Cephelerinin her noktası zayıftı.

Almanlar ise bütün kuvetlerini 120 kilometre bir cephede üç gruba taksim ederek taarruz ettiler. Birkaç günde Alzas-Loreni tamamile zaptettiler. Sür'atli bir ihata manevrasile Meç kalesini muhasara edip, iki ay sonra 179 bin esir ve 1570 top 260,000 tüfekle beraber fethettiler. Napoleon, 140 bin mevcutlu bir ordu ile Meç kalesini kurtarmıya giderken, Sedan'da bozuldu, esir düştü. (Ağustoz 1870)

Bu felâketlerin acısı ile Paris'liler Napoleonu hal'edip cumuriyet ilân ettiler. Alman orduları gelip Parisi de, birkaç zaman muhasaradan sonra aldılar. Muvakkat hükûmetin: muavine ve millîye namlarile Paris'den ve vilâyetlerden topladığı derme çatma talimsiz ordular da işe yaramadı. Muhtelif mevkilerde perişan oldular. Fransızlar Versay'da kararlaştırılan ve Frankfurt'da muahedeye bağlanan şartlarla sulh yapmıya mecbur oldular. Belfor kalesinden başka Alzas eyaletini tamamile ve Loren eyaletini kısmen terkle beraber, beş milyar frank tazminat verdiler. Bu muzafferiyetler ve muvaffakıyetler neticesinde Kıral Vilhelm'de - Bismark'ın plânı mucibince - şimalî ve cenubî Almanya devletlerinden mürekkep Alman İmparatorluğunu teşkil etti.

⁂

Fransada yeni cumuriyet hükümetinin topladığı Mebusan Meclisinde, Katolikliğin ve Papanın emellerini tervic edenler ekseriyet kazanmış, ve İcara kuveti de onlara mensup olanların ellerine geçmiş idi. Bunların kıral hanedanından birini hükûmdarlığa getirmeğe çalıştıklarını Bismark haber aldı. Şehzadelerin ittifak heveskârı olduklarını biliyordu. O aralık Almanyalı katoliklerin ve Papanın da Almanya ile araları bozuktu. Böylece şehzadelerden biri kırallığa gelirse, Fransanın Rusya ile ittifak etmesi ve Papa ile katoliklerin teşvikile Almanvaya musallat olması muhtemel idi. Fransa ahalisi de mağlûbiyet acısile intikam sevdasında idi. Şu hale göre Almanya için hem Fransaya ve hem de Rusyaya karşı bir muttefik bulmak farzolmuştu.

O senelerde İngiltere devleti, doğrudan doğruya kendi politikasına dokunmayan işlere karışmamak mesleğini tutmuş idi. Başvekil Glâdiston ve taraftarları Rusyanın Mısıra, Süveyş kanalına, Boğazlara ilişmemesi ve karada da Hindistana pek yaklaşmaması şartile Çarla uyuşmak politikasını takip etmekte idiler.

İtalyanlar, Avusturyalıları İtalyadan çıkarmak için on senedenberi can ve mal telef etmişlerdi. Kendilerine daha çeki düzen verememişlerdi. Onlarla ittifakın Almanyaya faydası olamazdı.

(Sonu gelecek Sayıda)

BİZDE EDEBİYAT MESELESİ

Hem de, Büyük Bir Edebiyat Meselesi Var!..

Yazan: **Vahdet Gültekin**

"Bizde bir edebiyat meselesi var mı, yok mu" diye bazan sorarlar ve buna „Bizde edebiyat meselesi yoktur, çünkü edebiyat yoktur" diye cavab verirler. İşte, asıl bizde edebiyat olmadığı için edebiyat meselesi vardır. Tabiî „Bizde edebiyat yoktur„ demek doğru olmaz. Demek istediğim bugünün edebiyatı ve bir edebiyat canlılığı yoktur.

Edebiyat olması içi edebiyata inanmış gençlerin bulunması ister. Gençlerin diyorum, çünkü bugünün istediği edebiyattan bahsediyorum. Tabiî, bugünün edebiyatını, bugünün gençleri yapacak. Oysaki, bugünün gençliğinde yeni bir edebiyata inanış yok. Bununla beraber eski edebiyata da inanışları yok, veya varsa da gayet az. Onlarda edebiyat inanışı yok, müphem bir edebiyat hissi var. Hissedip görmediğimiz şeye elbet yaklaşamayız, yaklaşsak bile görmeden yaklaşırız ve çarparız. Bu, teblükelidir. Netekim bugünkü gençlik bu haldedir. İlk önce neye inandığımızı bilmeliyiz, ve ona doğru ilerlemeliyiz. Ancak ozaman ortaya eser çıkar.

Bugün yazı yazan gençliğe bakalım: Hemen hemen hepsi "şair". Aralarında bir iki tane romancı tanıyorum. Bir iki tane de tiyatro muharriri. (Bir, iki tane deyince insanın hatırına şöyle dört beş tane bir şey gelir; hayır, sahiden ya bir, ya ikidir bunlar.)

Bununla beraber bütün gençlerde birşey yapmak arzusu var, fakat hız yok. Konuştuğum edebiyatcı (yani şiir yazan) arkadaşlar vardır, önce eski edebiyat fikirlerini ileri sürerler; sonra yeni fikirleri kabul ederler ve "Bilmiyoruz, anlamıyoruz„ diye itiraf ederler. "Toplanmalıyız, görüşmeliyiz„ de derler. Fakat birinci inanışlarında nekadar zayıf bulunuyorlar ve mağlûb oluyorlarsa; ikinci inanışlarında da okadar kuvetsizdirler. Onun için toplanamayız.

Kimisi de vardır, anlaşılamamazlıktan ve kendilerine yol gösterecek kimse olmadığından şikâyet ederler, "Münekkid yok" derler. "Yazıyoruz, kimse tetkik etmiyor, tanınmıyor, okunmuyor.„ Bunlar bir dereceye kadar kaklıdırlar, fakat bu şikâyetleri takdir olunacak bir şey değildir. Ancak bir okul çocuğu: öğretmeninin kendisini iyi imtihan etmeden, veya vazifesine bakmadan numara verdi diye, böyle şikâyet edebilir. Fakat, inanışı olan.. ve kıymetleri başkasının yardımı ile değil, kendi kendine kazanacağına inanan, böyle söyliyemez. Saha boş, kendinizde değer buluyorsanız atılın ve orada boşu boşuna yer alanları kenara çekin. Hareket böyle olur.

Münekkidsizlikten şikâyet edenlerin biraz hakları var dedim. Münekkidsizlikten şikâyet etmekte değil, münekkid olmadığını kabul etmelerinde. Daha doğrusu, münekkid yok demeyelim, tenkid — iyi düşünüşlü bir tenkit — yok diyelim. Esasen mesele münekkidin veya münekkidlerin şahıslarında değil, tenkit eden fikirlerdedir. Tenkit eden fikirler de hareketli, inanışlı bir sanat anlayışından doğar. Bizde bu yoktur. Bu olmadığı için büyük bir edebiyat meselesi var demektir.

Münekkid dedim de aklıma geldi: Herkesin münekkid olarak tanıdığı bir zatla görüşüyordum bir gün. Bahsettiğimiz kitap bir tercüme hikâyeler kitabı idi. Kitaba ismini veren hikâyeyi, ötekilerin içinde en iyisi bulduğumu söyledim. Bizim münekkid „Aman! efendim, aman!„ dedi, "Tövbe deyin, efendim, tövbe, tövbe, tövbe!„. Ve niçin bu hikâyenin kitabın „en berbad" hikâyesi olduğunu anlattı. O zaman anladım: o hikâyenin o da edebiyat kıymetlerini birer birer söyleyordu. Yalnız, bunları fena buluyordu, çünkü kendisi öyle şeyleri sevmeyordu. Tenkidini, edebiyatça tanınan güzel eser kıymetlerine göre değil, kendi zevkine göre yapıyordu. Halbuki, münekkidin bunun aksini yapması lâzımdır.

Tenkidin „genç istidadları„ ortaya çıkarmak işinde rôlü olduğunu söylerler. Bu, belki biraz doğrudur. Fakat, asıl doğru olan bir şey var: tenkid haksız kıymetleri baltalamağa yarar. Bizde öyleleri var ki hatalı ve bir acemiden daha fena şiir yazarlar, "bugünün genç şairlerinden„ diye tanınmışlardır. Niçin? çünkü eşleri dostları onları "değerli şairimiz„ diye tanıtarak ilân ederlerken; hakikî bir tenkidci çıkıp da: "Hayır, işte hataları„ deye göstermemiştir. Tenkidin yokluğu edebiyat meselelerinin, edebiyat kıymetlerinin anlaşılmasına manî oluyor. Haksız yer kapmalara müsaid bir zemin bırakıyor. Onun için, tenkid, genç istidatları ortaya koymağa değil, daha doğrusu, onların yolunu kapayan haksız kıymetleri süpürmeğe yarar, deyebiliriz.

Memleketimizin edebiyat ve sanatteki hareketsizliğinin sebeblerinden biri bu tenkid yokluğudur. Ondan sonra, öteki cihetlere bakalım.

Birleşmiş bir iki grup edebiyatçılar görüyoruz. Bunların birer mecmuaları vardır. Birleşmek ve bir organe çıkarmak ümid verecek bir şeydir. Fakat ileri sürdükleri fikirlerle zıd — ama nekadar, taban tabana zıd — yazılar bu mecmualarda toplanmıştır.

Hepsinin azçok cemiyetçi inanışları vardır. Herkesin ağzında olduğu gibi onlar da "gül ve bülbül, sevgili şiiri istemiyoruz" derler, ama yine içlerinde yazanlar vardır. Bunu geçebiliriz, bu bir teferrüattır zaten. Asıl mesele yeni bir edebiyat anlayışlarının olmamasıdır.

Yeni edebiyat anlayışının esası cemiyetçi edebiyat olacaktır. Bilmiyorum cemiyetçi edebiyata ihtiyaç bulunduğunu duyan, ve cemiyetçi edebiyata inanan bir insan; eski ferdiyetçi edebiyatı nasıl kabul eder? İçinde yaşadığımız bügünkü hayat böyle bir edebiyat isteyor. Bugünkü genç edebiyatçılar ferdiyetçi edebiyat eserleri vermeğe çalışıyorlar. İşte bizde bugün edebiyat olmaması ve olmadığı için, büyük bir edebiyat meselesi bulunması bundan çıkıyor.

Genler (Gaines)
Kemerler..

GEN : dantelâlı sutyenle beraber olan ve son zamalarda çok rağbet bulan en son moda korsedir.
Asrî kadın, bütün arzularında olduğu gibi korse giymek hususunda da şahsiyeti arar.
Roussel müessesesi ; tabiî güzelliği yükseltmek husasundaki gayrı kabili taklit san'atı itibarile size cazip ve mütenasip bir endam verecektir.

6 numerolu katalogdan bir adet meccanen göndermemize müsaade ediniz.

J. Roussel
Paris
166, Boulevard Haussmann

İSTANBUL
Beyoğlu Tünel Meydanı No. 12

Çanakkalenin Meşhur Neyzen YAHYASI

"Körler diyarında ayna satmak,, böyle söz mü olur?

◆

Ben, "Neyzen Tevfik,,le yarışmağa tenezzül etmem. "Neyzen Tevfik,,den iyi ney çalarım. O pabucum bile değildir.

Yazan : Mümtaz Zeki

Onun «Çanakkale» de çeşit çeşit adı var. «Hacı Yahya», «Deli Yahya», «Neyzen Yahya».. Ona biçilmiş kaftan «deli» lâkabıdır. Neyzenliği ise, deliliğinin peşi sıra geliyor. Ona hiç yakışmayan ve ondan fersah fersah uzak olanı da muhakkak ki «Hacı» lâkabıdır. Zaten kendisi de hem bunu sezmiş, hem de «hacılık, hafızlık» yasağına boyun eğmek mecburiyetini duymuş olacak ki, artık imzasını «Yahya» diye atıyor. «Hacı» lâkabından bahis yok. Onu Allahın hergünü, her yerde arayıp bulabilirsiniz. Her yerde hazır ve nazırdır. «Hacı Yahya», «Deli Yahya», «Neyzen Yahya» deliliği nisbetinde iyi düşünen, akıllı konuşan akılsız bir şair, akıllı bir musikişinas, ve akıllıyle deli ortası bir delidir. Kolu gibi, gözü gibi yanından ayırmadığı, omuzundan eksik etmediği zenbilinde, uzun hamur bulamaçlarile çatlakları tıkanmış neyinden başka, yazsa bir salkım koruk.. kışsa bir külâh limontozu hiç eksik olmaz. Bir şişe kekik suyu, bardak, tabak, bıçak zenbilin gedikli eşyasından mahduttur. Neyzen Yahyanın, bu yanından hiç eksilmiyen seyyar kilerinden başka, çıkın içinde asıl cevherleri saklıdır. Bunlar deste deste kamış kalemle, özene bezene yazılmış sair, deli, hacı, neyzen Yahyanın şiir defterleridir. Diğer defterlerde şeyh Galibin, Yunus Emrenin, Karacaoğlanın, Ömer Hayyamın kıtaları, rubaileri, koşmaları ve destanları vardır.

Onunla konuşmak çok enteresan olacaktı.

⁂

Hatta bu enteresan ve avantüriye röportaj başlamıştı bile. «Yarım Ay» fotoğrafcısı ile Yahyayı Çanakkale sokaklarından birinde yakaladık. Zenbilini sırtlamış, sağa sola bakmadan, nefes almadan, dalgın dalgın, fakat hızlı hızlı gidiyordu. Arkasından:

— Hacı Yahya, Hacı Yahya diye bağırdım. O, duracağına hızını büsbütün arttırmış ve yolunu değiştirerek diğer bir sokağa sapmıştı. Fotoğrafcı :

— Kaçırdık; dedi. Galiba gazeteci olduğumuzu kestirdi. Gazetecilere müthiş içerler. Haydi koşalım.

Hava müthiş sıcak.

Arkadaş hem fotoğrafını tutuyor, hem de koşmağa çalışıyordu. Sokağı saptık. Deli adamla görüşme bile başka oluyor. Hacı Yahya diğer sokağa saparken, birden ön ve arka firenleri bütün kuvvetile sıkılmış bir Eminönü - Eyüp otobüsü gibi, «zınkkadak» diye durdu. Fotoğrafçı ile bakıştık :

— Şimdi bizi taşa tutacak.. eyvah. Bir kenare, bir kapı içine, bir duvar arkasına sinseydik bari.. tühh.. öğlenin sıcağında pekmezlerimiz akacak.

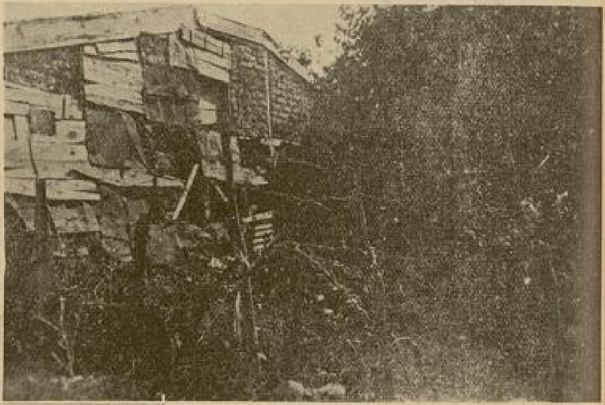

Neyzenin şiir ve beste ilhamlarına kaynak olan kulübesi.

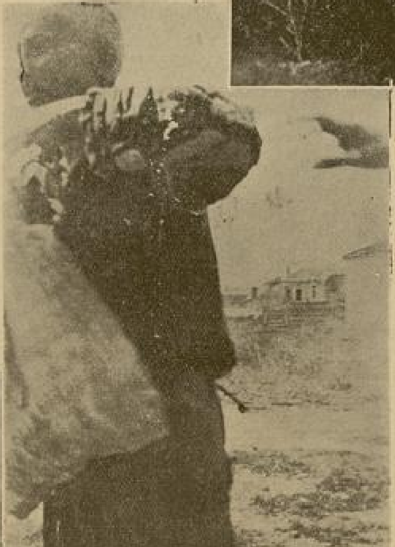

Neyzen Yahya fotoğrafçımızdan kaçıyor. (Arkada onu yakalamak isteyen yazıcımızın eli görülüyor).

Fakat.. dediğimiz olmadı. Yahya, zenbilini indirmiş ve yere çömelmişti.

— Ne diye koşuyorsun Hacı Yahya?. O, bizim kestiremediğimiz: zaten kestirmemizin, keşfetmemizin imkânı olmayan bir cevher yumurtladı:

— Beni çağırışınızdan bir diyeceğiniz olduğunu anladım. Öğle sıcağında güneşin altında konuşulmaz ya.. ilk rastlayacağım gölgeye sığınmak ve sizi beklemek için koştum.

«Hacı Yahya» hergün Kocataş damacanaları gibi binlerce kişinin, Galata köprüsünden saat 12 de buram buram terliyerek geçtiğini görse, ya büsbütün çıldırır, ya yanlış bir yere geldiğine hükmederdi. Çok akıllılarımızdan daha akıllı bir hareket yapan deli, hacı, şair, neyzen Yahyayı nasıl «deli» damgasını vurursun şimdi?.

— Ne var?. Arkamdan tazı köpeği gibi ne koşuyorsunuz?. Ney mi çaldıracaksınız yoksa?.

— Neyi sonra çalarsın, sana bir kahve ısmarlamak istiyoruz. Hadi kalk yol ortasında konuşulmaz. Bir kahveye oturalım. Hemen itiraz etti:

— Yoook.. bir Sahrayıkebir daha katedemem. Buradan kalkmak «Naâm». Oturmak «ye's»

— Maşallah sen ingilizce de biliyorsun galiba.. nereden öğrendin?

— Bana rüyamda iki papas ders veriyor; diye övündü. Haktaalâ kefereden bu iki papası bana sırf ingilizce talim ve tedris ettirmek üzere hoca nasbeyledi.

— Maşallah.. Allahla aran iyi.. gözümüz yok. Mademki onunla bu kadar ahbapsınız, sana ingilizce ders verdireceğine biraz akıl verse ya..

Bunu, damdan düşer gibi fotografçı söylemişti. İyi ki Yahya kızmadı. Yalnız:

— Allahla dostum ya.. ne kıskanıyorsun? Onunla ilk konuşmamızda sana akıl ve iz'an vermesini söylerim. Diye fotoğrafçıyı mattetti. Yahya toplanmıştı. Zenbilini omuzuna aldı. Yürümeğe başladık. Fotoğrafçı:

— Aman suallerini çaktırmadan sor. Gazeteye yazacağını sezerse taş çatlasa ağzından bir gram lâkırdı alamazsın. Üstelik kahve parası da havaya gider. Diyordu; işin güzel tarafı Hacı Yahya arkadaşın omuzundaki makineyi birşeye benzetemiyor ve dik dik bakıyordu. Birara:

— Fonoğraf mı o?. diyecek oldu. Lâf karıştırdık. «Çalın, malın» derse şapa otururuz. Bir bahçeli kahveye girdik. O sandalyaya oturmuyor. Bağdaş kurup bir kenara büzüldü. Hacı Yahya garson gelince:

— Bana bir şerbet yap!.. dedi.

— Şerbetimiz yok Neyzen Yahya..

— Gidi gâvurun domuzu. Yok ne lâf?. suyun, şekerin de mi yok?. Benim için hususî bir şerbet yap. Hem kahveden de kurtulursun.

Garson gidince sordum:

— Neye kahve içmiyorsun?. Dokunuyor mu?.

— Hayır. Hükümete yardım edelim diyoruz. Kahveye çok para veriyormuşuz.

Hacı Yahya bir ikincisine rastlanamıyacak bir tiptir. Garson şerbeti getirmişti. Yahya bir yudum aldı. Sonra tükürdü:

— Öf!.. hamam suyu be. Buzun da mı yok be herif?. Bari şunun suyunu değiştireyim.

Kalktı. Kahvenin karşısındaki çeşmeye doğru yürüdü. Çeşme yalağından su içen kazlar kanatlarını çırparak Hacı Yahyaya tısladılar. Suyu alıp gelince şerbetin suyunu değiştirdi. Ve kaldırdı içti. Ben çaktırmadan sorularıma başladım:

— Hani sizin sanatta meşhur bir «Neyzen Tevfik» vardır. Onu tanır mısın?.

— Nasıl tanımam. Biz hep bir kumpanyayız.

— Tevfik iyi ney çalar mı?.

Yahyanın suratında bir tiksinme belirdi:

— İyi çalar, çalar amma benim kadar çalamaz.

— Senin kadar çalamaz mı?

— Çalamaz ya.. ben ondan kat kat yükseğim. «Neyzen Tevfik» in çaldığını dağdaki çobanlar bile çalar.

— Çalarken ne düşünürsün?.

— Bizim aftosu.

— Anlamadım.

— Bizim aftosu düşünürüm.

— Demek sen «Neyzen Tevfik» den üstünsün ha..

— Tabii.. alaturkada bana yetişecek ney çalan yoktur. «Neyzen Tevfik» e nal toplatırım alimallah, nal..

— Çok sertsin?. Neyzen Tevfik şair, âlim adamdır.

— Ya biz neyiz? Evelallah ondan şairlikte, âlimlikte de üstünüzdür.

— «Neyzen Tevfik» olmıyacak bir iş için «körler diyarında ayna satmak» diye güzel bir söz etmiş.. sen de ondan üstünsen böyle bir söz söyle bakalım?

— Ben Neyzen Tevfikle yarışa çıkmağa tenezzül etmem. Ondan her cihetçe yükseğim; söylediği söz mü sanki?.

"Kör,, ve "ayna,,.. zıt mefhumlar arasında münasebet kurmak zor iş mi?. Bu söz kolay söylenir.

Şunu söyliyeyim ki Hacı Yahya hakikaten okumuş bir adamdır. Felsefî ilimlere meyli çoktur. Ve daima okur.

— Senin zamanında piyano, keman, kitara rağbet etselerdi; ve sen bunlardan birini öğrenseydin neydeki kadar muvaffak olacak mıydın?

— Çok deli adamsın sen?. O senin meşhur çalgıcılarına duman attırırdım. Bana «Deli Yahya» demişler, kafam kızmasın. Şimdi başlasam onlardan iyi çalarım.

— Hiç evlendin mi?

— İki defa. Birisinde karı cavlağı, ötekinde paraları çekti. Belediyede asılan askıyı gitti kendi elile indirdi.

— Ne diye?

— Ben o deli ile evlenmem. Zengin koca isterim diye.

Benim soy adımı biliyor musunuz?

— Söylemedin ki bilelim.

— Uyanık.. Uyanık ya.. bu adı niçin aldım biliyor musun?

— Yokkk.

— Sonunda « K » var.

— « K » olursa ne olur.

— Neyzen Tevfikin de adının sonunda (K) var.. işte böylece uyarı düşürdüm.

— Hani neyzenle yarışmak istemiyordun?

— Sen bakma.. biz biribirmizi severiz de.. ısırırız da. Soyadı başka,. âlimlik, sairlik yine başka.. neyzen Tevfik de ondan üstün olduğumu itiraf ederya..

— Sen şiir de yazıyormışsın..

— Ehh..

— Oku bakalım bize:

— Okuyamam; istersen yazayım.. Kalem kâğıt istedi. Bunu neyde besteledim.. Hüseynî nevahdir. İşte size bu şerbetli şiirden bir parça..

Çalıp raksetmek bana gayet safalı geldi.
Habersizce evlenmek bana pahalı geldi.
Sevmesi pek kolaydır hanımları ey aşık,
Hamursuca meşrubat bana devalı geldi.

— «Hamursuzca» ne demek?.

— Eski «hamursuz rakısı»nı unuttun mu? «Sultan Cem» bile sarhoşdu. Hem şiir yazar hem şarap içerdi.

— Ney çalar mıydı?.

—" Ney ,, le " Mey ,, bir arada olmalı; "yeni şairler pek cıvık,, ben onların yazdıklarını uykumda yazarım (!).

— Yamansın Hacı Yahya..

Lâfın tatlı tarafında iken fotoğraf bahsını açayım dedim.

— Olmaz!.. dedi ve toplanmağa başladı. İşin şakaya gelir tarafı yoktu.

— Yadigâr olur. Dur da ney çalarken bir fotoğraf çekeyim.

— Ben yalnız resim çıkarmam. Hem ne yapacağım, nüfus kâğıdımda var.. O zenbilini aldığı gibi kapıdan fırladı. Biz de arkasından seğittik. Şimdi sokaklarda yine bir kovalamaca başlıyordu.

— Dur Hacı.. durbe yahu.. ne olur?

— Ben şerbet filân içmedim?

— Şimdi sana şerbet soran yok canım.. Arkadaş makineyi ayar edip yapıştırırken Yahya bir fırladı. Şimdi bacaklarının var kuvvetile kaçıyordu. Fotoğrafçı:

— Eyvah evine kacacak!... dedi. Bari çektiğim çıksa.. çünkü objektifin önünden fırladı. Sokaktan geçenler bizi seyre dalmışlardı. Çocuklar Hacı Yahyanın peşine takılmışlardı. Şimdi bir kalabalık Hacı Yahyanın arkasından koşuyorduk. Hacı bir köşe döndü, ve kapıya yüklendiği gibi içeri daldı.

Dışardan, sürme seslerini işittik.

Gelecek Sayımızda:

Büyük Romancımız

MAHMUT YESARİ

nin en güzel bir hikâyesi:

KURU PINAR

Sayın okuyucularımız bundan böyle her sayımızda büyük Üstadın Hikâye, Serenad ve Hatıralarını okuyacaklardır.

KADIN MI? DİŞİ KAPLAN MI??...

— Başı 3 üncü sayfayda —

Genç kız, Harold'un yanından geçerken, dilinin döndüğü kadar bir ingilizce ile ona:

— Günaydın! dedi ve uzaklaşdı.

Harold kızın arkasından bakakalmıştı.

⁂

Ertesi gün kafile kalkıyor. Bizim Harold Johnson, bir filin sırtında, kısa bacaklarile oturmuş, ormana doğru ilerliyorlar. Yalnız, Harold'un aklı fikri Hintli kızdadır. Hintli adeti üzerine, kız en arkadaki bir filin üzerinde geliyor. Harold'un da gözleri ikide bir arkaya dönüyor.

O gün öğleyin ilk kaplan ulumaları ile karşılaşıyorlar. Kılavuz Kalna, Harold'a :

— Sahip, diyor, avun sesi duyuldu.

Ve biraz sonra kaplan ağaçların arasından görünüyor. İki tüfek birden patlıyor; koşuyorlar: Kaplan yere serilmiştir... Ensesinden bir kurşun yemiş. Bu kurşunu atan kim ? Silâhı çekenler Harold ile bir başka Hindli avcu idi. Kimin kurşunu kaplanı vurdu ? Bunu soruşturanlar Harold'un cevabını alıyorlar:

— Ben vurdum.

Kaplanı evirip çevirince herkes hayret içinde kalıyor : bu kaplan, şimdiye kadar birçok avcıların kurşununu yediği halde, yalnız yaralanmakla kalan ve ölmeyen bir kaplandır. Onu, vücudundaki yara izlerinden anlayorlar. Böyle bir kaplanı öldürmek büyük bir şereftir. Bütün Hind avcılarının aradığı bu kaplanı Harold'un öldürmesi büyük bir vakadır. Bunun üzerine kafiledeki bütün avcular Harold'un elini sıkıyorlar. O günden sonra da bütün Hint avcuları arasında Harold'un ismi yayılacaktır.

Yalnız, Harold'un gözünde şimdi kaplandan başka birşey vardır: Hindli kız, Çital. Onun için, o av gününün akşamı Harold'un en mesut akşamı olmuştu. Çünki, avcular ve kafilenin başkanı hep bir arada toplanmışlar, bu büyük muvaffakıyet şerefine yemek yiyip istirahat edeceklerdi. Ormanın bir kıyısına çadırları kurdular, yemekler hazırlandı ve sofraya oturuldu. Yemekte Çital tam Harold'un karşısına düşmüştü. Harold'un gözü bir yemeklere, bir de kızın yüzüne gidiyordu.

Yemekten sonra dağıldılar. Harold'da çadırına çekildi. Gözlerinde Hindli kızın hayali, oturup düşünürken içeri kılavuz Kalna Badur girdi.

— Ne haber Badur!

— İyilik, mister. Hatırınızı sormağa geldim.

Bu günkü avda çok yoruldum, dinleniyordum.

— Evet. .

Söz kesilmişti : Harold dalgındı, susmak istiyordu. Badur sözü yeniden açtı :

— Küçük Hindli kız hoşunuza gidiyor mu ?

Harold bu sual karşısında biraz şaşırmış gibi durdu. Sonra :

— Evet, hem de çok, dedi.

— İsterseniz sizin çadıra getireyim.

Harold büsbütün afallamıştı:

— Nasıl olur? Münasip düşer mi?...

— Bunda ne var münasip düşmeyecek? Hintli kızlar sizin gibilere hizmet etmeği, çamaşırlarınızı yıkamağı şeref bilirler...

Harold cevap vermedi. Sustu dalgındı. Kalna biraz durdu, sonra giderken :

— Geceniz hayır olsun mister, dedi.

— Eyvah? şey.. dur... Neyse, git te ben sana sonra bildiririm kararımı...

Harold kararsızlık icinde idi: Hindli kız çadırına gelsin... gelsin ama, tedbirsiz davranmaktan korkuyordu. Hindli kız Çital onu öyle deli ediyordu ki!

⁂

Ertesi günkü av birincisinden daha çetin olmuştu. Bir sürü kaplan onları kovalamış, sonra onlar kaplanların peşine düserek sürüyü kovalamışlardı. Bütün atılan kurşunlar boşa gitmiş, bir tek av yapamamışlardı. Bu avdan avcılar da, filler de yorgun dönüyorlardı. Gece, kendilerini emin bir yerde bulunca çadırlarını kurdular ve yattılar.

Harold çadırına girmiş ama uyuyamamıştı. Bir gece önceki gibi yine Badur onun yanına geldi. Harold ilk söz olarak :

— Çok bitkinim, Badur, dedi.

— Ya !

— Evet.

Durdu, sonra :

— Haydi git, Çital'ı çağır gelsin, dedi.

Biraz sonra çadırın kapısı yavaşça açıldı. Bunu açan iri bir eldi. Sonra iri el çekildi, iki küçük ayak, küçük ve ince bir vücut çadıra girdi : Badur Çital'ı getirmiş ve bırakmış gitmişti.

— Beni çağırmışsınız, sahip.

— Evet. Gel bakalım.

Harold Hindli kızla konuşmağa başladı. Yavaş yavaş konuşuyordu. Çünkü heyecanlıydı. Ona, hayatı hakkında sualler sordu, anasını babasını sordu, çocukluğunu sordu. Bütün bunlar vakit geçirmek içindi. Çünkü bizim Harold Johnson kendisini deli eden bu Hindli genç kızın karşısında ne yapacağını bilmiyordu.

Çital, Haroldla konuşurken boş durmayor, Harold'un elbiselerini süpürüyor, ayakkablarını siliyordu. Onları bitirince, gömleğini yıkamak için dışarı çıktı. Harold da yattı. Ve gözleri uyku ile kapanırken çadırın aralığından giren ay ışığı ile beraber Hindli kızın da, elinde yıkanmış gömlek, yavaşça içeri girdiğini gördü.

Ertesi sabah ve ertesi gün, yine bir av. Ve bu sefer daha korkunç bir macera : Ormandan uzaklaşan kafile âsi yerlilerin bulunduğu yerlere düşmüştü. Burada büyük bir yerli kafilesi ile karşılaştılar, ve döğüşmeğe başladılar. Yerliler belki onların on misli idi. Avcılar çok çetin bir duruşda kalmışlardı. Yerlilerin elinde ezilip gideceklerdi. Bir an Harold filini kaybetti ve bütün etrafını çevirenlerin tanımadığı insanlar olduğunu gördü : Arkadaşları ortadan kaybolmuş, dört bir tarafını yerliler sarmıştı. Na yapacağını şaşırmış, tüfeğini hangisine çevireceğini bilmeyerek, donmuş kalmıştı.

Bu sırada uzaktan bir ses duydu :

— U-ûûûû !... — u-ûûû !...

Bu, ona verilen bir işaretti, bu Çital'in sesi idi. Harold'da bir anda, şimşek gibi alevlendi : Onun, koşarak, uçarak gideceği bir hedefi vardı : Sesin geldiği yana, Hindli kızın bulunduğu yana gidecekti.

Bulunduğu yerden, dört bir tarafına tüfeğini çevirerek, önüne çıkan yerlileri yere serip ilerledi. Yalnız, duyduğu sese bir türlü yaklaşamıyordu. O ilerledikçe ses te ilerleyordu :

— U - ûûû... — U - ûûû...

Acaba Hindli kızı tutmuşlar da götürüyorlar mıydı ? Bu düşünce Harold'ı çıldırttı ve bütün hızı ile ileri atıldı. Şimdi yerliler de onu kovalamaktan vazgeçmişlerdi.

Biraz sonra Harold kendini Çital'in karşısında buldu : Genç kız onu, arkasından sürükliyerek, ve görünmemeğe de çalışarak, ormanın yerlilerden uzak, sakin bir köşesine getirmişti. Burada, korku heyecanından sonra biribiri ile karşılaşan iki vücut, kendilerini yan yana buldular. Çital Harold'un kolları arasına atıldı. Harold göğsünde heyecanla iki kalbin çarptığını hissediyordu.

Harold'un avculuğu bitmiş, fakat aşk macerası henüz bitmemişti. Çital'la geçirdiği o günden sonra beraber yürüye yürüye, yine bin bir korku ve heyecan içinde ormanda dolaşdılar, en

BAYANLAR SİZİN İÇİN

1935 SONBAHAR ve KIŞ ÇANTALARI

Çantalar:

Bu senenin el çantaları şekil itibarile sade olduğu kadar, yapılışları sağlam, dayanıklıdır. Ceylân derileri çok modadır. Tokaların mercandan şeffaf taşlardan bilezik şeklinde olanları vardır.

Bu çeşit çantalar, gündüz ve akşam üstü kıyafetlerile taşınmaktadır.

---

son yollarını buldular ve kasabaya geldiler. Filler, avcular kılavuz.. hepsi onlardan uzakta kalmış, Yerlilerden kendini kurtarabilen kaçabildiği yere kaçmış.

Harold, fili ile beraber, ilk vurduğu kaplanın derisini ve filin heybesine koyduğu lâstik ayakkabılarını da kaybetmişti. Bu iki şey'e çok acıyordu, biri Amerika hatırası idi, biri de ona Hindistan hatırası olarak kalacaktı. Yalnız Çital onu şimdi biraz teselli ediyordu. Bununla beraber, Çitaldan ayrılacaktı: Amerikaya dönmek lâzım geliyordu. Şimdi kasabada, oturduğu evde Çital'la beraber bulunuyordu, en son mes'ut günlerini yaşadığını biliyordu.

Ayrılacağı gün, avcı elbiselerini giymiş, tüfeğini eline almıştı. Oda kapısı işini gören perde açıldı, içeri Çital girdi.

Harold, kederli bir sesle:

— Ayrılıyoruz artık Çital, dedi.

Kız:

— Güle güle git !...

— Beni unutmayacak mısın?

— Gökte ay ve güneş durdukça unutmayacağım.

— Fakat bir gün evleneceksin, Çital.

— Evleneceğim tabii.

— O halde seni görmeğe gelirim.

— Hayır, gelmezsiniz! gelseniz de beni göremezsiniz.

— Niçin?

— Çünkü, bir Hindli kız, evleninceye kadar ne isterse yapmakda serbesttir. Fakat evlendikten sonra kocasının malıdır.

Harold sustu. Çital'ı kucağına çekti, öptü.

Ayrıldılar.

Ve birgün Çital Hindistanda kaldı, Harold Amerikaya geldi.

Amerikaya geldi demek: Horold cennetten cehenneme geldi demektir. Karısı onu sevinçle değil, alayla karşıladı. İçeri girergirmez onun karşısına elinde bir kaplan derisi ve bir çift ayakkabı ile çıktı ve:

— Bak Harold! dedi.

Harold baktı: bunlar onun Hindistanda vurduğu kaplanın postu ile filin sırtında kaybettiği lâstik ayakkabıları idi. Harold şaşırmıştı. Karısı karşısında alaylı alaylı kahkahalarla gülüyordu: Harold dayanamadı, hiddetle ve şaşkınlıkla sordu:

— Bunlar ne?... Bunları sen.. nereden buldun?

Dorothy:

— Ashcrof'un bana, senin av hikâyelerinden daha heyecanlı av hikâyeleri anlattığını söylemiştim; dedi. İşte, bu av hikâyesini de bana Ashcroft anlattı ve bu hediyeleri getirdi.

Alaycılığını bırakan Dorothy kocasına meseleyi anlattı:

Ashcroft, Büyük harpte Hindistana gitmişti. Harpten sonra da orada müstemleke zabiti olarak kalmıştı. Harold Hindistana ava gittiği zaman o da orada idi. Avcıların yerlilerle yaptıkları çarpışmadan sonra yerlileri bastırmağa yetişen İngiliz askerleri arasında Ashcroft ta vardı. Yerlileri ararken avcıların fillerini ve bıraktıkları şeyleri de bulmuşlardı. Bunlar arasında Ashcroft Harold'un pabuclarını tanımış, postun da onun vurduğu kaplandan çıkarıldığını, rastladığı bir avcı söylemişti. Ashcroft bunları alarak Harold'dan önce Amerikaya geliyor ve Harold'un karısına güzel eğlence çıkarıyor.

Dorothy kocasına oynadığı bu oyuna çok seviniyordu. Onu hem mahcup etmiş, hem de onunla iyice alay etmiş bulunuyordu.

Sonra kocasının Hindli kızla olan macerasından haberi olduğunu anlattı:

— Nasıl, dedi, kaplan avına gidersin... kaplan yerine kadın veya dişi bir kaplan avlarsın... Sonra da hem kaplanı hem de dişi kaplanı elinden kaçırır, gelirsin... İşte burada senin lâstik ayakkabıların seni bekleyor. Giy ayakkabılarını ayağına, yat postun üzerine...

Harold'un ne hale girdiğini artık ne siz sorun ne ben söyleyeyim...»

. . . .

Subay sözlerini böyle bitirdi. Biz hikâyenin heyecanı içinde, sessiz kaldık. Vakanın sonundaki gülünçlüğe rağmen, gülemiyorduk...

SALOME

— Başı 7 inci sayfada —

o ki libasının güzelliği içinde parlar, o ki azameti içinde kudret ve ihtişamla yürür? Libasında al lekeler nedendir ?

Herodias — İçeri gidelim. Bu adamın sesi beni çıldırtıyor. O böyle bağırırken kızımı oynatmıyacağım. Sen ona böyle bakarken onu oynatmıyacağım. Hasılı kızımı oynatmıyacağım ?

Herod — Kalkma refikam, kıraliçem. Sana hiçbir şey olmaz. Kalkman fayda vermez. O oynamadan içeri gitmiyeceğim. Rakset, Salome karşımda rakset.

Herodias — Raksetme, kızım ?

Salome — Hazırım, İlbay. (Salome yedi duvak dansını yapar.)

Herod — Harukulâde! görüyorsun ki benim için raksediyor, kızın. Bursya gel, Salome, buraya gel sana mükâfatını vereyim. Ah! raksedenlere karşı vergiliyim. Seni bir kırala lâyik olacak surette mükâfatlandıracağım. Gönlün her ne dilerse vereceğim. Ne istersin, söyle ?

Salome — (Diz çökerek) İstediğimi şimdi bana bir gümüş tepsi içinde getirsinler...

Herod – (Gülerek) Gümüş tepsi içinde mi? Elbette, gümüş bir tepsi içinde getirsinler; güzel kız, değil mi? Gümüş tepsi içinde ne istiyorsun, tatlı, lâtif Salome? Sen ki büyük Yahudiye kızlarından daha lâtifsin? Sana gümüş tepsi içinde ne getirsinler? Söyle. Istediğin her ne ise sana verilecek. Hazinelerim senindir. Nedir, Salome?

Salome — (Kalkarak) Yahya'nın kafasını.

Herodias — Bak, bu sözünü beğendim, kızım.

Herod — Hayır, hayır :

Herodias — Bu sözünü beğendim kızım.

Herod — Hayır, hayır, Salome. Benden öyle şey istemezsin. Annenin söylediklerine bakma. O sana her zaman fena öğütler verir. Onu dinleme.

Salome — Ben annemi dinlemiyorum. Gümüş tepsi içinde Yahyanın kafasını kendi zevkim için istiyorum. Yeminin var, Herod. Kasem ettiğini unutma.

Herod — Biliyorum. Mabutlarım namına kasem ettim, iyi biliyorum. Fakat yalvarırım sana, Salome benden başka şey iste. Benden kırallığımın yarısını iste, vereyim. Fakat o istediğin şeyi isteme.

Salome — Senden Yahya'nın kafasını istiyorum.

Herod — Yok, yok, istemem.

Salome — Temin ettin, Herod.

Herodias — Evet, yemin ettin. Herkes işitti. Herkesin önünde yemin ettin.

Herod — Sesini kes. Sana söz söylemiyorum.

Herodias — Kızım Yahya'nın kafasını istediğine iyi etti. O, bana etmediği hakareti bırakmadı. Aleyhimde ağza alınmaz şeyler söyledi. Salome'nin annesini sevdiği belli. Razı olma, kızım!.. Yemin etti, yemin etti.

Herod — Sesini kes, bana söz söyleme... Gel Salome, munsif ol, ben sana karşı hiçbir zaman sert davranmadım. Seni her zaman sevdim... Belki de seni pek fazla sevdim. Onun için benden o şeyi isteme. Benden müthiş birşey, korkunç birşey istiyorsun... Hiç şüphe yok, lâtife ediyorsun. Gövdesinden ayrılmış bir insan kafasına bakmak fenadır, değil mi? Bir bakire gözlerinin böyle birşeye bakması caiz değildir. Ondan ne zevk duyarsın? hiç. Hayır, hayır, istediğin bu değildir. Sözümü dinle. Bende bir zümrüt var, büyük, yuvarlak bir zümrüt var. Kayserin gözdesi bana gönderdi. O zümrüdün içinden bakınca, uzak mesafede olan şeyleri görürsün. Oyun yerine gittiği zaman Kayser de böyle bir zümrüt kullanıyor. Fakat benim zümrüdüm daha büyük. İyi biliyorum ki daha büyük. Bütün dünyada ondan büyük zümrüt yoktur. Onu istersin, değil mi? benden iste, sana vereyim.

Salome — Ben Yahya'nın kafasını istiyorum.

Herod — Sözümü dinlemiyorsun. Sözümü dinlemiyorsun. Müsaade et te söyliyeyim, Salome.

Salome — Yahya'nın kafası....

Herod — Yok, yok, onu istemezsin. Bu akşam durmadan sana baktım diye beni üzmek için söylüyorsun. Doğru, bu akşam durmadan sana baktım. Güzelliğin zihnimi altüst etti. Güzelliğin zihnimi perişan etti ve sana pek fazla baktım. Fakat artık sana bakmıyacağım. Ne cemadata, ne de insanlara bakmamak gerek. İnsan yalnız aynaya bakmalı, çünkü ayna bize ancak bir nikap gösterir. Aman şarap getirin; susadım... Salome, gel Salome.. gel seninle arkadaş olalım. Haydi gel... Ne diyecektim.. ne idi o? ha, aklıma geldi.... Salome, şöyle yanıma yaklaş; sonra sözlerimi duymayacaksın... Salome, benim beyaz tavuslarımı, bahçede mersin ağaçlarının arasında dolaşan güzel beyaz tavuslarımı bilirsin. Gagaları altın yaldızlıdır ve yedikleri yemler de keza altın yaldızlıdır... ayakları al beneklidir. Haykırdıkları zaman yağmur yağar; ve kuyruklarını açtıkları zaman semada ay kendini gösterir. Çıngır çıngır servi ağaçları arasında dolaşırlar; ve her birine bir köle hizmet eder. Bazan ağaçlar arasında uçarlar ve kâh gölün etrafında, çimenlerin üstüne yatarlar. Böyle nefis kuşlar dünyanın hiçbir yerinde yoktur. Dünyanın hiçbir yerinde böyle nefis kuşları olan bir kıral yoktur. Sana tavuslarımdan ellisini veririm. Her nereye gitsen peşin sıra gelirler, ve onların arasında sen, büyük beyaz bir bulut içinde aya benzersin... Hepsini sana veririm. Bende de topu topu yüz tane var, ve dünyanın hiçbir yerinde benim tavuslarıma benzer tavusları olan bir kıral daha yoktur. Fakat ben hepsini sana veririm. Ancak sen beni yeminimden ibra etmelisin. Ve benden istediğini artık bir daha istememelisin. (Kadehteki şarabı içip bitirir)

Salome — Bana Yahya'nın kafasını ver

Herodias — İyi söyledin, kızım!.. sana gelince, sen tavuskuşlarınla gülünç oluyorsun.

Herod — Sesini kes. Mütemadiyen haykırıyorsun; vahşi hayvanlar gibi haykırıyorsun. Öyle haykırma. Sesin beni yoruyor. Sesini kes diyorum sana... Salome, yaptığın şeyi de düşün bir kere. Bu adam belki de tarafı ilâhiden geliyor. Mübarek bir adamdır. Ona Allahın eli sürülmüştür. Allah ona müthiş sözler söyletiyor. Saraylarda olduğu gibi çöllerde de Allah onunla beraberdir... Buna imkân varya... Ne bilirsin? Belki de Allah onunla beraber, onun lehindedir. Mümkün değil mi? Dahası var, şayet o ölürse belki benim başıma bir felâket gelir. Her halde öleceği gün birinin başına bir felâket geleceğini söyledi. Bu felâket gelse gelse benim başıma gelir. Unutma ki buraya girdiğim zaman ayağım kayıp kan içine düştüm. Sonra havada kanat çırpınışları duydum, yüce kanatların çırpınışını. Bunlar pek fena alâmetlerdir; ve daha başka alâmetler de var. Görmediğim halde eminim ki başka alâmetler de vardır. Peki Salome, benim başıma bir felâket gelmesini ister misin? İstemezsin. Öyle ise sözümü dinle

Salome — Bana Yahya'nın kafasını ver.

Herod — Yoo, sen sözümü dinlemiyorsun? Sakin ol. Bak ben, ben ne kadar sakinim. Tamamile sakinim. Sözümü dinle. Benim burada saklı mücevherlerim var; öyle mücevherler ki anan daha yüzlerini görmedi bile; öyle mücevherler ki harikaengiz. Dört sıra üzerine dizilmiş bir inci gerdanlığım var. Bu inciler, gümüş huzmelerle biribirine zincirlenmiş aylara benzerler. Altın bir ağa tutulmuş aylara benzerler. Bu gerdanlığı bir kıraliçe fil dişi göğsüne taktı. Onu taktığın zaman sen de bir kıraliçe kadar güzel olacaksın. İki türlü taşım var. Biri şarap gibi siyah, biri su ile renk verilmiş şarap gibi kırmızı. Zebercetlerim var ki kaolan gözleri gibi sarı.. ve zebercetler ki orman güvercininin gözleri gibi pembe ve yeşil.. zebercetler ki kedi gözleri gibi. Güneş gözlerim var ki her dem buz gibi bir alevle yanarlar, Güneş gözler ki akla keder verirler ve gölgelerden korkarlar. Mihresenklerim var ki ölü bir kadının gözlerinin yuvarlakları gibi. Ay taşlarım var ki, ay değiştiği zaman değişirler ve güneşi görünce solarlar. Gökyakutlarım var ki yumurta kadar büyük ve mavi çiçekler kadar mavi. Deniz içerlerinde dolaşır ve ay asla gelip dalgalarının mavi rengini bulandırmaz. Zebercetlerim, yeşil akiklerim.. mavi zümrütlerim.. kırmızı yakutlarım var. Beyaz akiklerim ve gökyakutlarım.. mavi akiklerim var. Hepsini sana veririm, hepsini ve onlarla beraber başka şeyler de veririm. Hindistan kıralı demin bana papağan tüyünden yapılmış bir yelpaze ve Habeşistan kıralı devekuşu tüyünden bir hil'at gönderdi. Bende bir billûr vardır ki bakması caiz değildir; delikanlılar sopalarla döğülmedikçe onu ellerine alamazlar. Sedef bir mahfaza içinde harika gibi üç firüze taşım vardır. Onu kim ki alına takar, mev'ut olmıyan şeyleri tasavvur edebilir. Kim ki üstünde taşır, kadınları kısır yapabilir. Bunlar, paha biçilmez hazinelerdir. Fakat bukadarla bitmedi: Abanoz bir mahfaza içinde, altın elmalara benziyen, Kehlibar bir çift kadehim var. Şayet, bir düşman bu kadehlere zehir koyacak olursa, gümüş birer elma haline gelirler. Kehlibar kakmalı bir mahfaza içinde cam kakmalı sandallarım vardır. Seres diyarından gelme harmaniyelerim, ve kızıl yakutlarla, yeşim taşlarile işlenmiş Fırat şehrinden gelme bileziklerim var... Bundan fazla daha ne istersin, Salome ? Dilediğin şey her ne ise söyle sana vereyim. Birşey müstesna, her ne istersen sana vereceğim. Bir kişinin hayatından başka, bana ait ne varsa hepsini sana vereceğim. Başrahibin harmaniyesini sana vereceğim. Mihrabın örtüsünü sana vereyim.

Yahudiler — O!... O!....

Salome — Bana Yahyanın kafasını ver.

Herod — (Oturduğu yere yıkılarak) İstediğini versinler. Tam anasının kızı. (Birinci asker yaklaşır. Herodias, Herod'un elinden ölüm yüzüğünü çıkarup askere verir; o da yüzüğü doğruca Cellâda götürür. Cellât ürkmüş gibi görünür.) Yüzüğümü kim aldı ? sağ elimde bir yüzük vardı. Şarabımı kim içti? Kadehimde şarap vardı. Şarap dolu idi. Biri içmiş: hiç şüphe yok, birinin başına bir felâket gelecek. (Cellât sarnıca iner). Neden yemin ettim? Kırallar hiçbir zaman söz vermemeli. Tutmazlarsa müthiş, tutarlarsa, yine müthiş!

Herodias — Kızım pekâla yaptı.

Herod — Muhakkak bir felâket olacak.

Salome —(Sarnıca eğilip dinler.) Ses yok. Hiçbir şey duymuyorum. Ne diye bağırmıyor, bu adam? Biri beni öldürecek olsa ben haykırırım, çabalarım müsaade etmem... Vur vur, Numan, vur diyorum sana... Hayır, hiçbir şey duymuyorum. Sükût, müthiş bir sükût var. Ah! yere birşey düştüğünü duydum. Cellâdın kılıcı. Köle korkdu. Kılıcını düşürdü. Öldürmeğe cesaret edemiyor. Korkak, bu köle! başkasını gönderin. (Herodias'ın uşağını görüp ona hitap eder) Buraya gel, sen ölenin arkadaşı idin, değil mi? İşte sana söyliyorum, bir ölü yetişmiyor. Git askerlere söyle, gelsinler, sarnıca inip istediğim şeyi, İlbayın bana vadettiği şeyi, benim olan şeyi bana getirsinler. (Uşak gider. Salome askerlere döner) Bana bakın askerler, sarnıca gidip bana bu adamın kafasını getirin. (Askerler giderler.) İlbay!.. İlbay!.. askerlerine emret te bana Yahya'nın başını getirsinler. (Sarnıçtan kocaman siyah bir kol, cellâdın kolu çıkar, gümüş bir kalkan üstünde Yahya'nın başını uzatır. Salome kafayı yakalar. Herod başını harmaniyesile saklar. Nasıralılar diz üstü çöküp duaya başlarlar.) Ah, ağzını öpmeme müsaade etmezsin, öyle mi Yahya ? Pekâlâ, ben de şimdi öpeceğim. Olgun bir meyva ısırır gibi dişlerimle ısıracağım. Evet ağzını ısıracağım, Yahya. Ben söyledim; değil mi? Söyledim. Ah, şimdi öpeceğim... Fakat niçin bana bakmıyorsun, Yahya?.. Gazap ve hakaretle o derece dolu olan o müthiş gözlerin şimdi kapalı. Gözlerin neden kapalı? Aç gözlerini: kaldır göz kapaklarını, Yahya! bana neden bakmıyorsun? Yahya, benden korktuğun için mi bana bakmıyorsun?... Ya, zehir saçan kırmızı bir Yılan gibi dilin artık kımıldamıyor. Şimdi hiçbir şey söylemiyor, Yahya zehirini üzerime kusan o kırmızı engrek, garip değil mi ? nasıl oluyor da o kırmızı engrek kımıldamıyor ?... Sen beni istemedin Yahya. Beni huzurundan tardettin. Hakkımda fena sözler sarfettin. Bana, Herodias kızı, Yahudiye prensesi Salome'ye bir aşifte - bir kahpe gibi muamele ettin! İyi ama, ben hâlâ yaşıyorum, halbuki sen öldün ve başın benim malım oldu. Onu ne istersem yaparım, köpeklere, yırtıcı kuşlara atabilirim. Köpeklerin bıraktığını yırtıcı kuşlar yer... Ah Yahya! Yahya! sen benim sevdiğim biricik adamdın. Diğer bütün erkekler bana istikrah veriyorlar. Halbuki sen güzeldin. Vücudun, gümüş bir kaide üzerinde fildişi bir sütun gibi idi. Güvercinler, beyaz leylâklarla dolu bir bahçe idi. Fildişi kalkanlarla süslenmiş gümüşten bir kule idi. Dünyada vücudundan beyaz birşey yoktu. Dünyada saçlarından siyah birşey yoktu. Bütün cihanda, ağzın kadar kırmızı birşey yoktu. Sesin etrafa acaip kokular saçan bir buhurdandı, ve sana baktığım zaman acaip bir musikî işidiyordum! Ah niçin bana bakmadın, Yahya ? Çehreni ellerinin ve gür kara saçlaırnın arkasına gizledin. Gözlerini, Allahını görmek isteyenin bağile bağladın. Senin istediğin oldu Allahını gördün. Fakat beni, beni... Beni asla görmedin. Şayet beni görmüş olsaydın, sevecektin. Ben seni gördüm, Yahya ve sevdim. Ah, seni nasıl sevdim! seni hâlâ seviyorum, Yahya yalnız seni seviyorum.. güzelliğine susadım. Vücuduna acıktım. Ne şarap, ne meyva arzumu teskin edemez. Şimdi ne yapayım, Yahya ? ne nehirler, ne de engin sular ihtirasımı söndüremezler. Ben prensestim, sen bana tenezzül etmedin. Bakireydim, bikrimi elimden aldın. Afiftim, damarlarımı ateşle doldurdun... Ah! ah! bana niçin bakmadın, Yahya? Baksaydın beni sevecektin. Seveceğini iyi biliyorum. Aşkın esrarı, ölümün esrasından da büyüktür. İnsan yalnız aşka bakmalı.

Herod — Kızın iğrençtir, tamamile iğrenç. Bu yaptığı en büyük bir cinayettir.

Herodias — Kızımın yaptığını beğeniyorum, ve artık burada kalmak istiyorum.

Herod — (Kalkarak) Karım olacak kızılbaş, hâlâ söyleniyor musun? Gel burada kalmak istemiyorum. Sana gel diyorum. Muhakkak ki bir felâket olacak. Ozias, İsakar, Menalim, meşaleleri uzaklaştırın. Dünyayı gözüm görmesin. Meşaleleri uzaklaştırın, Ayı saklayın! yıldızları saklayın! sarayımıza saklanalım, Herodias. Korkmağa başlıyorum.

(Esriler meşaleleri götürürler. Yıldızlar kaybolurlar. Büyük bir kara bulut gelip ayı tamamile örter. Sahne büsbütün kararır. Herod merdivenden çıkmağa başlar.)

Salome'nin sesi — Ağzını öptüm, Yahya. Ağzını öptüm. Dudaklarında acı bir lezzet var. Bu kan lezzeti mi acaba?... Kimbilir belki de aşkın lezzeti! aşkın acı bir lezzeti vardır derler...' Neme lâzım? Benim neme lâzım? Ben senin ağzını öptüm, Yahya, senin ağzını öptüm.

(Ayın ışığı Salome'ye aksedüp onu aydınlatır.)

Herod — (Dönüp Salome'yi görünce) Gebertin, bu facireyi! (Askerler atılıp, Herodias kızı, Yahudiye prensesi Salome'yi kalkanlarının altında ezerlerken yavaş yavaş perde iner).

— Bitti —

SPOR

Galatasaray ile Beşiktaşın zaferi

◆◆◆

Atinanın en kuvvetli futbol takımlarına malik olan Panatinaikas ile Apolon klübünün birleşik oyuncuları şehrimizde iki müsabaka yaptı.

Muhtelif vesilelerle şehrimize gelen Yunan takımlarının en kuvetli oyuncularının toplandığı bu takımların kulüpleri, buraya teker teker gelmişler ve İstanbulda yaptıkları maçlarda hemen her zaman iyi netice almışlardı

Atinanın birleşik takımı ilk maçını Beşiktaş kulübile yaptı.

İstanbul lik maçlarında son senelerin en güzel ve zorlu futbolünü oynayan Beşiktaş, Ankarada bulunan oyuncularile takımını en kuvvetli bir şekilde Yunanlıların karşısına çıkardı.

Yunan maçında kuvetli bir hücum

Maçda çıkan bir ihtilâf konuşulurken...

İlk devrede hâkim, ikinci devrede müsavi bir oyun tutturan Beşiktaş, Yunan Birleşik takımını 2-3 gibi bir netice ile mağlûp etti.

İstanbulda ikinci ve son maçını Galatasaryla oynayan Yunan takımı, son maçında adeta bir paniğe uğramış.. bir buçuk saatlik oyun esnasında 7 gol yemek suretile acı bir mağlûbiyetle sahayı terketmiştir.

Bundan beş sene önce şehrimize ilk defa gelen Yunanlıların Selânikteki Aris futbol takımı da, o zaman büyük heyecanlar doğuran bir maçtan sonra Galatasaraya 5—1 bir farkla yenilmişti.

Ağustos ayı zarfında Avrupaya yaptığı uzun bir seyahattan dönen Galatasaray, o tarihten sonra belli başlı bir maç yapmamış; yeni mevsim maçları için bir ay evvel idmanlara başlamıştı. Oyuncularının bir kısmı Sovyet maçları dolayısile, bir kısmı da lik maçları hazırlıkları için idman üstünde bulunan Galatasarayın Yunan birleşik takımı karşısında aldığı netice, ecnebi takımlara karşı alınan en parlak bir zafer olmuştur.

Gerek Beşiktaşı ve gerekse Galatasarayı bu muvaffakiyetlerinden dolayı tebrik etmek hepimize düşen bir vazifedir.

Galatasaray Kürekçilerinin İzmit Seferi

Senelerdeberi İstanbul kürek birinciliğini muhafaza eden Galatasaraylı kürekçiler, deniz mevsimini kapamak için uzun bir sefere çıktılar..

Panatinaikas - Apollon karışık takımı Beşiktaşla

◆

Dört sene evvel birgün sabahın alaca karanlığında üç çifte bir futanın küreklerine sarılan Galatasaraylı kürekçiler bir hamlede soluğu İzmitte aldılardı.

Bebekten, İzmite kadar kürek atan Galatasaray kürekçileri, bu teşebbüsleri tam dört senedir üst üste muvaffakıyetle yapmaktadırlar.

Birkaç gün evvel dördüncü İzmit seferine çıkan Galatasaraylı kürekçiler, bu yol üzerinde ilk defa büyük bir müşkülâta maruz kalmışlardır. Adalar açıklarında patlıyan deniz, bu cesur kürekçileri büyük dalgalarla mücadele ede ede, futalarının İzmite kadar peşinden ayrılmamıştır. Büyük denizleri Marsilya'dan kalkarak tek başına dolaşan Fransız Alenjerla'nın macerası kadar büyük olmasa da, üç çiftelik bir yarış teknesile 12 saat kürek atmak suretile yapılan deniz yolculuğu da, öyle yabana atılacak bir spor hareketi sayılamaz.

Büyük müşkülâta rağmen bütün gün çekilen bir kürekten sonra, dört sene evvel yapılan bu mesafe rekorunu bir saatdan fazla bir zaman da tadil etmek, sarfedilen büyük eforun yanında ayrı bir kıymet ifade eder.

Deniz mevsimini yeni bir rekor yapmak suretile kapayan Galatasaraylı kürekcileri, ve bu yolun kahramanlarını burada hürmetle selâmlamak lâzımdır !..

Ö. Besim Koşalay

PAMUK NİNE CEVAP VERİYOR:

Yeniköy

Selim Naci

Yavrucuğum.

Sana verdiğim cevaptan pek keyif duymıyacağını zannediyorum. Fakat madem ki akıl soruyorsun. Sana öz çocuğum gibi söyliyeceğim.. Senin de sözlerimi dinleyeceğine eminim..

"Artist olmak istiyorum„ diyorsun. Hem de burada değil Amerikada..

Bu ne çocukca düşünceler yavrum. Acaba burada artist olmak istersen, hemen olabilir misin sanıyorsun. Bu güç ve yorucu sanatı, beyaz perde üstünde seyredenler kolay zannederler.

Halbuki öyle yıprandırıcı, öyle ağırdır ki senin gibi çocuğu ezer ve soldurur.. Sonra tiyatro artistliği. Onu da rahat koltukta, yerleşüp seyredenler belki çok zevkalırlar, fakat bir de içlerine gir bakalım.. Sanatkârlara sor, o zaman anlarsın..

Parası bol, rahatı yerinde bir ailenin icinde yaşayup keyfine bak çocuğum..

Hem bu işi ailende hoş bulmamış.. benim hoş göreceğimi nasıl düşünüyorsun yavrum. Anneler, babalar daima gençlerden daha iyi düşünürler; tecrübeleri, ve görgüleri çocuklarından elbette çoktur.. Pamuk Ninenin sana tavsiyesi: Hem beni, hem de aile kırmıyarak boş şeyler düşünmekten vazgeçmendir çocuğum.

Pamuk Nine

İstanbulun Esir Pazarı

Başı 13 üncü sayfada

On yedinci asrın sonlarında İstanbulda Fransa elçisi olan mösyö De Feriol, Esir Pazarından dört buçuk yaşında Ayşe namında, gayet güzel ve sevimli bir çerkes kızı bulup almış. Kızcağızı sevmiş, Fransaya götürmüş. Dadılar, hocalar ile büyütmüş. Ayşe senelerce mükemmel tahsil görmüş. Edebiyata, şiir ve nesir yazmıya heves etmiş.

Feriol kendisini Pariste kibar ailelere prezanta etmiş, asrının zürefasile, üdebası ve ülemasile tanıştırmış. Güzelliğine, lerafetine, zekâsının keskinliğine, salitasının etafetine, tatlılığına, nüfuz nazarına herkesi hayran etmiş.

Zadegândan şövalye (D'Aydie=Daydi) kendisine gönül vermiş. Ondan bir kız evlâdı olmuş. Ayşe 38 yaşında iken vefat etmiş. Ömrünün son zrmanlarını dindarane bir uzlet içinde yaşamış.

Rejans devrinin zadegân cemaatına aid hatıralarına, ve tanınmış simaların hususiyetlerine dair dostlarına yazdığı mektupları, edebî asar nümüneleri sırasında basmışlardır. Bu külliyatın dibacesini de meşhur Wolter kaleme almıtır.

Ayşe gibi Avrupada şöhret bulan çerkes kızlarından biri de kontes Feliks Ponyatowskidir.

On sekizinci asrın ortalarında İstanbula gelen bir Fransız beyzadesi, Esir Pazarında güzel bir çerkes kızı bulup almış; biraz sonra Rusya yolile memleketine giderken Kamniçe uğramış. Oranın valisi olan Kont Ditte'yi tanıyormuş. Ziyaretine gitmiş. Ditte genç ve hem de güzel kadın meraklısı imiş. Beyzadenin cariyesini görünce hüsnüne meftun olmuş, sahibini kandırıp birçok paraya satın almış; kendisine zevce etmiş.

İki sene sonra Ditte karısı ile seyahate çıkmış, Lehistanda gayet nüfuzlu ve ikballı serdar olan, ve pek asîl bir aile erkânından bulunan Kont Feliks Ponyatowski'ye rasgelmiş. Poyatowski'de Çerkes güzeline vurulmuş, son derecede âşık olmuş. Ditte'yi sıkıştrmış, karısını zorla boşatmış. Kendisine nikâh ederek Kontes Ponyatowski yapmış!

(Arkası var)

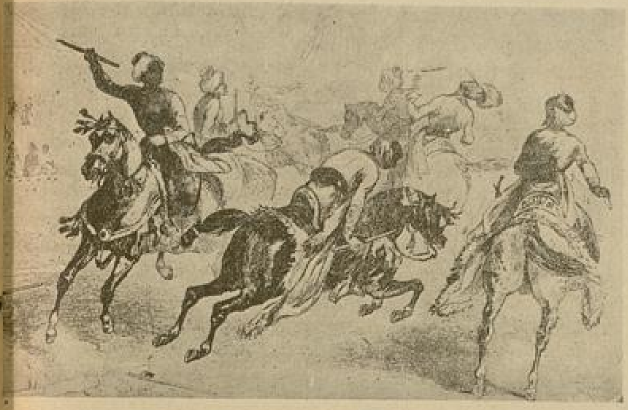

Eski Türklerde Cirit oyunları

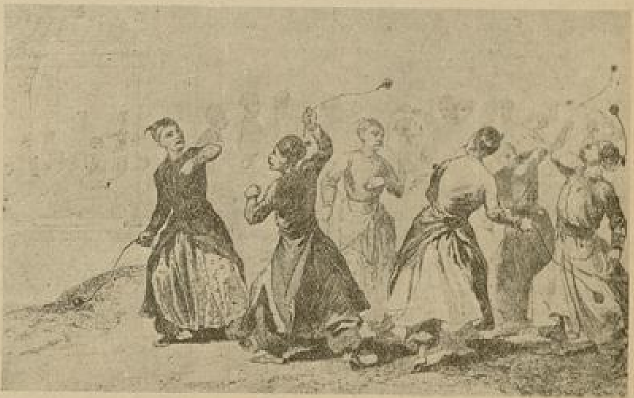

Eski Türklerde Tomak oyunları

Yamalı Yelken

Başı 11 inci sayfada

Gözlerime dalan gözleri, cam bakışlı değil... Sözlerimin akışıyle manaları değişiyor, gülümsiyor, ciddileşiyor, nemleniyor.

Yüzünün görünüşü de gözleri gibi, alnı çizgileşiyor, bir çocuk alnı gibi, dümdüz oluyor, yanaklarında iki keskin hat beliriyor, sonra kayboluyor.

Beni dinlerken, bana söylerken onun yüzüne zevkle dalıyorum...

Sesinde, sevgi, dostluk, anlayış, şefkat titremeleri, heyecanı var...

O, herkese benzemiyor, herkes gibi görünmesine rağmen...

Derin görüşleri, uçsuz duyuşları onu, bütün insanlardan başka yapmış...

Biribirimizi, aşık gibi aşkla, kardeş gibi şefkatlı, dost gibi samimiyetle seviyoruz...

Hem de, yakında evleneceğiz...

Bana hiçbir yanda fakirliğimi hatırlatmıyor, küçük bir evimiz olacak... Kendi işimizi kendimiz yapacağız... Ve ileride, bir yavrumuz olacak...

Onun inceliği.. düşünceli, iyi duygulu oluşu.. aramızdaki, yaşayış değişikliği uçurumunu kapattı...

Onun yanında, onurum kırılmadan, incinmeden yaşayabileceğim...

Biliyorsun ki, hayat bana, suyu durgun ışıklı, bir körfezde başlamadı.

Fırtınalı, rüzgârlı bir denizle uğraşarak, ilk adımlarımı atmıştım...

Şimdi, sanıyorum ki, rahat, sessiz, ışıklı, renkli bir limanda yorgunluklarımı dinlendirebileceğim.

Dinle daha bitmedi: İnsanlar, hayatlarında birçok güzel rüya görürler ve sonunda uyanırlar... Ben de tıpkı böyle oldum...

Uyandım...

İnsan ne kadar tecrübeli olsa, hayatında nekadar acı çekse; yine çocuk ve toy tarafları kalıyor.

Başımın dönmesi, yüreğimin değişik atması, beni çocuklaşdırmış; görüşlerimi ümidin sıcak ve aldatıcı enginlerine çevirmişti.

Belki sen, güzel başlayan masalımın, acı bitmesine üzüleceksin, ağlıyacaksın?

Fakat, ben gülüyorum. Kendi kendime, toyluğuma.. çocukluğuma gülüyorum.

Bu gülüşte, zehir acısı var.

Kahkahalarımın, iç açan, gönül, yürek doyuran billûrluğu, şakraklığı yok, bunlar, ağlayan kahkahalar kardeşim..

Bunları yazarken gülüyorum. Öyle çok gülüyorum ki; gözlerimden yaşlar akıyor...

Merak ediyorsun değil mi?

Söyliyeyim:

Küçücük bir «hayır!» bir «olamaz!» sözü, hayatımın değişen, ışıklanan, seslenen, renklenen yolunu, yine eski akışa çevirdi.

Niçin mi?

Onu da söyliyeyim:

Söylediğim ergeğin babası - bu genç adam, babasının parasile yaşıyormuş, sonradan öğrendim - kendine gelin olacak kızın, kendi gibi zengin olmasını istiyormuş!..

İşte, böyle kardeşim. Ben limanın dalgasız, fırtınasız oluşuna aldanarak, küçücek bir sandalla enginlere açılmağı kururuyordum.

Sonradan gördüm ki, sandalımın teknesi sağlam, fakat yelkeni yamalı...

Denizlere açılınca, kuvvetli bir rüzgâr, sert bir dalga vuruşu onu parçalıyabilir...

Çocukluğumdanberi, kendi başıma uğraştığım, didindiğim için kollarım kuvvetliydi; fakat sevdiğim erkek fırtınalı deniz, dağlar gibi dalga görmemişti. Yanımda onu sürüklemeğe hakkım yoktu...

Şimdi seyahatimi anladın ya?

Zavallı dostun, bir hayâl seyahatine çıkmış, bindiği sandalın yelkenini yamalı görünce, geri dönüvermiş... İşte hepsi bu kadar...

Mektubunda sorduklarına gelince; onlar bildiğin gibi...

Sevilen Yalanlar

Başı 15 inci sayfada

— Madam, bu ne demek! dedi.

Kadın tatlı bir tebessümle anlattı:

— Bu, genci dün arabam biraz daha çeyneyecekti. Parise yeni gelen bir şair olduğunu duyunca, verdiğim korkuya mukabil biraz istikbalile meşgul olmak istedim.. Bilirsiniz artistleri himaye etmesini severim. Bu, genç böyle coşarak bana, yazdığı tiyatroyu okuyordu. Hakikaten muvaffak ta olmuş.

Kıral bu sözlere inanmamıştı. Fakat seviyordu. Hiç olmazsa şüphede kalmak istedi. Belki bunun, kendisi de farkında değildi. Sadece kadına bir ceza hazırladığını zannederek, mağrur bir gülümseyiş ve kendinden emin bir halle söylendi:

— Madam, zevkinizin yüksekliğini bilirim. Herhalde himaye ettiğiniz gençin, yazdığı piyes çok kuvetli bir eser olacak, son sözleri duydum. Yüksek cümleler, içten gelen duygular gibi sıcaktı. Bu, tanınmamış şair, yalanla hakikatı yenmek çaresini bulmuş galiba.. Birçok kimseler, içlerinde kaynayan hisleri söylerlerken bile, bu kadar samimi görünemezler. Halbuki o, sade dımağının icad ettiği kelimeleri sıralarken nasıl coşuyor, heyecanlanıyordu!... Sizden çok rica ederim Madam.. Bu, tam bir artist olan gençten ben de, sarayımı dolduran halk ta istifade etmelidir. Yarın akşamki saray toplantısında bize, tiyatrosunu baştan sonuna kadar okusun. Ve böyle coşkun olmağa çalışsın!... Hele bu parçayı, ikinci defa büyük bir zevkle dinliyeceğimden emin olabirsiniz!.

Önünde yerlere kadar eğilen iki başa, anlamak isteyen meraklı nazarlarla baktı; ve birden arkasını dönerek geldiği kapıdan çıktı.

Yalnız kalınca Markiz Dö Pompadur kendini, biraz evvel tatlı bir uyuşukluk içinde oturduğu koltuğa atarak, büyük bir ümitsizlikle söylendi:

— Ne yapmalı.. Şimdi ne yapmalı.. Bitti, her şey bitti artık..

Sesinden daha ümitsiz nazarlarla gence baktı, bu toy çocuk onu nasıl kurtarabilirdi?. Kısacık şiirlerden başka bir şey yazmadığını biliyordu.. Zaten onunla, esaslı bir macera geçirmek, bir dakika bile aklından geçmemiş, sade biraz eğlenmek istemişti.

Şair bu nazarların karşısında yine coşmuştu. Büyük bir emniyetle:

— Merak etmeyiniz madam, sizi kurtaracağım!... dedi.

Acı bir istihza ile gülümseyen kadının önünde hürmetle eğilirken, ilâve etti:

— Yarın akşam, daha bir satırı bile yazılmamış olan tiyatromu okuyacağım, ve aynı heyecanla.. Kalabalıkta da olsa sizi görmem kâfidir:

Ertesi akşam kadınlı erkekli, süslü bir kalabalık geniş salonu doldurmuştu. Vak'a kulaktan kulağa yayılmıştı. Kadınlar memnuniyet dolu bir helecanla « Pompadurun » rezil olmasını bekliyorlar, içlerinde, şimdiden onun yerini almak ümidi parlıyordu. Erkekler büyük bir merak içinde susuyorlardı.. Pompadur bir gecede sararan, incelen yüzile.. gözleri de hırçın, keskin manalar dolaşan kralın yanında oturuyordu. Nihayet şair göründü, fısıltılar arasında ilerledi. Onbeşinci Lui ile Markiz'in önünde eğildi. Bir şey söylemeden elindeki kâğıtları açarak okumıya başladı. Sanki bu beyaz sayfalarda kızıl bir alev dolaşıyor, adamın sesini ısıtıyor, gözlerinde parlıyordu. Bütün dinleyenlerin kalpleri toplanmış, bir hisle titremiye başlamıştı. Bu adam, aşkı öyle güzel anlatıyor, öyle canlandırıyordu ki!,. İhtiyar kadınlar bile eskiye döndüler, kendilerini yirmi yaşlarının tatlı günlerinde buldular.. nemli gözlerini kapayarak bir sevgili kucağı beklemiye başladılar. Nihayet genç büsbütün coştu.. kendini dizleri üstüne atarak kralın duyduğu sözleri tekrarladı:

— Bir kere.. bir kere yanan dudaklarımda, cildinizin yumuşaklığını hissedebilmek için, bütün hayatımı fedaya hazırım.. dünyanın en çıldırtıcı zevkile kaynıyacak kanımı, son damlasına kadar akıtırım..

Bu sözler üzerine kadın, ilk sahneden beri büyük fedakârlıklar yaptığı halde, kendinden uzaklaştırmak istediği sevgilisinin kolları arasına düşüyor.. piyes bitiyordu. Salon alkış seslerile çınlarken, Pompadur içinden söylendi:

«Yarabbi, ne hoş bir genç! Tam sevilecek adam!.. Emin ol sen de, beni kollarının arasında sıkacaksın!.

Tam bu sırada Onbeşinci Lui, geniş bir nefes alarak gülümsedi, Markiz'in elini okşayarak:

— Sevgilim!.. senden şüphe ettiğim için, beni affet; dedi. Kadın, sitemli nazarlarla baktı. Ve geniş bir reverans yaparak uzaklaştı.

Aşkının, verdiği cesaretle bir gecede bütün taşkın, coşkun hislerini toplayıp, parlak bir şekilde ortaya çıkaran, mevkiini kurtaran adamın önünden geçerken; öyle derin, alevli nazarlarla baktı ki.. genç bir saniyede anladı. Artık bu kadın kendinindi.

Onbeşinci Lui, azametli halile şaire doğru yürüyerek, ağır bir sesle:

— Genç, çok büyük bir istidadın var.. okuduklarını pek beğendim.. seni artistlerin hâmisi olan Markiz'in maiyetine veriyorum. Sarayda kalır, bol bol çalışırsın!

Şair yere kadar eğildi. Kıral bunu, kendisine karşı duyulan büyük hürmetten ve minnetten zannederek gülümsedi. Halbuki o; Pompadurun, artık rahat rahat sevişebileceği kadının, küçük ayaklarının bastığı yerleri öpmüştü.

Az bir zaman sonra genç, Fransanın en meşhur şairlerinden biri olmuştu.. ve onu, parlatan kıral da bir baba şefkatile dolmuştu. Güler yüzlü, dinç vücutlu adamın, şen sözleri içini açıyordu. Zavallı, bütün sevenler gibi, körü körüne inanıyor, saray halkını meşgul eden aşk hikâyesinin farkına bile varmıyordu. Belkide biraz haklı idi. Dünyada en çok iyilik ettiği ve en çok bağlandığı iki insanın kendini aldatmak, gülünç etmek için birlik oldukları nasıl aklına gelirdi!. Bilmem acaba kırala mı budala demek, yoksa ötekilere ahlaksız demek mi lâzım... Sen ne dersin?.

Kadın kumral saçlarının dibine kadar kızarmıştı.. kocası, bu heyecanı daha fazla görmemek için, başını çevirdi.. kapının zili bir kere öttü.. kesik, kesik bir ötüşle.. Adam yavaşça:

— Faruk geldi, aşağı inelim.. dedi.

Kadın mahcup bir sesle söylendi:

— Ben inemiyeceğim.. hattâ yemeğimi de odamda yiyeceğim..

— O halde ben de, seni yalnız bırakmam. Fruk'la, Zerrin meşgul olur.

Kadın ilâve etti:

— Belki de anlaşırlar.. bilmem farkında mısın?. Zerrin Faruğu seviyor..

— Evet!

Kadın, gözlerini kocasına doğru büsbütün kaldırmadan yanaştı, sokuldu. Adam nihayet kendine dönen vücudu, kolları arasında büyük bir hasretle sıktı.. sıktı.

GENÇLİK
KUVVETİ
HORMOBİN
KUTUSUNDAN ÇIKAR
Hormobin

İKTİDARSIZLIĞI
ve
BEL GEVŞEKLİĞİNİ

giderir, yaşamak neşesini iade eder. Eczanelerde bulunur. İstanbulda fiyatı 150 kuruş. Tafsilât için: Galata-Posta kutusu 1255

Yazı direktörü : Emin Refik Müslümoğlu No. 19 15 Sonteşrin 1935 Basan : Resimli Ay Basımevi T. L. S.

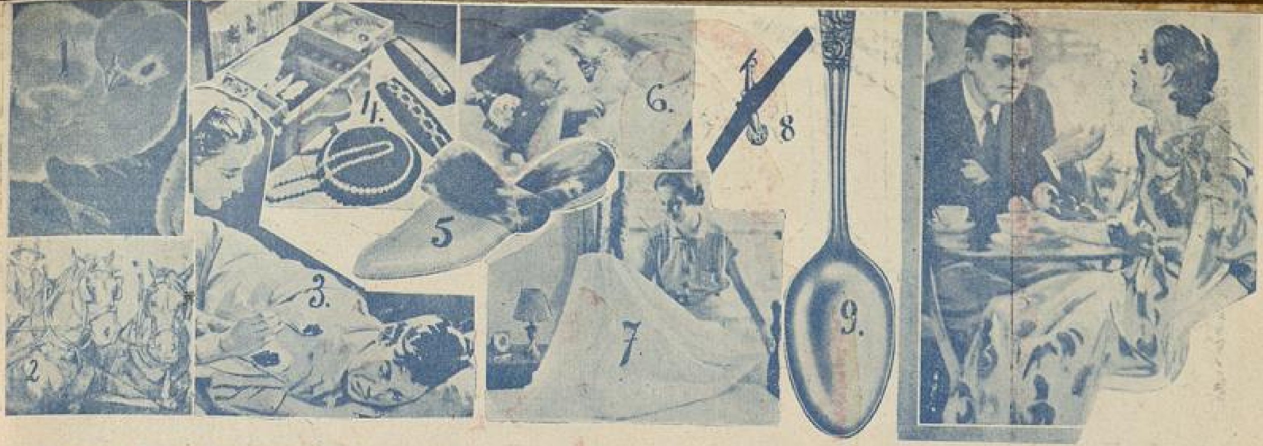

Eden : — Tülin!.. bu gününü nasıl geçirdin?..
Tülin : — Yağmurdan bir yana çıkamadım. Mecmualarımı okuyarak hiç sıkılmadan vakit geçirdim. Bilhassa * * * * * * * * * un yazıları pek hoşuma gidiyor.

Tülinin hoşuna gidenin ne olduğunu yukarıdaki 9 resmin ilk harfleri göstermektedir.

BİLMECE No. 19

Bu bilmeceyi doğru cözenlere armağanlarımız :

Birinciye: Yerli malı yün battaniye; İkinciye: Gümüş kurşunkalemi; Üçüncüye: Bir kilo kolonya; Dördünciye: Bir kilo İnhisar likörü; 5 — 15 inciye Kıravat, çorap, mendil, dolmakalem. 16 - 50 inciye birer tane 1936 Resimli Ay cep muhtırası; 51 - 100 inciye birer tane 1936 Resimli Ay duvar takvimi

On birinci sayıdaki bilmecenin doğrusu :

NORMA ŞERER dir.

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında yapılan kur'ada kazananlar:

3 Metre elbiselik kazmir: İstanbul, Hamalbaşı doktor Salâhattin apart. Mehmet ŞükrüGüray. **Bir elbiselik fantazi yünlü kadın kumaşı:** Ankara Evkaf apartmanlarında avukat bay Vedat kızı Müzehher Şener **İpekli boyun atkısı:** Malatya D. D. işletme enspektörü Reşat Osman oğlu Nazım Altan. **Bir çift şoson:** Adapazar Uray caddesi No. 181 de Asım Bayraktar **Dolmakalem:** Ankara Erkek lisesi 685 Vehbi; İstanbul Taksim Şehitmuhtar caddesi Güzelyurt apartmanı No. 42/1 S. Işın **Kravat:** Ankara Fişek fabrikası işletme muhasibi Sırrı Fişek oğlu Sevinç; Bursa: Elektrik şirketi memurlarından A. Tevfik; İstanbul Kadıköy Şefikbey sokak No. 28 Şefik Saygud; **Çorap:** İstandul Üsküdar Ağahamamı Dolap sokağı No. 9 Nedime Günseli; Balat Değirmen sokağı No. 166 da Serkis Ohannesyan; İzmir Kokaryalı caddesi No. 231 de Muzaffer Ekrem kızı Müyesser Yücel; **İpek mendil** Sıvas Tüm Ş. III Ml. memuru B. Bayraktar; Trabzon Şifa eczahanesinde Remzi kızı Melâhat; **Portföy;** Uşak halı şirketi yazganı Rasım Bezmen

Yüz kuruşluk birer kitap: Ankara Yenicami ulukapı caddesi No. 175 askerî mütekait bay Ali kızı Bedriye Erbil; Ankara T. C. Merkez bankasında R. Ersin; Adana Erkek lisesinde S. 5. Ş. 3 Salim; Samsun Lisesinde 212 Kılıç; İzmit Antalya ambarı şubesinde Siyami Atik; İzmir Karşıyaka Selimiye sokak 58 Mefharet Ersöz; İstanbul Kurtuluş Mandıra meydanı No. 5 Kemal Demirkan; İstanbul Kadıköy No. 13 Kaya Öktem; İstanbul Merkez komutanlığı Kp. topçu asteğmeni Şükrü Yücel; İstanbul Nafıa fen okulu talebesinden 64 Salâhattin; İstanbul İstiklâl lisesi 369 M. Gülseven.

Yetmiş beş kuruşluk birer kitab: Ankara Fişek fabrikası muhasebe kaleminde Halil Engin; Ankara Sümerbankta Aydın Arıkök; Bursa İlbaylık pansiyonu Hamdi paşa konağında İnegöllü Vehbi Nuyan; Zonguldak Yardım bankası memurlarından Nevzat; Samsun Asliye ceza mahkemesi yazganı Şefik Önen; Adana Cezaevinde Mehmet Dayı; Yozgat Nafıa fen heyetinde Necdet Nami Sezer; Balıkesir Varidat kâtiplerinden Mustafa Saner kızı Aysel; İstanbul Tünel daktilo okulunda Zeliha; İstanbul Kasımpaşa Eşrefpaşa yokuşu No. 13 Semiha; İstanbul Kız lisesi 977 Türkân Türegün; İstanbul Kanlıca: Samime Akant; İstanbul Vefa lisesi No. 60 M. Sıtkı; İstanbul Ticaret okulu 1039 Hilmi; İstanbul Arnavutköy, General Halil Kut yalısı Şükriye H. Kut; İstanbul Büyükada Cemal Babacan.

Elli kuruşluk birer kitap: Ankara D. D. Y. Car dairesi istatistik memuru Abidin; Ankara Ziraat bankası seyyar kontrol Naci kızı Cemile; Konya İatanbul caddesi sokak 242 ev 101-37 İksan Hıncer; Bursa Telgraf hat memuru Halil İbrahım oğlu Şemsettin Kanat; Samsur Yenikırbaç mahallesi Şemsi sokak No. 12 Tabende Koray; Edırne Meriç müskirat fabrikasında Faik; İzmir Deftedarlık varidat kâtibi Reşat Özdiril; Bandırma C. H. P. kurulunda Kâzım kızı Saadet Ege; Hopa Kaymakam Sabri Demir kızı Cahide; Ayvalık Orta okul S. 2 de Muallâ Tarhan; İstanbul Şişli Perihan sokak No. 93 Vehbiye Naci; İstanbul Alman lisesi Neriman Niyazi; İstanbul Cerrahpaşa No. 52 Necmettin İstanbul Kız orta okul 272 Meleksima; İstanbul Yavuz harp gemisinde G. K. Z. Hayrettin Faruk; İstanbul Kadıköy 11 inci ilkokulda 373 Melâhat; İstanbul Hırkaşerif Akseki caddesi 11 Numarada Saim Sezal; İstanbul Bakırköy, Zeytinlik mahalllesi Ömer Naci sokak No. 100 Osman Şemsi

Yirmi beş kuruşluk birer kitap: Ankara Bayındırlık bakanlığı sicil işyarı Emin Enç; Ankara Paşalartepesi.. Seyfi paşa apartmanı 2 inci kat Leman; Konya P. alayı asteğmen Celâl Erk; Diyarbekir Kor daire direktörü teğmen Selâmi Timuçin; Samsun Posta memuru Necmeddin kardeşi Nizamedin; Adana Öğretmen okulu 693 Ulvi Tüzün; Balıkesir Telgrafçı Ziya kızı Jülide; Bursa Erkek lisesi 1195 Emin; Babaeski Topçu teğmen Refik Dumlı kızı M. Dumlu; Ezine Cumuriyet mahallesi No. 11 de Çetin Can; Görele Manifaturacı Mustafa Altan; Bandırma Orta okul No. 32 Cevat; Lüleburgaz Bindirilmiş Tb. I atlı Bl. erbaşı Hüsamettin; Hadımköy Işıldak bölüğü makinist Sadettin kızı Şermin; Gemlik Engürcük öğretmeni S. Ergüç; Çorlu Yeni Kolordu karşısında No. 10 Yarbay Tevfik kızı Deniz Özal; Boğazköprü, Kayseri, İstasyon şefi Kayıhan Boray; İstanbul Kocamustapaşa caddesi 256 Esin Yağız; İstanbul Maçka Vefa apartmanı No. 3 Fikret Şahingiray; İstanbul Eyüp Namazgâh sokak No. 35 Şadiye Gürsoy; İstanbul Beylerbeyi Orta sokak No. 27 Necmiye; İstanbul 19 uncu ilkokul öğretmeni Mebruke; İstanbul Daputpaşa Yalıboyu 223 Nusret; İstanbul Halıcıoğlu M. Tunç; İstanbul 9 numaralı ihtisas mahkemesi sekreteri Recai Törün.

No. 19 YARIM AY BİLMECE KUPONU No. 19.

DİKENLİ ÇİT

CAHİT UÇUĞUN BÜYÜK DUYGU ROMANI

Gelecek Sayımızda Başlıyor.